

T.C. ANKARA
2. ASLİYE CEZA MAHKEMESİ
HAKİMLİĞİNE

DOSYA NO. : 2008/42 Esas
ŞÜPHELİ : TEMEL DEMİRER, ...

SUÇ : Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik ve
Türkiye Cumhuriyetini Alenen Aşağılama

SUÇ TARİHİ : 20/01/2007

TALEP KONUSU : İlk savunmamızın sunulmasıdır.

AÇIKLAMALAR: “İDDİANAME”YE İTİRAZLARIM

“Tarafsız cümle yoktur.”[1]

Yeniden, bir kez daha yargılanıyorum...

Beni yargılayanların çoğu Orhan Karadeniz gibi emekli oldu; ama ben yine yargılanıyorum...

TCK 141-142, TCK 312, TCK 159, TCK 169, TMY 8/1, “298 sayılı yasaya muhalefet” vb’leri, vd’lerinden, bu toprakların dört bir yanında ne kadar çok yargıldım...

Yargılanmaya başladığımda saçlarım kapkaraydı; şimdiyse bembeyaz... Yıllar, yıllar... Yeniden, hâlâ yargılanıyorum...

“Nedeni” bence; Edip Cansever’in, “Ne gelir elimizden insan olmaktan başka”; Rosa Luxembourg’un, “Özgürlük, başkasının özgürlüğüdür”; P. Picasso’nun, “Hayır, evet’ten önce gelir”; T. Adorno’nun, “Bu dünyanın insanı irkilten yanı korkunçluğu değil, olağan görünüşüdür” sözlerine atfettiğim yaşamsal önemdir...

İsmail Beşikçi’lere, Fikret Başkaya’lara, Haluk Gerger’lere, Ayşenur Zarakolu’lara,[2] Hrant Dink’lere yani aydın olmanın onuruna ve W. Goethe’nin, “İnsanın, yalnız gerçeğin ne olduğunu bilmesi yeterli değildir... Doğruyu istemesi ve yapması da gereklidir,” sözlerine duyduğum radikal sosyalist saygıdır...

Bir de Rifat Ilgaz’ın, “Yaşamak bir yürek işçiliği günümüzde”; Cemal Süreya’nın, “Celalîyim, Celalîsin, Celalî” dizelerini durmadan terennüm edecek kadar aşka, hayata ve insan(lık)a bilinçle inanmamdır...

Karşınızda İsmail Beşikçi, Fikret Başkaya, Haluk Gerger, Ayşenur Zarakolu, Hrant Dink ve öteki hocalarım yani ekmeğine haram, sözüne yalan katmayanlar gibi eğilip, bükülmeden dimdik duracağım...

Dava konusu olan konuşmamı tam da bu nedenlerle yaptım ve kesinlikle pişman değilim...

Burada Ralph Waldo Emerson'un, "Yıllar, günlerin asla bilmediği şeyleri öğretir," sözünün altını çizerek, şunu ifade etmem gerekiyor:

"Bu topraklarda Kürtler vardır, baskı altındadır; Kürtler kendilerini özgür hissedene dek ben de Kürt'üm" dediğim için yargılandım... Bugün TRT Kürtçe yayın yapıyor, daha fazlası olacak...

İlk gençliğimde İsrail Siyonizminin Filistinlilere karşı uyguladığı sömürgeci zulme karşı dövüştüğüm için "anarşist" diye yargılandım... Bugün Ankara'da Filistin Elçiliği var ve İsrail zulmünü kınamayan yok...

Örnekleri çoğaltabilirim... Ama bu kadarı bile yeter... Ancak umarım bu davanın konusu olan "Ermenilere karşı soykırım uygulandığı" yolundaki görüşüm, bir gün "resmi çevreler"ce de kabul görür, ve yüzyıla yakındır kanayan bir yarayı sarma olanağı buluruz, kardeş Türk ve Ermeni halkları olarak...

Devam ediyorum: Dava konusu konuşmama ilişkin 6 sayfalık iddianamesinde Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş 6 yıl hapisle cezalandırılmamı istiyor; yani her bir sayfaya bir yıl hapis; savcı iyi ki 6 sayfalık bir iddianame kaleme almış; daha uzun yazsaydı vay hâlime!

İddianamenin mantık(sızlığına), anlayış(sızlığına), mesnetsiz iddialarına, hasılı tümüne itirazım var.

Cezalandırılmam istenilen 216. madde'nin 1. fıkrasında, "Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır," deniliyor.

301. maddenin 1. fıkrasında da "Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişiler" için altı aydan üç yıla kadar hapis cezası öngörülüyor.

Halkların kardeşliği, sınıfsız-sömürsüz-sınırsız bir dünya ülküsünü savunan bir radikal sosyalist olarak, 216. madde'nin 1. fıkrasındaki nitelemelerin beni bağlamadığı, konuya vakıf herkesin bilgisindedir. Bu, ciddiye alınması mümkün olmayan bir isnattır! Ama yine de bir iki söz söyleyeyim:

Yargılanmama konu olan konuşmam, Ankara'nın orta yerinde, Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı önünde yapılmıştır. Dinleyiciler, "halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimi" değil, her yaş, meslek, etnisite, cinsiyet,

bölge, sınıf, mezhep ve benzerinden insanlardır. (Savcılık iddianamesine göre 800 kişi.) Dahası dikkatle incelendiğinde görülecektir ki, konuşmam, “halkın diğer bir kesimi”ni değil, doğrudan devleti, daha doğrusu devletin (soykırım, katliam, baskı gibi) yüz kızartıcı uygulamalarını hedef almıştır. Bu nedenledir ki, hakkımdaki TCK 216/1 isnadını ciddiye almam mümkün değildir...

301. maddenin 1. fıkrasına ilişkin isnat konusu iddiaya gelince: Ben Türklüğü ne aşağılar ama ne de yüceltirim; bir Türk olarak, benim açımdan bir Ermeni'nin, Kürt'ün, Rum'un, Arap'ın ya da Türk'ün bir diğerinden hiçbir aşağı ya da üstün niteliği yoktur, olamaz da...

Bunları düşünen birisi olarak neyle ve niçin suçlandığımı anlayamadığımı belirtmeden geçmeyeyim...

I-) HUKUK(SUZLUK) MU DEDİNİZ?

*“Siyaset mahkeme salonuna girerse,
adalet oradan çıkar.”[3]*

“Hukuk(suzluk)” hakkında görüşlerim, bu davadan önce de belliydi, netti, yazılıp çizilmişti. Örneğin, “Düşünce (ve İfade) Özgürlüğü İçin: ‘Mea Culpa/ Suçlu Benim!’”;[4] “Hukuk(suzluk) Tartışmalarının Sınırı 301 Olabilir mi?”;[5] “Burjuva ‘Hak(sız)lar’ Yalanına Dair”;[6] “Hak(sızlık), Hukuk(suzluk), Vs...”;[7] “Hukuk(suzluk) mu? İlgililerine Açık Mektup!”[8] başlıklı yazılarım bunun vesikasıdır.

Kanımcıca genel bir hukuktan değil; bir sınıfın iktidar belgesi olan hukuktan, yani hukukun sınıfsallığından söz etmeli ve Karl Marx'ın, “Burjuva düzenin uygarlık ve adaleti, bu düzenin köleleri ne zaman efendilerine karşı başkaldırırsa, kendi korkunç yüzlerini açıkça gösterirler. O zaman bu uygarlık ve bu adalet, maskesiz yabanilik ve yasadız öç alma olarak, ereklerini açığa vurur,” sözleri unutulmamalıdır.

“Hukuk” deyince, bir sınıfın egemenliğinden söz ediyorsunuz demektir...

Yıldırım Türker'in, “Hukukun dinamik güçlerin cirit attığı bir savaş alanına dönmüşlüğü”ne[9] dikkat çektiği Türkiye’de hukuk(suzluk)a ilişkin şu ek notları düşmeden geçmek doğru olmaz...

Mesela... Eski(meyen) TCK 312'nin yeni(lenmiş) karşılığı olan TCK 216'dır... 312 yerine 216 demek neyi değiştirmiştir ki? Dün 312'den bugün ise 216'dan yargılanan birisi olarak söylüyorum bunu...

Ya TCK 301 mi? Hrant Dink'i kamuoyunda hedef hâline getiren maddeydi Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesi. Geçen dönemin Adalet Bakanı, şimdiki Koordinatör Başbakan Yardımcısı Cemil Çiçek, “Hrant Dink, TCK 301. maddeden değil, TCK 159. maddeden mahkûm oldu” demişti. Aslında aralarında bir fark yoktu. Sonunda 159. madde kalkınca onun

işlevini 301. madde üstlenmişti.[10] Bunu, yani 301'in de geçmişin 159'u olduğunu nasıl unutabiliriz?

312'nin yerine 216; 301'in yerine 159... Değişen bir şey yok; ortada kesintisiz bir süreklilik var; ki o da sınıfın bekası için sınıf egemenliğidir...

Sınıf egemenliğinin hukuk(suzluğ)u bağımsız, tarafsız, nötr olamaz; bu mümkün değildir; hele hele resmi ideolojinin Türkiye'sinde asla...

“Nasıl” mı?

Gayet açık: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı'nın (TESEV) araştırmasında çalışmayı yürüten Ankara Hukuk Fakültesi'nden Mithat Sancar ile Eylem Ümit, yargıç ve savcılara sordular: “Devletin çıkarları mı önemli, yoksa adaletin gerekleri mi?” Yani, “Birey mi önce gelmeli, devlet mi?”

İşte yanıtlardan seçmeler: “Önce devlet gelir”, “Ben devletçi hukukçuyum”, “Devlet olmazsa hukuk olmaz, biz de olmayız”, “Devletim olmadıktan sonra bireysel özgürlüğüm hiçbir işe yaramaz”, “İnsan hakları biraz abartılıyor”, “Ülkem söz konusu olduğunda hukuk mukuk dinlemem!” Sonuç: 51 yargıç ve savcının yüzde 51'i “İnsan haklarının devletin güvenliği açısından tehdit oluşturabileceği” görüşünde.[11]

Yani TESEV'in 51 hâkim ve savcıyla yüz yüze yaptığı görüşmelerde, devlet adına demokrasinin çiğnenmesine karşı olanlar azınlıkta kaldı.[12]

Hayır, bu araştırmayı yapan ben değilim, gazetelerden okudum!

Konuya ilişkin okuduğum bir şey daha var: Ergenekon davasında tutuklanan kimilerinin de (Emin Gürses) yazdığı[13] Toplumsal Haber sitesinde çıkan bir yazı, hakkımda dava açan Cumhuriyet savcısını ayakta alkışlayıp, “Allah'a şükür ki, böyle vatansever savcılarımız var,” diyerek ekliyor:

“Bu gafillere Devlet Memurları Kanunu'nun ‘Tarafsızlık ve Devlete Bağlılık’ başlıklı 7. maddesini hatırlatırız. ‘Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan, Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar’...”[14]

Geçerken altını çizeyim: “Devletin menfaati” gözetilen bir hukuk(suzluk)[15] hiçbir yurttaşına o malum söylencedeki üzere, Alman hükümdarı karşısındaki köylüye, “Berlin'de savcılar var” diye haykırma olanağı sunmaz...

Kanıma ilişkin birkaç somut örneği sıralamama izin verin:

* Soruşturma ve dava süreci sancılı geçen Şemdinli davasında tutuklu astsubaylar Ali Kaya ve Özcan İldeniz ile PKK itirafçısı Veysel Ateş, askeri mahkemede görülen ilk duruşmada tahliye edildi![16]

* 2007 Ekim ayında işkence gören bir bebeğin fotoğrafları gazete sayfalarında. Yüzünde darp izleri olan 13 aylık Emir Deniz'in küçük bedeninde sigaralar söndürülmüş, kolu kırılmıştı. Emir Deniz'e işkence yaptıkları öne sürülen iki sanık, davanın ilk duruşmasında serbest bırakıldı. Sanıklar iki ay bile cezaevinde kalmadı![17]

* Eşini alışveriş merkezinde tanımadığı bir erkeğe cilveli bir biçimde saat sorduğu gerekçesiyle öldüren sanığa indirim üstüne indirimle 20 yıl hapis verildi. İzmir 11. Ağır Ceza Mahkemesi, 7 Ağustos'ta 24 yaşındaki eşi Sevgi A.'yı öldüren F.A.'yı önce ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkûm etti. Sonra 'eskiden türbanlı olan eşin' kot pantolon giyip tanımadığı erkeğe cilveli şekilde saati sorması ve eşine ağır hakaretlerde bulunmasını 'haksız tahrik' saydı ve cezayı 24 yıla indirdi. "Ailemi seviyorum. Ama ilaç kullanıyordum. Pişmanım" diyen F.A., pişmanlık indiriminden de faydalandı ve cezası 20 yıl hapse indirildi![18]

Burada durup soruyorum: Halit Çelenk'in, "Yargı siyasallaştırılıyor";[19] Ahmet İnel'in, "Yargının devleti kurtarma veya bazı ideolojik kalıplar adına karar verdiğine sık sık şahit oluyoruz,"[20] saptaması haksız mı?

Spinoza'nın da, "İnsanlar daha büyük bir zarara uğramaktan korktukları zaman, başkasına zarar vermekten çekinirler,"[21] saptamasındaki üzere, *elbette sınırsız özgürlük yoktur; ancak "sınırlı"nın herkesi sınırlaması ve bu konuda çifte standart olmaması kaydıyla...*

Halil Doğru'nun da ifade ettiği üzere, "*Kurallar insanları sınırlar; ama insanlar adil ve herkese eşit uygulanır olduğuna inandığı sürece toplumsal yaşamın bedeli olarak 'sınırlanmaya' razıdır. Ancak, kendilerini sınırlayan kuralların adil olmaması, herkese eşit uygulanmaması, kurala aykırılıklarının müeyyidesiz kalması durumunda, bu rıza sona erer; doğa kanunları devreye girer; herkes, kendi meşrebi ve gücüne göre haksızlığa karşı kendini korumanın, ayakta kalmanın bir yolunu arar. İşte haksızlığa uğramamak için haksızlık yapmanın gerektiği böyle bir ortam giderek hepimizi içine çeker; ve mafyasından çetesine tüm yasadışı organizasyonlar işte böyle bir ortamda ürer; rüşvet, kayırmacılık, kaba kuvvet, kısacası hukuk dışılık sisteme böyle hâkim olur.*

Kurallara aykırılığın adil ve eşit bir biçimde yaptırıma tabi olmadığı böyle bir sistemde, politika üretmenin (kural koymanın) hiçbir anlamı olmadığı gibi, -eğitim sorunundan terör sorununa- herhangi bir sorunu çözenin imkânı da yoktur.

Oysa kurallara aykırılığın adil ve eşit bir biçimde yaptırıma tabi olduğu bir sistemde, vatandaşı, memuru, askeri, polisi, işadamı, avukatı, öğretmeniyle tüm insanlar kurala aykırı davranmanın bedelini ödeyeceğini bilir; kurala aykırı davranmadan önce bir değil, on kez düşünür. Böyle bir sistemde insanlar, kurala uymamanın bedelinin kurala uymaktan çok daha ağır olabileceğini, uymak zorunda olduğu kurala ötekilerin de uyacağını, uymayanların ise bedelini ödeyeceğini bildiğinden kurala gönüllü olarak uyar. Böylece kural uygulanır; var olan bir sorun çözüme kavuşur. Kurallara aykırılığın adil ve eşit bir biçimde yaptırıma tabi tutulması ise mutlaka adil yargılamayı gerektirir. Adil bir yargılamadan söz edebilmek içinse mutlaka (1) yargılamayı yapacak hâkimlerin, -yürütme ve yasamadan- tamamıyla bağımsız ve mesleklerini onur ve

itibarlarıyla sürdürebilecek güvencelere sahip olmaları (2) herkesin yargı karşısında eşit ve hesap verebilir olması; yani hiçbir kimsenin hâkim karşısında yargılanmaktan ve hesap vermekten muaf tutulmamış olması gerekir.”[22]

Halil Doğru'nun uyarılarına bir ek: “Deri kokarsa tuz basılır, ya tuz kokarsa?” sorusunu asla göz ardı etmeden belirtmeliyim; yasalar da değişir; yasalar da değiştirilmelidir; sınırsız ve sonsuz hiçbir şey yoktur; yasalar mutlak değildir; itiraz edilmeli; reddedilmeli; yeniden yorumlanmalı ve yazılmalıdır Aydın Aybay'ın uyarıları anımsanarak...[23]

I.1-) AB-AİHM'DE, T.“C”-MAHKEMELERİNDEN FARKSIZ

“Adalet, haklıya hakkını,
haksız olana cezasını vermektir.”[24]

6 sayfalık iddianamesinde Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş dolaylı olarak AB ve AİHM'e gereksiz göndermeler yapmış.

Yeri geldi belirtiyim. Ben AB'yi -ilk gençliğimdeki gibi- hâlâ emperyalist olarak nitelerim; onunla bağıntılı “demokrasi”, “hak-hukuk” söylencelerini ciddiye almam...[25]

Yani ne AB ne de onun AİHM'i, bir radikal sosyalist olarak benim için T.“C”den ve mahkemesinden -özü itibariyle- farklı değildir.

İş bu nedenle de mahkemeniz ne karar alırsa alsın, ben buna AİHM'de itiraz edecek falan değilim!

Bu çerçevede AB Türkiye Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Joost Lagendijk'in, “Son aylarda 301'in değiştirilmesi yönünde Türkiye hükümeti ve politik sorumlular tarafından çok açıklamalar yapıldı. Bu konuda samimi olarak söyleyeyim sabrımız artık tükeniyor. Biz artık, açıklamalar dinlemek istemiyoruz. Hükümetten, sadece başörtüsü taşıma hürriyeti isteyen genç kızların üniversitedeki durumlarıyla, bu hürriyetle ilgilenmelerini değil, fikir hürriyeti, düşünce hürriyeti isteyen öğrencilerin düşünce serbestliğinin gerçekleşmesi için adım atmasını istiyoruz”;[26] ya da Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin'in, “AB yetkilileri, hangi Türk yetkili karşılaşırsa selamdan sonra, ilk söyledikleri 301. madde oluyor. ‘Good morning, 301’. Bıktım artık. Bu değişikliğin gerçekleşmesi lazım,”[27] sözlerini kesinlikle ciddiye almıyorum...

Topraklarımızda bir şeyler değişecekse, bunlar Joost Lagendijk'in uyarılarıyla olmayacağı gibi, olmamalıdır da!

Bu arada Çankaya Köşkü'nde aralarında TCK 301. maddeden yargılanan Elif Şafak'ın da yer aldığı altı edebiyatçıyı ağırlayan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, AB'ye üyelik yolundaki reform sürecine kesintisiz devam edileceği mesajı verip, ‘Türklüğü aşağılama’ suçunu düzenleyen 301. maddenin yarattığı sorunun yakında ortadan kalkacağını dile getirmesine;[28] ya da Başbakan Erdoğan'ın, “Bizim 301 de Avrupa'daki gibi olacak,”[29]

demesine gelince; ücretli kölelik sistemi kapitalizmin bekasına yönelik tüm yasalar gibi TCK 301'i de, hangi biçimi alırsa alsın, gayri meşru bir zor olarak gördüğümü burada açıkça beyan etmeliyim...

II-) TCK 301 Mİ?

“Güçlü, acı kelimeler
zayıf bir sebebe dayanır.”[30]

TCK 301 mi dediniz?

Hemen belirteyim; kanaatim odur ki TCK 301 tek başına önemli değildir; o bir zihniyetin ürünüdür; ve asıl olan ise bu zihniyetin (yani resmi ideolojinin) ta kendisidir...

Salt TCK 301 tartışmalarıyla bir yere gidemeyiz;[31] TCK 301'in kaldırılmasıyla da özgürlükler falan da gelmez. Ne olur birbirimizi aldatmayalım...

TCK 301 resmi ideolojinin sırtımızdaki sopalarından sadece birisidir...

TCK 301 konusunda “iyi/kötü polis” ya da Hacivat/ Karagöz “düalite”si sergileniyor.

Örneğin, Yargıtay'ın Başkanı Hasan Gerçek, Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesinin ifade özgürlüğünü kısıtlamadığını savunurken;[32] TÜSİAD'ın yurtdışı kalemi Bahadır Kaleağası da tersini söylüyor: “TCK 301: ... 1. Çağdaş Türkiye'ye yakışmıyor... 2. Amacına ihanet ediyor... 3. Türkiye karşıtlarını güçlendiriyor... 4. Terör odaklarının işine yarıyor... Ayrıca bilinmeli ki: ... 1. Başka ülkelerde bu şekilde yok... 2. Bu olmazsa başka bir madde aynı etkiyi yaratmaz... 3. İnsan hakları reformları taviz değil, ulusal onur ve çıkar meseledir.”[33]

“Al birini vur ötekine” dedikleri tam da bu!

TCK 301'in ne olduğu, neye hizmet ettiği konuşulmuyor! “Kalksın mı? Kalmasın mı?” didişmeleriyle idare ediliyor!

Mesela Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde yol haritası niteliği taşıyan ‘Katılım Ortaklığı Belgesi’nde, “TCY’de yer alan 301. madde kısa vadede değiştirilmeli” denirken,[34] öteki baskı yasaları “es” geçilmiştir; nerede özgürlüklerin topyekûn savunulması gerekliliği?

Ya da “Ülkemizde ulusal olan ne varsa tehlikededir,”[35] diyerek TCK 301'i savunan Tüm Öğretim Üyeleri Derneği Genel Sekreteri Suay Karaman'a ne demeli? Nerede bilimin vazgeçilmezi olan özgürlükçü ahlâkı?

Onursal Yargıtay Başkanı, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sami Selçuk'un ifadesiyle, yeri geldi altını çizelim:

“Lütfen içten ve ciddi olalım. Maddenin yaşı, kaynağı ve serüveni bellidir. Madde, şu ya da bu biçimde 81 yıldır yürürlüktedir.

Madde, 1889 tarihli İtalyan Ceza Yasası'ndan (m. 123, 126) değiştirilerek alınmıştır (Eski TCY, m. 159).

Madde, 1926'dan bu yana suçun öğeleri ile korunan değerler, öngörülen cezalar 2004/5237 sayılı TCY (m.301) ile birlikte sekiz kez değiştirilmiştir. Ama öz değiştiril(e)memiş, iyileştiril(e)memiş; hatta sonuncusunda daha da kötüleştirilmiştir...”[36]

Yüzünüzü yakın geçmişe dönerek anımsayın: “Ceza Kanunu’nun 301. maddesi hukukumuzda yeni giren, ansızın 2005 yılının ortasında ortaya çıkan bir madde değil. Daha önceki madde numarası 159’du bu düzenlemenin. Ve 159. madde öteden beri, ifade özgürlüğünü kısıtladığı için ‘meşhur’ maddelerden biriydi. Ama bir farkla, eskiden 159 yalnız değildi.

Hatta ondan daha ağır sonuçlar doğuran Ceza Kanunu maddeleriyle (141, 142, 163, 312) kıyaslandığında ‘hafif’ bile kalıyordu. Türkiye, zaman içinde bütün bu maddelerde ifade özgürlüğünü kısıtlamayan düzenlemeler yapmayı başardı, şimdi geriye yeni numarasıyla 301 kaldı.

Ceza maddesi, temelde devlet kurumlarını hakarete karşı korumayı sağlayan bir madde. Bir de çok tartışmalı ilave kavram var: Türklük. Bu kavramın da hakaretlerden korunması amaçlanıyor. Ama nedense madde metninde ‘hakaret’ yerine ‘aşağılamak’ tabiri kullanılıyor. Böyle olunca da, birisi çıkıp ‘1915’te Ermenilere yapılanlar soykırımdı’ dediğinde, başka birisi ‘Türklüğüm aşağılandı’ diyerek yargıya gidebiliyor, bir savcı dava açabiliyor, bir mahkeme bu sözü söyleyeni mahkûm edebiliyor. (Rahmetli Hrant Dink’in bu sözlerinden ötürü, o sözleri yayımlayan oğlu Arat Dink mahkûm oldu. Hrant yaşasa o da olacaktı herhâlde.),”[37] İsmet Berkan’ın ifadesiyle...

Kaldı ki Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, “301’inci maddenin Türkiye’ye bir yararı yok. Ancak tek bir maddenin değişmesi her şeyi çözmez. 301 kalkar, başka bir maddeyi bulup getirirler. Asıl önem taşıyan, zihniyetin değişmesi,”[38] derken; söz konusu yüksek sesli itirafa Dışişleri Bakanı Ali Babacan da şöyle eşlik ediyor: “301. madde 404 yapıştırıcı gibi üzerimize yapıştı. TCK’nın 301. maddesi değiştirilse bile daha değiştirilmesi gereken çok fazla konu var. 301 değişse de uygulamanın mükemmel olacağı söylenemez. 10-15 kanun maddesinde daha değişiklik yapılması gerekiyor. Bu yüzden yeni anayasa çalışmaları yapıyoruz. Mevcut Anayasa’da yapabileceklerimiz sınırlı. Çok daha geniş reform yapma isteğindeyiz. Sabırlı olmak önemli”[39]

TCK 301’e ilişkin bu “resmi” itirafların altını defalarca çizerek ekleyelim: “301 kalksın, kalsın” anlamsızlığı yerine, 301 ne anlatır konusuna kafa yormalıyız.

II.1-) TCK 301 NEDİR, NE ANLATIR?

“De omnibus dubitandum est.”[40]

O hâlde gelin TCK madde 301 ve unsurlarına göz atalım:

“Madde 301 - (1) Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilâtını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır. (4) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz,” der.

TCK 301’i anlamak için sorarak ilerleyelim: “Aşağılamak” nedir?

Yanıt şu: “1. Değerinden düşük göstermek. 2. Küçültücü davranışlarda bulunmak, hor görmek.”

“Eleştirmek” nedir?

Onun da yanıt şu: “Bir düşünceyi, bir eseri, bir yargıyı inceleyerek doğruluk veya yanlışlığını ortaya çıkarmak ve gerçek değerini belirtmek, tenkit etmek.” *Hemen şunu soralım “gerçek değerini belirtmek” anlamındaki “eleştiri” ile “değerinden düşük göstermek” anlamındaki “aşağılama” arasındaki farkı ölçecek hassas terazi kimin elindedir? Ve bu ölçümün kriterleri nelerdir?*

Bunları unutmadan devam edersek:

Maddede yer alan Türklük kavramı ise; Türk ulusu ve ulusunu oluşturan Türkleri ifade etmektedir. Türklerin manevi değerlerinin tümü bu kavram içerisinde düşünülmektedir. *Bu hâliyle madde Türk “ulusu”nu oluşturan (etnik) bir Türklük’ü varsaymakta, ve kendilerini bu “etnik Türklük”ün dışında görenleri, korumak bir yana, hedef hâline getirmektedir.*

Örnek mi? Hrant Dink suikastının ikinci duruşmasında Yasin Hayal’in avukatı Fuat Turgut, “Kuduz Ermeniler... Hepimiz Ermeniyiz diyen güruh nerde? Allah hepinizi Hrantlara kavuştursun,”[41] diye haykırıyor! Bu, TCK 301’in ilgi alanına girmiyor! Çünkü hakarete uğrayan, Ermeniler’dir -T. “C” yurttaşı olsalar da- “Türklük” değil! 301’in soru(n)larından birisi bu...

Bu konuda “301. Madde Turnusol Kağıdıdır” kaydını düşen Ümit Kardaş şuna dikkat çekiyor: “Devlet millet üzerinden ırkçı bir milliyetçilik ürettiğinden, amaç herkesi Türkleştirme olduğundan ‘Türklük’ ile ‘Türk ulusu’ arasında bir fark yok. Çünkü devletin bir ulusu vardır, bu da ‘Türk ulusu’dur. Demek ki 301. maddenin, sorunlu milliyetçilik anlayışı nedeniyle de kaldırılması gerekiyor”![42]

Devam edelim: “Devletin, kurumların manevi şahsiyeti yasayla korunmalı mı?” Ya da “Korunarak nereye gidilir?” Veya Max Weber’in tanımıyla “Bir şiddet örgütlemesi olarak, terör tekeli olan devletin manevi şahsiyeti olabilir mi?”

TCK 301’i savunup, uygulayanlar bunlar üzerine düşündüler mi acaba?

Bakın Prof. Dr. Fazıl Hüsnü Erdem, ‘Yeni Şafak’ gazetesinde yayınlanan makalesinde ne(ler) diyor:

“301. madde... ile korunan esas hukuki değer, ‘devletin manevi varlığı’dır... devletin maddi varlığı yanı sıra birde manevi varlığının mevcut olduğunu..., birey devlet ilişkisinde ontolojik önceliği devlete tanıma, devleti üstün ve kutsal bir varlık olarak görme ve onu bir ‘araç- değer’ olarak değil de ‘amaç-değer’ olarak kabul etme anlamına gelir... meşruluğunu bireylerin iradelerinden ve insan haklarına saygıdan değil de bizatihi kendinden alan böyle bir kabul, ‘hikmet-i hükümetçi’ bir yönetim pratiğine yol açar... 301 ve benzeri ceza normları, özleri itibariyle, mevcut iktidar yapılarının değişmezliğini ve sorgulanamazlığını öngören ‘devlet aklını’ himaye etmeyi amaçlar... bu tür maddeler, kendilerini devlet aklının mücessem ifadeleri olarak kabul eden ‘muktedirler’in egemen pozisyonlarının koruyucu kalkanlarıdır...”

Evet, evet TCK 301’e “...‘muktedirler’in egemen pozisyonlarının koruyucu kalkını” olduğu için itiraz ediyorum...

Açıkça ortaya konulmalı: TCK 301 ile korunan kimdir?

Mağdur, mazlum mu yoksa; iktidar mı korunuyor?

Korunan, korunmak istenen iktidardır; ve bu da kaçınılmaz olarak despotizme, totalitarizme kapı açmaktır...

TCK 301, insanları “Ben ve benden olmayanlar,” biçiminde tanzim ve tasnif etmesi yanında; kendinden olmayanları potansiyel düşman olarak görme zihniyetine de yol açmaktadır.

Bu madde ile düşüncelerini ifade edenler, zalim konumuna gelen kişi ve yapılara zalim ya da yargısız infaz yapan katile, katil dedikleri için cezalandırılmaktadırlar.

Böyle bir şey makul mu? Elbette değil! Ama egemenlerin yasası...

Bunun yanında TCK 301 ile yasayla Türk etnisitesine mensup olmayanlar; Arap, Kürt, Laz, Çerkez, Gürcü gibi diğer etnisitelere mensup kişiler korunup, destekleniyor mu? Örneğin şu ana kadar Kürt etnisitesine mensup kişilerin uğradığı hakaret ve aşağılamalardan dolayı (“Kıro, hainler, kuyruklu, dağ adamı” vs.) veya diğer etnik gruplara mensup kişilerin uğradığı fiillere karşı, kaç kişi hakkında soruşturma açılmış, ceza verilmiştir?

“Bana yapılırsa ceza, sana yapılırsa bana ne” mantık(sızlığı)nın ürünü olması yanında ortak yaşama iradesine vurulan darbelerden biri olan TCK 301’in değişmesi ya da kaldırılması da bir şeyi değiştirmeyecektir...

İfade özgürlüğü ile ilgili 5237 sayılı Türk Ceza Yasası’nda zikredilmesi gereken madde sadece TCK 301 değildir. Türk Ceza yasasında ifade hürriyetini kısıtlama potansiyeli olan bir sürü madde bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanununda yer alanlardan ilk akla gelenleri hızla sıralayayım;

Madde 125 - Hakaret;

Madde 132 - Haberleşmenin Gizliliğini İhlâl;

Madde 214 - Suç İşlemeye Tahrik;

- Madde 215 - Suçu ve Suçluyu Övme;
- Madde 216 - Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik ve Aşağılama;
- Madde 217 - Kanunlara Uymamaya Tahrik;
- Madde 219 - Görev Sırasında Din Hizmetlerini Kötüye Kullanma;
- Madde 220 - Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma;
- Madde 222 - Şapka ve Türk Harfleri;
- Madde 226 - Müstehcenlik;
- Madde 239 - Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması;
- Madde 260 - Kamu Görevinin Terki veya Yapılmaması;
- Madde 277 - Yargı Görevi Yapanı Etkileme;
- Madde 285 - Gizliliğin İhlâli;
- Madde 286 - Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması;
- Madde 288 - Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs;
- Madde 300 - Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama;
- Madde 304 - Devlete Karşı Savaşa Tahrik;
- Madde 305 - Temel Milli Yararlara Karşı Hareket;
- Madde 313 - Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyân;
- Madde 318 - Halkı Askerlikten Soğutma;
- Madde 319 - Askerleri İtaatsizliğe Teşvik;
- Madde 323 - Savaşta Yalan Haber Yayma;
- Madde 327 - Devletin Güvenliğine İlişkin Bilgileri Temin Etme;
- Madde 329 - Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri Açıklama;
- Madde 330 - Gizli Kalması Gereken Bilgileri Açıklama;
- Madde 334 - Yasaklanan Bilgileri Temin;
- Madde 336 - Yasaklanan Bilgileri Açıklama;
- Madde 339 - Devlet Güvenliği ile İlgili Belgeleri Elinde Bulundurma;
- Madde 341 - Yabancı Devlet Bayrağına Karşı Hakaret; suçları ile ilgili hükümler de ifade özgürlüğünü kısıtlayan ve engelleyen ifadelerdir...
- Bunların nedeni iktidardaki egemen sınıf ve resmi ideolojisidir...

Söz konusu uygulamayla da egemen sınıfın raison d'état'sından yani hikmet-i hükümetinden kaynaklanan keyfiliklerinin sorgulanması, açıklanması, deşifre edilmesi, eleştirilmesi engellenmek istenmektedir.

Unutmayın “devlet adına yapılmış bazı fiiller” diye adlandırılan gayri meşru keyfilikler bu toprakların tarihine, resmi tarih inkâr etse de kayıtlıdır...

Çeteleşme... İttihat ve Terakki... Teşkilât-ı Mahsusa... Topal Osman... 6-7 Eylül... Tan Matbaası Baskını... Kontr-gerilla... Ziverbey Köşkü... “Ülkücüler”... Maraş, Çorum... 1 Mayıs 1977... Çatlı/Çakıcı... Fail-i (belli) meçhuller... Susurluk... Şemdinli... Hrant Dink'in katli... Ergenekon...

Bu sözcükler size bir şeyler hatırlatıyor mu? Yoksa hatırlatmıyor mu? Eğer yanıtınız “Hatırlatıyor” ise, ben burada yargılanmamalıyım... Yok hatırlatmıyor ise, beni hemen “cezalandırın”! Ben ne yaptığının, ne dediğimin, neyi savunduğumun bilincindeyim. Bu anlamda bana dair alacağınız kararın sorumluluğu sizindir; kararınız ne olursa olsun benim içim müsterih...

Çünkü ben çeteleşme mağduruyum...

İttihat ve Terakki'nin soykırımı uğrattığı Ermenilerdenim...

Teşkilât-ı Mahsusa'nın “vatan millet” nidalarıyla kurşunladığımı...

Topal Osman zulmünün evinden barkından ettiğiyim...

6-7 Eylül'de, Tan Matbaası baskınında yağmalananım...

Kontr-gerilla'da, Ziverbey Köşkü'nde işkence edilenim...

“Ülkücüler”ce kurşunlananım...

Maraş, Çorum'da katledilen Aleviyim...

1 Mayıs 1977'de vurulan sosyalistim, işçiyim...

Fail-i (belli) meçhullerin hedefindeki Kürt'üm...

Çatlı/Çakıcı'ya... Susurluk'a... Şemdinli'ye... Hrant Dink'in katline... Ergenekon'a... Benzerlerine, diğerlerine yani hasılı kapitalist teröre “Hayır” diyenim...

Gücüm yettiğince, her biçimde karşı çıkanım...

Bunun için cezalandırılacak isem, bu benim için onurdur...

Ama anımsayın:

T.“C” devletin en yetkili ağızlarının beyanı, idarecilerin fiili destekleri ile korunup kollanmamış mıdır Susurluk ve benzerleri? Bunu inkâr etmeniz mümkün mü?

Susurluğu hatırlayalım... Meclis araştırma raporunda: Abdullah Çatlı'nın adam öldürmekten dolayı yargı kararıyla arandığı esnada, Türkiye içinde rahatça gezdiği, bazı Emniyet amirleri, İçişleri Bakanı'nın tam desteğini aldığı, kendisine yeşil pasaport verildiği,

122 defa yurtdışına çıktığı, can güvenliği tehlikede olan vatandaşın almakta zorlandığı silah ve ruhsatının bir kanun kaçağına verildiği, cezaevinden kaçırıldığı, yurtdışında kanundışı bir şekilde eylemlere karıştırıldığı kayıtlıdır...

O bunları ve birçok şeyi yaptığı hâlde bir emniyet amiri ve milletvekili ile birlikte olduğu aracının kaza yapması sonucu ortaya çıkmış, deşifre olmuştur...

Bir de; JİTEM elemanının ve diğer paramiliter güçlerin fiilleri...

Sonra da; devlet adına kurşun sıkanları “alkışlayan”lar; “Bizim çocuklar” diyenler...

Bunlara itiraz ettiniz mi TCK 301’den ceza alacaksınız! Ya bunları yapanlar? Ya bunları yapanlar karşısında “Hukuk” dediğiniz şey? O nerede?

II.2-) EK: TCK 301 DEĞERLENDİRMELERİ

“İyi ve kötü bütünsel olarak kavranmalıdır.”[43]

Buraya kadar dediklerimin özü şu: *TCK 301’de olduğu üzere bir kavramı, bir kimliği koruma altına alınca, bu kavramı diğerlerinden daha ayrıcalıklı duruma getirmektensiniz; dolayısıyla da “öteki’ yaratmaktasınız demektir...*

“Birinin geldiği bu ayrıcalıklı duruma, diğerlerinin, ötekilerin tepki vermesi doğaldır. Kaçınılmazdır. ‘Türk milletine’ saldırıyı suç sayıp, bu değeri koruma altına alıp geride kalan tüm etnik kimliklere saldırmayı suç saymazsak, bir tepki selinin gelmesine ortam hazırlamış oluruz. ‘Herhangi bir soya, dine küfretmek, saldırmak yasaktır’ gibi genel bir çerçeve çizersek, ‘Türk milleti’ de, başka tüm soylar da korunmuş olur. Buna kimsenin bir diyeceği olmaz.

Türkiye, yaklaşık 220 dolayında ulus devlet, 7 milyarlık insanlık ailesi içinde 70 milyon nüfusu olan, dünya mal ve hizmet üretiminin yüzde 0.7’sini üreten bir konumdadır. ‘Dünyanın tüm ülkeleri, ulusları Türk ulusunun, en soylu ulus olduğunu söylemek zorundadır. Kimse bunun tersini söyleyemez’ gibi saptamalar yapan anayasalar, yasalar yapsak, bu yasalar, dünya üzerindeki mal ve hizmet üretimimizi yüzde 0.8’e çıkaramaz. Bilimde, teknolojiye bir adım ileri gitmemizi sağlayamaz. Bilimsel gelişmelerde, ülkemizi ve insanlığı daha ilerilere taşıma çabalarında dünyanın en gerilerinde, yolsuzlukta, insan hak ve özgürlüklerini çiğnemedi dünyanın en ön sıralarında yer alarak ‘Türklüğü’, ‘Türk ulusunu’ koruma, yüceltme olanağımız yoktur.

Türklük, ordu, polis, yargı, devlet, Cumhurbaşkanı, hükümet, İslâm dini, Hanefi mezhebi... gibi kurumlar, bu kurumları temsil eden kişiler, 301. madde gibi yasalarla korunamaz. Bunların tümü yaptıkları işlerin saygınlığıyla korunabilirler.

Bir insanın Türk, İngiliz, Yunan, Fransız, Çin... soyundan olması değil, ‘insan’ olması, bu ortak değere ulaşması önemlidir.

Hiçbirimiz annemizi, babamızı, soyumuzu, cinsiyetimizi, dinimizi, mezhebimizi, ülkemizi seçerek bu dünyaya gelmedik. Şu anda 778 bin km. kare toprak üzerinde yaşayan 49 ayrı soydan geldiği bilinen, ayrı dinler, mezhepler, kültürel değerler taşıyan insanlar dışında bir kimlik taşımak durumunda olabilirdik. Kendi annemiz, babamız, soyumuz, cinsiyetimiz dışında başka kimlikler taşımak zorunda kalabilirdik. Taşındığımız kimlikler, değerler bizim başka kimlikler, değerler taşıyanlardan ne bir gram eksik ne de fazla olmamızı sağlayan bir ölçü olamaz.

Bu algı düzeyini yakalayan bir insan, ‘Türklüğe’, ‘İspanyolluğa’, ‘İslâmiyet’e’, şu ya da bu mezhebe, kadın ya da erkeğe neden saldırırsın? Neden bunları küçük düşürmeye, aşağılamaya kalksın? Bu altkimliklerin tümü, ‘insan’ üst kimliğinin zenginlikleridir.

‘İnsan’ kimliği taşıma algısına ulaşmış olan, bu değerlerin hiçbirini küçümsemez, aşağılamaz, hiçbirine saldırırmaz. Bunların hiçbirini, ‘İnsan’ kimliği üstünde ayrıcalıklı bir yere oturtmaya da kalkmaz.

‘Türklük’ kimliği taşımayalım mı? Taşıyalım. Bunda ne utanılacak ne de bu kimliği dünya toplumlarında taşınan tüm öteki kimliklerin üstünde bir yere oturtma çabasını, övücünü yaşamaya kalkacak bir şey yoktur. Bir Mısırlı, bir Yunan, bir Etiyopyalı da insan, biz de insanız. Sınırlarımız içinde ya da sınırlarımız dışında, tüm dünyada yaşayan insanlarla, bir dünyayı paylaşmak zorundayız. Birbirimizi küçümsemeden, insan hak ve özgürlüklerinin ulaştığı temel değerleri birlikte yaşama geçirmeye çalışarak, bir arada yaşamının yollarını aramamız gerekmektedir.

Türkiye’de düşünce, anlatım özgürlüğünün önünde engel olan yalnız TCK 301. maddesi değil. Eski TCK’nın 42 ayrı maddesinde, insan hak ve özgürlüklerini bir biçimde kısıtlayan yaptırımlar vardı.

Yürürlükteki Anayasamızda, neredeyse tüm yasalarda bir biçimde, insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayan düzenlemeler var. Bunların tümünün değişmesi gerekmektedir. Bu da yetmez, başta düşünce ve anlatım özgürlüğü olmak üzere, tüm temel hak ve özgürlüklere bakışın, bu özgürlükleri yaşama geçirme algısının değişmesi kaçınılmazdır. Öncelikle Yargı erkinin olmak üzere, Yasama ve Yürütme erklerinin, kamuoyunun, insan hak ve özgürlüklerini yaşama geçirecek bir algılama bilincine kavuşması zorunludur.

Genelkurmay Başkanı, ‘Ben o partinin adını ağzıma bile almam’ diyerek, toplumun belli bir kesiminin Yasama organında temsilcisi olanları dışlamasında hiçbir sakınca görülmezken, yapılan bu eylem için, ‘Bu bölücülüktür’ diyen seçilmiş bir milletvekiline, ‘Anayasal bir kurum olan Türk Silahlı Kuvvetleri’ni bölücü olmakla suçladığı, eleştiri sınırlarının dışına çıktığı’ gerekçesiyle 301. maddeden dava açılmaktadır. Dava açılan milletvekilinin bağlı olduğu siyasal parti, bir anayasal kurum değil midir? İki anayasal kurumdan birini aşağılamak, küçümsemek suç değilse, diğeri neden suçtur? İkisini de aşağılamak, küçümsemek hiç kimsenin hakkı olmamalıdır. Bu ülkenin her kurumu, ötekilere, başka kurumlara, kendi düşüncesinde olmasa da, beğenmese, sevmese de saygılı, hoşgörülü olmak durumundadır. ‘Yasa, büyük sineklerin delip geçtiği, küçük sineklerin takılıp kaldığı

bir örümcek ağıdır.’ diyen ünlü düşünür Balzac’ı haklı çıkaracak uygulamalarla, hukuk devleti olunamaz.

TCK 301. maddesi, bu örnekte görüldüğü gibi, bir ayırıştırma, sorun üretme işlevi gören bir düzenlemedir. Düşünce, anlatım özgürlüğünün engellenmesine yarayan bir yasadır.”[44]

Bun(lar)a bir ek de Muğla Üniversitesi’nden Doç. Dr. Mehmet Merdan Hekimoğlu’dan; Onun da TCK 301’e ilişkin değerlendirmeleri şöyle:

“Avrupa İnsan Hakları Divanı’nın, 1976 Handyside/İngiltere kararından itibaren yerleşmiş içtihadına göre ifade özgürlüğü sadece genel kabul gören veya zararsız yahut önemsiz sayılan haber ya da düşünceler için değil, devlet veya toplumun bir kesimi için aykırı, kural dışı, şaşırtıcı, şoke eden veya endişe verici türden olanlar bakımından da geçerlidir.

Hürriyetçi demokratik bir topluma dayanak oluşturan üç temel sacayağı olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik böyle bir liberal düşünce özgürlüğü anlayışının egemen olmasını zorunlu kılar. Sınırları sadece terör propagandasıyla çizilmiş bir eleştirme ve tartışma hürriyetinin olmadığı yerde demokratik rejimin varlığından da söz edilmez.

Düşünce özgürlüğü, demokratik toplumun temel taşı, özgürlükçü ve çoğulcu demokratik düzenin asli kurucu unsurudur. Tam bir düşünce özgürlüğü sayesinde serbest bir toplumsal kanaat oluşumu ve kamusal tartışma mümkün olur. Fikirlerin özgürce ifade edilemediği bir ortamda toplumsal sorunlar hakkında sağlıklı bilgi edinmek ve gerçek anlamıyla tartışma yapmak olanağı yoktur. Dolayısıyla devlet-toplum ilişkisini faşist bir bakış açısıyla görmekte ısrar eden, -resmi/sivil-otoriter ve totaliter düzen taraftarlarının üzerine, mal bulmuş mağribi gibi atladığı, ‘benzer normların başta AİHM 10. madde olmak üzere, İtalya, Fransa, Almanya’da da mevcut olduğu’ önermesinin, universal manada hiçbir rasyonel hukuki karşılığı olamaz.

Çünkü önemli olan, başta AİHM olmak üzere, örnek gösterilen ülkelerdeki yargı pratiğinin benzeri düzenlemeleri hangi tür yorumlarla yaşama geçirdiği ve onları nasıl ve ne tür bir hukuki zihniyet üzerinden ete kemiğe büründürdüğü gerçeğidir.

Kaldı ki gerek AİHS 10. madde de ve gerekse de bahsi geçen devletlerin Ceza yasalarında bizdeki 301. madde gibi bir madde metni formülasyonunun mevcut olduğu iddiası tamamen bir mugalâta örneğidir. Örneğin dönemin Adalet Bakanı tarafından da sık sık dile getirilen ‘Benzer madde Alman Ceza Yasası’nda da var’ şeklindeki iddiaya cevap için şu söylenebilir.

Öncelikle iddiaya temel teşkil eden Alman Ceza Kanunu’nun Türkçe çevirisi şu şekildedir: ‘Madde: 90b- Her kim alenen bir toplantıda veya yazı yaymak suretiyle (11. paragraf, fıkra 3) federal devletin veya bir eyaletin yasama organını, hükümetini veya anayasa mahkemesini veya bu sıfatları dolayısıyla üyelerden birini, devletin itibarını tehlikeye düşürecek bir şekilde tahkir eder ve bu şekilde Almanya Federal Cumhuriyetinin varlığına

veya anayasal temel prensiplerine karşı eylemlere kasten destek olursa, üç aydan beş yıla kadar hapisle cezalandırılır. Bu eylem sadece ilgili anayasal organ veya üyenin izniyle kovuşturulur.’ Alman Ceza Yasası’nın atıfta bulunulan 90. maddesinin a ve özellikle b bendi anayasal kuruluşların, anayasal düzene karşı düşmanlık amacıyla tahkir edilmesi suçunu düzenliyor. Yani burada korunan hukuki yarar esasında çoğulcu demokratik anayasal düzenin değiştirilmesi suretiyle, azınlıkların baskı altına alınmasını önlemeye çalışmak. Yoksa amaç devleti veya Alman etnik kimliğini korumak değil.

Devlet fetişizmi bu maddede kesinlikle korunan bir değer değil. Aksine demokratik hukuk devletinin özgürlükçü ve çoğulcu yapısına karşı eylemler cezalandırılmak isteniyor ve bu şekilde Nazi döneminin totaliter uygulamalarına bir daha geri dönülmemek amaçlanıyor. Bizde ise 301. maddenin amacının bir nevi devlet ve etnik köken anlamında ulus fetişizmine gönderme yaptığı açıktır.”[45]

Evet, evet TCK 301’in “Amaçının bir nevi devlet ve etnik köken anlamında ulus fetişizmine gönderme yaptığı” herkesin malumdur...

Açıklamalıyım, kanaatimce TCK 301 ırkçı bir maddedir.

TCK 301. maddenin kaldırılmasını isteyen DTP Batman Milletvekili Ayla Akat Ata da, Türk Ceza Yasası’nın 301. maddesindeki “Türklük” ibaresinin “ırka yönelik referans verdiğini” savunarak “Bu uluslararası sözleşmelere aykırıdır. Yasadaki, eleştiri ve aşağılama arasındaki sınırı belirlemek çok güçtür. Her suç ve her suçun cezası net bir şekilde sınırlandırılmalıdır” demektedir.[46]

II.3-) ÜÇ ÖRNEK, BİR HATIRLATMA

“Hakikât bir damla suda gizlidir.”[47]

TCK 301’e ilişkin bu saptamalara üç örnek ile bir hatırlatmayı da eklemeyelim:

Birinci hatırlatma:

Taner Akçam, “Soykırım demek suçsa, ben bu suçu her hafta işliyorum” demişti.

Şişli Cumhuriyet Savcılığı, Agos Gazetesi’ndeki köşesinde “1915-1917 döneminde yaşananların soykırım olduğuna inanıyorum” diye yazan tarihçi Taner Akçam hakkındaki soruşturmayı takipsizlikle sonuçlandırdı. Savcılık, ‘soykırım’ demenin düşünce özgürlüğü kapsamında kaldığına ve Türklüğe hakaret olarak yorumlanamayacağına hükmetti. Düşünce özgürlüğü açısından ‘olumlu’ yorumlanacak bu karar, ‘soykırım’ dediği için 301. maddeden yargılanan Dink’in öldürülmesinden 12 gün sonra verildi.

Agos gazetesindeki ‘301’e karşı 1 imza’ başlıklı yazı ve gazetenin genel yayın yönetmeni Hrant Dink’in bir ajansa verdiği demeçte “Elbette bu bir soykırımdır diyorum”

şeklindeki sözleri üzerine Şişli Cumhuriyet Savcılığı ‘Türklüğü aşağılamak’tan dava açmıştı. Bu arada araştırmacı yazar Taner Akçam, aynı gazetede ‘Hrant Dink, 301 ve bir suç duyurusu’ başlıklı yazıda şunları savundu:

“Ben 1915-1917 döneminde yaşananların soykırım olduğuna inanıyorum ve bunu her vesilede dile getiriyorum, bu konuda yazılmış kitaplarım, makalelerim, haftalık yazılarım var. Eğer 1915-1917 arasındaki dönem için soykırım kelimesini kullanmak suçsa ben bu suçu hemen hemen her hafta bir defa işliyorum... Hrant’ın işlediği iddia edilen suçuna en azından ortada olan bu adaletsizliği gidermek açısından da ortak olmak gerekiyor...”

Akçam’ın bu yazısından sonra düşünce özgürlüğüyle ilgili davaların vazgeçilmez şikâyetçilerinden Recep Akkuş suç duyurusunda bulundu ve savcılık soruşturma başlattı. Dink’s 19 Ocak’ta gazetesinin önünde öldürüldü. Cinayetten 12 gün sonra 30 Ocak’ta Şişli Cumhuriyet Savcılığı, Akçam’la ilgili soruşturmayı takipsizlikle sonuçlandırdı.

“... şüphelinin tarih profesörü olduğu, yaptığı araştırmalarda 1915-1919 yılları arasında meydana gelen olayların bir soykırım olarak tanımlanabileceğini düşünerek tüm makalelerinde ve bilimsel toplantılarda ifade ettiği...” sözleriyle başlayan karar şöyle devam etti: “... ihbar konusu yazının bir bütün olarak incelendiğinde Türklüğü aşağılama niteliğinde bir sözü bulunmadığı gibi yazıda kullanılan sözlerin fikir hürriyeti çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. maddesinde kaldığı anlaşıldığından, ayrıca suç işlemeye tahrik, suçu ve suçluyu övme ve halkı kin ve düşmanlığa tahkir suçunun unsurları oluşmadığından kovuşturmaya yer olmadığına...”[48]

İkinci hatırlatma:

Tunceli Eğitim-Sen Başkanı’nın 301’den mahkûmiyetini Yargıtay, ‘ağır eleştiri’ diyerek bozdu. Emsal karar üzerine aynı mahkemede 301. maddeden yargılanan DTP Tunceli İl Başkanı da beraat etti.

Yargıtay IX. Ceza Dairesi’nin, yaptığı açıklamadan ötürü Eğitim-Sen Tunceli Şube Başkanı Mehmet Hanifi Bekmezci’ye Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 301. maddesinden verilen cezayı, konuşmayı ‘ağır eleştiri’ sayıp bir örnek kararla bozunca ‘düşünce özgürlüğünün yüzü’ iki kez güldü. Bekmezci’nin dosyası Sulh Ceza Mahkemesi’ne geri gönderilirken, aynı mahkemede yine 301. maddeden yargılanan DTP İl Başkanı Murat Polat bu karar sayesinde beraat etti.

Tunceli’de 14 Eylül 2005’te sekiz kişi tutuklanmış, bunu protesto için yapılan açıklamaya polis sert müdahale etmişti. Eğitim-Sen Şube Başkanı Bekmezci, yaptığı basın açıklamasında şöyle diyordu: “Genelkurmay’ın talimatıyla sivil faşist güçlerin de harekete geçirilip devreye sokulmasıyla ülkenin çeşitli yerlerinde tezgâhlanan linç girişimleri ve saldırılar henüz hafızalarımızda yerini korumaktadır... Basın açıklamasına tahammül göstermeyen Emniyet, vahşice saldırmıştır.” Bekmezci’ye, ‘askeri güçleri ve Emniyeti alenen aşağıladığı’ iddiasıyla TCK 301. maddeden Tunceli Sulh Ceza Mahkemesi’nde yargılanmaya başlandı.

Dava, 14 Şubat 2006'da karara bağlandı. Bekmezci'ye, 'düşünce özgürlüğü kapsamını aşip devlet organlarını aşağılama ve küçültme kastı taşıdığı' gerekçesiyle beş ay hapis cezası verildi. Ceza 3 bin YTL para cezasına çevrildi. Bekmezci'nin avukatı Barış Yıldırım, kararı temyiz etti. Yargıtay IX. Ceza Dairesi 15 Kasım 2007'de konuşmanın 'ağır eleştiri' niteliğinde olduğunu belirtip yerel mahkemenin kararını bozdu. Tunceli Sulh Ceza Mahkemesi'nde, avukat Yıldırım'ın bir başka müvekkili, DTP İl Başkanı Murat Polat da bir açıklamadan ötürü 301. maddeden yargılanıyordu.

Avukat Barış Yıldırım, Yargıtay IX. Ceza Dairesi'nin Bekmezci ile ilgili bozma kararını 13 Aralık 2007'de çıktığı Murat Polat'ın ikinci duruşmasında mahkeme heyetine sundu. Yargıtay IX. Ceza Dairesi kararını inceleyen mahkeme heyeti, Polat'ın konuşmasını 'ağır eleştiri' diye niteleyip beraat kararı verdi.[49]

Üçüncü hatırlatma:

2003 yılında, İzmir Buca Cezaevi'nde kalan çocuklara işkence yapıldığını açıklayan İzmir Barosu İşkenceyi Önleme Grubu üyesi avukat Nalan Erkem'e cezaevi önünde bir televizyon kanalına yaptığı "Çocukların kötü muamele iddiaları cezaevi yönetimi tarafından ciddiye alınsaydı bu isyan çıkmazdı," açıklamasından dolayı İzmir IV. Ağır Ceza Mahkemesi'nce 3 yıl hapis istemiyle dava açıldı.[50] İlk duruşmada beraat kararı verildi.

Ve üç örneğe bir de hatırlatma:

Bağımsız İletişim Ağı 2007 Medya Gözlem Raporu'na göre, 2007 yılında 55 kişi 301. maddeden yargılandı. 'AKP ve Yargı İfade Özgürlüğünün Sınırını Sokağın İnsafına Bıraktı' başlıklı rapora göre, 301. maddeden hâkim karşısına çıkan 55 kişiden dokuzu beraat etti. Altısı mahkûm oldu. TCK'nın yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005'ten bu yana 301. madde nedeniyle sanık sandalyesine oturanların sayısı 99. Ayrıca 2007'de 254 gazeteci, yazar, yayıncı, insan hakları savunucusu ve siyasetçi düşünceleri nedeniyle adliyelik oldu. 2006'da düşünceleri nedeniyle yargılananların sayısı 293'tü. 37 kişi 'hakaret' veya 'iftira'; 23 kişi 'kin ve düşmanlığa tahrik'ten yargılandı.

III-) DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

"Cogito ergo sum."[51]

Hatırlattığım üzere "yargılananlar", egemen boyunduruk karşısında düşünce ve ifade yasakçılığı "kurbanları"dırlar.[52]

Çünkü İHD Başkanı avukat Hüsnü Öndül'ün dediği gibi, "Türkiye'de ifade özgürlüğü sorunu merkezi bir sorun hâindedir. Yansımalarını her alanda görüyoruz. Ne bireyler özgür; ne basın, ne de siyasi partiler, dernekler, sendikalar...

Bir tek 301. maddeye kilitlendi kaldı ifade özgürlüğü sorunu...

Oysa biliyoruz ki, 1991 yılına değin, düşünenlerin başının belası Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. maddeleriydi... Sonra Terörle Mücadele Kanunu geldi.

Taht'a 8. madde oturdu.

O sırada Türk Ceza Kanunu'nun 159. ve 312. maddeleri uykudaydı.

Taht'ın sakini 8. madde, yurttaşlarından gazetecileri, insan hakları savunucularını, yazarlarını hapse gönderdiği için kötü bir üne kavuşmuştu (şimdiki 301. madde de, öldürüyor). O zamanlar, devreye 312. maddeyi sokmuştu savcılarımız, hâkimlerimiz. Zaman zaman da 159. madde öne çıkmıştı.

Bir kaç kez değiştirildi anılan maddeler.

Ama ne yapsanız savcıların dava açmasını önleyemiyordunuz.

Yargının ceza vermesini...

Sonra Türk Ceza Yasası tümünden değiştirildi, Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi de yürürlükten kaldırıldı. Zannedildi ki, yeni kanunda da bir tek 301. madde var, sakıncalı olan. Şimdi hep birlikte '301'e hayır' diyoruz. Eskiden olduğu gibi... Hâlbuki durum öyle değil. Bir kaç açıdan öyle değil.

İlki Türk Ceza Kanunu'nda ifade özgürlüğü hakkını tehdit eden hükümler bir tane değil, en az 14 tanedir.”[53]

Mevcut iktidarın, resmi ideolojinin özgürlüklerden nefretinin, Aziz Paulus'un, “Yönetenlerin kulu ol!” deyişini anımsattığı verili tabloda aslı sorulursa hemen herkes “düşünce ve ifade özgürlüğü”nden yanadır; en azından böyle olduğundan söz ederler; ne ki “ama...”, “fakat...”, “ancak...” kayıtlarıyla!

“Ama”lı, “fakat”lı, “ancak”lı düşünce ve ifade özgürlüğü olmaz; “Özgürlüğün ardına eklenen ‘ama’ felsefi, ideolojik, hukuksal, dinsel açılımların özgürlüğe vurduğu darbeleri meşrulaştırmaya yöneliktir, diye düşünürüm. ‘Ama’lar, özgürlüğü, ötesi tahammül edilemez kabullenilmesi istenen bir alana sıkıştırır,”[54] Yücel Sayman'ın ifadesiyle...

Hakkımda 6 sayfalık iddianameyi hazırlayan Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş da, böylesi, “ama”lı, “fakat”lı, “ancak”lı özgürlüklerden söz ederken; özgürlüğün kural, yasakların ise istisna olduğunu görmezden gelmektedir...

Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş'a anımsatalım:

İsmail Soysal, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin XIX. maddesini anımsatmakta fayda vardır; “Herkes düşün ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, düşüncelerinden ötürü tedirgin edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan aramak, elde etmek ve yaymak haklarını da birlikte getirir,”[55] derken; *Yargıtay VIII. Ceza Dairesi, “düşünce suçu”ndan verilen cezayı, “Çoğunluğu kızdıran fikirler de ifade özgürlüğünden yararlanır. Bu, toplumu da geliştirir” gerekçesiyle bozdu.*[56]

Yani Yargıtay VIII. Ceza Dairesi, “Şiddeti özendirmeyen düşünceler özgürce açıklanabilir,”[57] dedi...

Yine “Yargıtay Ceza Genel Kurulu: ‘Çelişen düşünceleri birlikte yaşatan kamu düzeni, düşünceleri cezalarla durdurandan üstün...

Düşünce özgürlüğü sadece herkesçe kabul gören, zararsız veya kayıtsızlık içeren fikirler için değil, ‘rahatsız edici, hatta şoke edici olanlar’ için de geçerlidir,”[58] kararını aldı...

Bunun yanında Yargıtay Ceza Genel Kurulu, “Basın özgürlüğünün belli ölçülerde abartmaya hatta kışkırtmaya başvurmayı da içerdiği”ni, bu tür ifadelerin kişisel saldırı olarak görülemeyeceğini vurguladı.

Yargıtay IV. Ceza Dairesi’nin kararında “Yargılama konusu haber ve yorum metinlerindeki eleştiri ve değer yargılarının bir kısmı sert ve çarpıcı bir üslupla dile getirilmiştir. Eleştirinin sert üslupla gerçekleştirilmesi, kaba olması ve nezaket sınırlarını aşması, eleştirenin amacına, eğitim ve kültür düzeyine bağlı bir olgudur. Ancak kabul edilmelidir ki, basın özgürlüğü, belli ölçülerde abartmayı, hatta kışkırtmaya başvurmayı da içerir,”[59] saptamasını yaptı...

Özgürlüğün kural, yasakların ise istisna olduğunu unutmak; yani “ama”lı, “fakat”lı, “ancak”lı baskıya sarılmak doğru bir tutum değildir; savunulmamalıdır.

Çünkü, “Düşünce özgürlüğü... bir varolma mücadelesidir...

Düşünceler iktidarları tehdit edemez. Ama yalnızca ve yalnızca düşünceler bir ‘gelecek duygusu’ yaratabilir. Ve siyasetler de bu gelecek duygusu üzerine kurulur. Fikir özgürlüğünden mahrum toplumlarda hakiki bir ‘gelecek duygusu’ yoktur.”[60]

Bakın Semih İdiz’in, “Modern hukuk tercihini her zaman ‘düşünce özgürlüğü’ gibi pozitif değerlerden yana kullanmak gibi bir sorumlulukla da karşı karşıyadır. Bunun için de sofistike bir hukuk anlayışı gerekiyor. Hele hele asayiş sorunu yaratacak bir durum söz konusu değilse... Bu durumda ‘engizisyon zihniyeti’ne kapılmanın ne gereği, ne de anlamı olabilir. Bu yoldan amacın hasıl olduğu da kuşku götürür,”[61] uyarısına; Hikmet Uluğbay da hangi örneği veriyor: “Fransa’da 1968 öğrenci olayları sırasında Jean-Paul Sartre’ın tutuklanmasını öneren İçişleri Bakanı’na De Gaulle, düşünceyi ifade özgürlüğünün engellenemeyeceğini vurgulayan şu güzel yanıtı vermiştir; ‘Voltaire tutuklanamaz’...”[62]

Sartre’larından nefret eden T.“C”, Voltaire’lerini de sevmiyor!

Bu böyle olmasaydı, “Kitaplarında toplum yapısını incelediği Kürtler’e Kürt dediği için, İsmail Beşikçi Türkiye hapisanelerinde 25 yıl yatar”[63] miydi?[64]

Ya da bu ülkenin onurunu, vicdanını temsil eden Fikret Başkaya, Haluk Gerger, Ayşenur Zarakolu mahpuslarda çürütülür müydü; Hrant Dink kardeşim kurşunlanır mıydı?

İnsan merkezli bir hukuk, vicdanını yitirmemelidir; çünkü I. Kant'ın deyişiyle de, "Vicdan, insanın içindeki bir yargı makamının bilincidir."

"Ya yiterse" ne mi olur? İsmail Beşikçi'ler, Fikret Başkaya'lar, Haluk Gerger'ler, Ayşenur Zarakolu'lar sadece doğruyu söyledi, yazdı diye mahpuslarda çürütülür; Hrant Dink'ler kurşunlanır!

Zaten olup-bit(mey)en de budur!

İtirazım da bunadır...

IV-) İTİRAZIM VAR!

"Güneş ben sıcağım derse, ukalalık etmiş olmaz." [65]

İddianamesinde Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş, "20 Ocak 2007 günü saat: 17.00'da... 800 kişiye ulaşan topluluğa hitaben yaptığı konuşmasında; 'Çok kısa konuşacağım. Çok çok kısa konuşacağım. Gerçekleri haykırma[ma]nın cinayete ortak olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Hrant sadece bir ermeni olduğu için değil Hrant bu ülkede soykırım olduğu gerçeğini ifade ettiği için katledildi. Türkiye aydınları eğer Türkiye'nin aydınları 301 kere 301 suçu işlemezlerse Hrant'ın cinayetine ortak olmuş demektirler. Tarihimizde bir soykırım vardır. Adı ermeni soykırımıdır. Hrant bu gerçeği hepimize kanı canı pahasına anlattı. Suç işliyorum herkesi suç işlemeye çağırıyorum. Bu katil devlet karşısında bu katil devlet karşısında suç işlemeyenler Hrant Dink cinayetine ortak olanlardır. Dün Ermenileri katledenler bu gün Kürt kardeşlerimize saldırmaktadırlar. Halkların kardeşliğini isteyenler bu tarihle hesaplaşmak zorundayız. Dün Ermenilerin başına gelenin bugün Kürt kardeşlerimizin başına gelmemesi için suç işlemeliyiz. Hepinizi hepimizi suç işlemeye çağırıyorum. Evet bu ülkede ermeni soykırımı olmuştur," demiştir..." diyor ve her şeyi bu tümceler üzerine inşa ediyor...

IV.1-) İTİRAZ-1: AHBARİK'İN KATLİ...

"Aklın unutuşa karşı savaşı, insanın iktidara karşı savaşıdır." [66]

Niye inkâr edeyim? Elbette, ayakkabısı delik kardeşim, yoldaşım Hrant'ın sırtından kurşunlanmasının acısı ve öfkesiyle konuştum; siz olsanız, sizin de kardeşiniz, Ermeni kardeşim Hrant gibi katledilseydi, siz farklı olabilir miydiniz? Bu noktada bir an, "Yasa öfkelenen kişiyi anlar, öfkelenen kişi yasayı anlamaz," diyen Publilius Syrus'un sözünü anlamaya çalışın...

İsmet Berkan'ın, "Altın kalpli bir insandı Hrant. Abarttığımı sanmayın, sahiden kalbi altındandı. Ama bizde hiç eksik olmayan o eli kanlı katiller için çok büyük bir suçu vardı: Ermeniydi,"[67] dediği Hrant Dink'in katli konusunda dediklerime dava açılması bir yana; olup-bit(meye)en, tam da benim cezalandırılmak istenen görüşlerimi doğruluyor...[68]

Siz bakmayın "Dink cinayetini inceleyen TBMM Komisyonu'nun tutanaklarına göre, İstanbul Valisi Muammer Güler, Meclis heyetiyle yaptığı görüşmede, 'Hemen anladık ki profesyonel bir iş değil. Basit bir olay' demesi"ne![69]

Bu bal gibi devletle ilgili bir cinayet!

Günlük gazetelerin satırlarına yansıyan gerçeklerden hareketle hızla sıralıyorum:

* O.S.'nin yakalandıktan sonra Samsun Emniyet Müdürlüğü'nde bir kahraman gibi karşılanmasının görüntüleri, devlet içindeki zihniyeti de ortaya koyuyordu.

* Dink cinayeti soruşturması süresince ortaya çıkanlar, devlet ve toplum içinde yer etmiş bir zihniyeti de bütün çıplaklığıyla ortaya koydu. O zihniyeti ortaya koyan örneklerden bazıları şöyle:

* Mc Donald's bombalamasından sonra Yasin Hayal, Büyük Birlik Partisi'nde kahraman olarak karşılandı. Eyleminden sonra ona 'Reis' denilmeye başlandı.

* O.S. ile Samsun Emniyet Müdürlüğü'nde polisler ve jandarmalar yan yana fotoğraf çekirmek için yarıştı.

* Cinayetin ardından ırkçı internet sitelerinde Hrant Dink'e hakaretler ve katillere övgüler vardı. Cinayet sanıkları için kahramanlık klipleri yapıldı.

* Trabzonspor'un bazı taraftarları maça O.S. gibi beyaz bereler giyerek gitti.

* Şarkıcı İsmail Türüt ve Ozan Arif, cinayet sanıklarını öven 'Plan yapmayın plan' isimli bir şarkı yaptı.

* Sanıklar, davanın ikinci duruşmasına önünde 'Ya Sev Ye Terk et' yazan cezaevi nakil aracıyla getirildi.

* Hayal'in avukatı Fuat Turgut, Dink davası duruşmalarında Ermenilere ve Dink ailesinin avukatlarına hakaret etti.

* İzmir'de Rahip Adriano Franchini'yi bıçaklayan Ramazan Bay, Dink cinayeti zanlılarının kahraman olduğunu ve onlara özendiğini söyledi.[70]

* Dink'i hedefe koyan 301. madde o öldürüldükten sonra oğlu Arat Dink için işletildi. Agos Yazışleri Müdürü Arat Dink ve İmtiyaz Sahibi Sarkis Seropyan, Hrant Dink'in bir demeci nedeniyle "kişilikleri de göz önüne alınarak" birer yıl ceza aldı.[71] (*Dikkat edin: "Kişilikleri de göz önüne alınarak" deniyor; Onların kişilikleri Ermeni olmalarıydı...*)

Oral Çalışlar'ın, "Hrant Dink cinayeti, aslında bir dizi siyasi cinayetin bir devamıdır,"[72] dediği somut olgular konusunda dava avukatı Fethiye Çetin de şunlara dikkat

çekiyor: “Savcılar bilgilere ulaşamıyorlar. Delil gizleme çok önemli bir suçtur. Cinayetten sonra bütün görevlilere el çektirilmeliydi. Tüm kayıtlara, bilgilere el konulmalıydı. Zira deliller yok edildi.

Azmettirici Erhan Tuncel cinayetin ardından Trabzon Terörle Mücadele’ye çağırılıyor. 14 saat tutuluyor ve bırakılıyor. Telefonu inceleniyor. Polis, Tuncel’le 14 saat ne konuştu? Kaydı yok.

Siyasi irade kararlı olsa bu cinayet aydınlanır. Bu cinayet aydınlanırsa, Türkiye de aydınlanır. Çeteler ortaya çıkar.”[73]

Hrant Dink’in katli, tekrar ediyorum, doğrudan devletle ilintilidir...

Bilmiyor olamazsınız! “Hrant Dink cinayetinde ihmalle suçlanan güvenlik görevlilerinden hiçbiri hakkında dava açılmadı.”[74]

Adı ve sanıyla açık açık ifade ediyorum: “İstihbarat Daire Başkanı Ramazan Akyürek: Hayal ve Tuncel 24 Ekim 2004’de McDonalds’ı bombaladıklarında Trabzon Emniyet Müdürü’ydü. Dink davası dosyasındaki 48 evrakın, devlet gizliliği gerekçesiyle imha edilmesini istedi. İmha edilen evrakın içeriği hâlen sır. Soruşturma izni verilmeyen Akyürek, İstihbarat Daire Başkanlığı KOLTUĞUNDA”dır hâlâ...

“Trabzon İstihbarat Şube polisi Muhittin Zenit: Erhan Tuncel’den bilgi alan istihbarat polisiydi. Hrant Dink’in cesedi kaldırımdayken telefonla Erhan Tuncel’le konuşuyordu. Erhan Tuncel ona reis diye hitap ediyordu. Daha sonra ortaya çıkan telefon konuşmasında Zenit’in, Hrant Dink’in nasıl öldürüleceğine kadar bütün detayları bildiği ortaya çıkmıştı. Bağlantısının ortaya çıkmasının ardından hakkında başlatılan soruşturma sürüyor. Daha sonra atandığı İstihbarat Daire Başkanlığı’ndaki KOLTUĞUNDA”dır hâlâ...[75]

Ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komiyonu içinde Hrant Dink cinayetini araştırmak üzere kurulan alt komisyon 27 Şubat 2008’de, dönemin Trabzon Emniyet Müdürü olan Emniyet İstihbarat Daire Başkanı Akyürek ile Erhan Tuncel’i “muhibir” olarak kullandığını açıklayan istihbaratçı polis memuru Muhittin Zenit’in bilgisine başvurdu. Akyürek, cinayetin işleneceği önceden haber alınmasına karşın neden önlem alınmadığı yönündeki sorulara yanıt vermekten kaçınırken, “Biz istihbarat bilgileri aldık ve bunları gerekli yerlere ulaştırdık. İstihbarat yazısında bu eylemin gerçekleşeceğini İstanbul Emniyeti’ne bildirdik. Gereğini yapmalarını istedik. Bunların ses getirecek bir eylem yapacaklarını bildirdik” diye konuştu.

Akyürek, İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah’ın “Trabzon’dan gelen istihbarat uyarısı düşük kodluydu. Düşük kodlu uyarılarda bana gelmez” savunmasını da yalanladı. Akyürek, “Kod diye bir şey yok. Yazıyı okuyan herkesin tedbir alması gerekir. 81 ile azınlıklar ile ilgili yazı yazdım. Mutafyan ve Dink ile ilgili özel bir yazıya gerek yoktu” dedi.

Trabzon emniyetinde görevliyken, azmettiricilerden Erhan Tuncel’i “muhibir” olarak kullanan polis memuru Muhittin Zenit ise Yasin Hayal’in Dink’i öldüreceğini yardımcı

istihbarat elemanı Erhan Tuncel'den öğrendiğini belirterek “Bildiklerini amirlerime anlattım ama görevden alındım” dedi.[76]

Bunların hepsi “tesadüf” mü; bu kadar çok tesadüf olabilir mi?

Eşinin önünde öldürüldüğü Agos gazetesinin penceresinden kalabalığa seslenirken Rakes Dink'in nasıl haykırdığını hatırlıyor musunuz?: “Katilimizin eline ülkenin bayrağını verip poster çektiyenlere ülkemin adaleti ne yaptı? ‘Tek farklılık kaçmayacaktı’ diyen ve kimin öldüreceğini bilen emniyetçilere ne yaptı ülkemin adaleti? Cinayet planları yapılan ocaklara ne yaptı ülkemin adaleti?”[77]

Görmezden gelemesiniz: Eski İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'le öldürülmeden önce İstanbul Valiliği'nde yapılan görüşmede, vali yardımcısının yanı sıra istihbarat görevlilerinin de olduğunu doğrulamıştı. Dink'in “Dikkatli olmalıydım... Yoksa iyi olmazdı! Haddimi bilmem için yapılan bir konuşma,” diye nitelediği görüşmeye, Aksu da, “Bilgi alışverişi” demişti![78]

Bu neyin “alış-verişi”ydi?

Soru(n)lar daha da çoğaltılamaz mı? Hrant'ın gücü ve ısrarıyla çoğaltılabilir ve çoğaltılmalıdır da![79]

IV.2-) İTİRAZ-2: YORUMSUZ MALATYA!

“Sesini yükselten son kişi ol!”[80]

Malatya'ya ilişkin kimi verileri “yorumsuz” sıralıyorum...

* Malatya'da üç Hristiyan'ın vahşice öldürüldüğü Zirve Yayınevi'ndeki baskınla ilgili dava dosyasındaki skandallara bir yenisi eklendi. Cinayetten sonra zanlılara ait olan ve üzerlerinde kan lekeleri bulunan kıyafetlerin aynı delil zarfına konulduğu ortaya çıktı. Ayrıca delil torbasının üzerindeki listede olmayan bazı parçalar torbada çıktı...[81]

* Malatya'da katledilen üç Hristiyana dair iddianame, izlendiklerini gösteriyor. İki sanık, liderleri saydıkları Emre Günaydın'ın polisten bilgi aldığını dile getiriyor...[82]

* Hrant Dink cinayetindeki silah karmaşası Malatya dosyasında da sürüyor. Sanıkların, katliam sırasında yanında taşıdığı kurusıkı tabancalarla ilgili çok sayıda soru işareti var...[83]

* Malatya'da üç Hristiyan'ın öldürüldüğü saldırının birinci faili Emre Günaydın'ın psikolojik muayenesinde, hastanede kendisine vurulduğunu ve her şeyin kameralarda olduğunu söylediği ortaya çıktı. Günaydın'ın hasta odasında bulunan bir polis, zanlının cinayetle ilgili konuşmaya çalıştığını ancak görevlinin engellediğini tutanak altına almıştı.

Cinayetlerin ardından Emre Günaydın, pencereden kaçmak isterken düşüp ağır yaralanmıştı. Hastanede bazı kamera kayıtları silinmişti. Hastanede sanığı izleyen bir polis,

tutanağa “Günaydın’ın Zirve Yayıncılık’la alâkâlı konuşmaya çalıştığı, görevlinin konuyu kapatmaya çalıştığı...” yazmıştı...[84]

* Malatya’da Zirve Yayınevi’nin basılıp üç Hıristiyan’ın öldürülmesiyle ilgili davada polisin ‘hata’sı ‘delillerin kararması’na neden oldu. Cinayetin bir numaralı katil zanlısı Emre Günaydın’ın hastanede kaldığı dönemdeki itiraflarının yer aldığı 42 video kaset, polisin savcılığa üç gün geç ulaştırması nedeniyle delil olmaktan çıktı.

Malatya’da Hıristiyanlık’la ilgili kitap basan Zirve Yayınevi’nde üç kişiyi vahşice öldüren sanıklardan Emre Günaydın’ın yattığı hastane odasının güvenlik kamera kayıtlarını inceleyen avukatlar, kayıtların ilk 10 günlük kısmının imha edildiğini ortaya çıkarmıştı. İddialara göre; ses kaydı yapmadığı gerekçesiyle yeni kameralar takılırken 10 günlük görüntüler silinmişti...[85]

MALATYA KATLİAMI SONRASINDA SKANDALLAR[86]
Dosyadaki 32 klasörden 16’sının öldürülenlere ait bilgileri içermesi eleştirilmişti.
Olaydan sonraki ilk 10 gün hastane kayıtlarının dökümü yapılamadığı için silindiği ortaya çıkmıştı. Yeni kameraların takılmasında görevlendirilen üstüğmenin adının da ‘azmettiricilerle ilgili’ bir ihbar mektubunda yer aldığı ortaya çıkmıştı
Hastanede tutulan tutanaktaki, 50. kasette Emre Günaydın’ın Zirve Yayıncılık’taki cinayetle alâkâlı konuşmaya çalıştığı ancak görevlinin engellediği şeklindeki ifadeler de zanlının susturulmak istendiğine ilişkin şüphe yaratmıştı.
İfadelere göre zanlılar üç kurusıkı tabanca aldıklarını söylemelerine karşın dosyasada sadece birinin faturası bulunuyor.
Cinayetten sonra zanlılara ait olan ve üzerlerinde kan lekeleri bulunan kıyafetlerin aynı delil torbasına konularak kriminal incelemeye gönderildiği ortaya çıkmıştı.

“Devlete itiraz edilmez,” diyenler; böyle düşünenler... Bu kadarı yeter mi?!

IV.3-) İTİRAZ-3: “DERİN” -DENİLEN- DEVLET

“Hakikâtin yalan, yalanın da hakikât gibi görüldüğü bir dönemeçteyiz şimdi.”[87]

İddianamesinde Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş, “Osmanlı döneminde Ermenilere ilişkin bir soykırımın oluştuğuna inandığını, bu düşünceyi taşıdığını,...

devlet olarak kastettiğinin ‘İttihat ve Terakki Geleneği’ olduğunu, bu geleneğin hâlâ Susurluk gibi kendisini ortaya koymakta bulunduğunu,... belirtmiştir” diyor... ve “Katil devlet” sözünün altını çiziyor...

Devlet ve Türkiye’de devlet konusunda yazıp çizdiklerim var...[88]

Yani burada ifade ettiklerim gibi, dava konusu olan konuşmamda dillendirdiğim görüşlerimin, yıllara dayalı bir evveliyat var.

Öncelikle ve altını çize çize bir kez daha belirteyim: Kapitalist devletin raison d'état'sı karanlık ilişkiler ağına denk düşen bir zor örgütlenmesidir.[89] (Sadece kapitalist devlet mi? Elbette öncesi de!)

Süleyman Demirel'den, Bülent Ecevit'e kadar herkesin "Var" dediği "derin" -denilen-devlet konusunda, "... 'derin devlet' dediğimiz illegal çekirdek"[90] alt başlığında Avni Özgürel şunları diyor: "... 'Derin devlet' dediğimiz yapı... İçinde kimler vardı çemberin dersiniz, cevabım 'herkes'tir. Asker, polis, yerli/yabancı istihbaratçı, diplomat! Bankacı, işadamı, siyasetçi, gazeteci vardır bu organizasyonda. Yetmez, Ülkü Ocakları içinden bir grup da..."[91]

Biraz gerilere dönersek: "Osmanlı tarihinde çetesiz geçirilmiş bir dönem yok. Komitacılık denilen, siyasi talep ve devlete sahiplik iddiasıyla ortaya çıkışın adresi Balkanlar. Yıkılışın müsebbibi olan İttihat ve Terakki de dünyada iktidara gelmiş ilk çete..."

Balkan komitacılığının silahlı mücadele tecrübesinden çıkan çete, İstanbul'da estirdiği terör havası, suikast ve baskınlarla ürküttüğü devlet çekirdeğini önce 'cemiyet' adı altında kontrol etti sonra 'partileşerek' hâkim oldu. Enver Paşa I. Dünya savaşı tablosunun aleyhte geliştiğinin ortaya çıkmasıyla çeteleşmeyi devletin kurtuluşu için tek çare görerek Teşkilât-ı Mahsusa'yı bu örgütlenmeyle görevlendirdi. Öylesine başarılı oldu ki Teşkilât-ı Mahsusa Milli Mücadele boyunca hatta Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da varlığını hissettirdi. Nitekim Mustafa Kemal işgal ordularından önce hepsi vatansever ama her biri ayrı istiklal peşindeki 'Kuvvacı' güçleri düzenli ordunun şemsiyesi altında toplamanın kavgasını vermek zorunda kaldı..."[92]

Bunları ifade eden Avni Özgürel...

Teşkilât-ı Mahsusa'nın marifetleri geçmişte kalmadı; şimdilere de uzanıyor...

Oral Çalışlar'ın, "Türkiye'de ırkçı, milliyetçi saldırganlığın devlet içinde ne kadar etkisi bulunuyor?"[93] sorusunu dillendirdiği güzergâhta "Uğur Mumcu, Muammer Aksoy, Musa Anter, Ahmet Taner Kışlalı, Doğan Öz, Abdi İpekçi, Cevat Yurdakul, Kemal Türkler, Cavit Orhan Tütengil, Bahriye Üçok, Sevinç Özgüner, Akın Özdemir, Hamid Fendoğlu ve adlarını bir çırpıda saymakla bitmeyecek insanlarımızı faili meçhul cinayetlere kurban verdik.

Bunların neredeyse tamamının katilleri yakalanmadı. Yakalanan tetikçiler ise ya az cezalarla kurtuldular ya da hiç ceza almadılar..."[94]

Bu hep böyle olmadı mı?

"Alpay Kabacalı, 'Türkiye'de Siyasal Cinayetler' başlıklı çalışmasında[95] İkinci Meşrutiyet öncesinde örgütlü siyasal cinayetler döneminin açıldığını, iktidara gelen İttihatçılar'ın da aynı tür eylemlere 'devlet terörü' yaratmak için başvurduğunu belirterek, Cumhuriyet öncesindeki ve hemen sonrasındaki cinayetlerin de kadrolar arasındaki hesaplaşmaya, iktidar kavgasına yönelik olduğunu, bu arada intikam cinayetlerinin de gündeme geldiğini ekliyor.

1940'lardaki kimi cinayetlerin 'devlet terörü'nün sonucu olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyleyen Kabacalı, Cumhuriyet döneminde 'irtica kaynaklı' olayların ve cinayetlerin de dikkat çekici ölçüde olduğunu vurgulayarak 1960'ların sonrasında başlayan siyasal cinayet furyasının günümüze kadar geldiğini söylüyor.

Tanzimat Dönemi'nden '12 Mart askeri rejimi'ne uzanan bir süreçte yer alan siyasal cinayetlerin başlıcalarının ele alındığı çalışmada, kimler, neler yok ki... 1859 Kuleli Vakası, Çırağan Olayı'ndan Mithat Paşa'nın boğdurulmasına, Makedonya'daki siyasal cinayetlerden gazeteci Hasan Fehmi'nin öldürülmesine, Babıâli Baskını'ndan Mustafa Suphi ve yoldaşlarının öldürülmesine, İttihatçı liderlere suikastten Ali Kemal'in linç edilmesine, İzmir Suikasti'nden 33 Kurşun Olayı'na, Sabahattin Ali cinayetinden Sütlüce patlamasına, 12 Mart öncesinin genç öldürümlerine... 1944 TKP tutuklanmasıyla tabutluklarda tutulan öğretmen şair Hasan Basri Alp'in (işkence sonucu) ölüm dosyasından, örtbas edilen Sabahattin Ali cinayetine...

“Kitabın son bölümü Oniki Mart'a Doğru başlığını taşıyor. Ruhi Su'nun 'gencecik; çocuklardı/ belki siz de gördünüz' diye türküleştirdiği cinayetler...

İlki Vedat Demircioğlu, 24 Temmuz 1968. Sonra Kanlı Pazar, 16 Şubat 1969... Duran Erdoğan, Turgut Aytaç. Sonra yenileri geliyor genç ölümler: Mehmet Cantekin, Battal Mehetoğlu, Mehmet Büyüksevinç, Taylan Özgür, Necdet Güçlü... Sonu gelmedi gençlik cinayetinin, hâlâ gelmedi...

Alpay Kabacalı'nın deyişiyle: '12 Eylül dönemi 'gözaltında kaybolanlar'dan söz edildiği, tüyler ürpertici işkenceler ve cinayetler çağı olarak tarihe geçti.”[96]

Buraya kadar söylediklerim çok net değil mi?

Gerçekleri hâlâ, “Kutsal Devlet” adına inkâr etmek mümkün mü?

Kimileri inkârda “ısrar” etsin; sıralamayı sürdürüelim...

Muzaffer İlhan Erdost'un ifadesiyle, “12 Mart 1971, kontrgerilla dönemidir, darağaçlarının kurulduğu, binlerce gencin işkenceden geçtiği, cezaevlerini doldurduğu dönemden 12 Eylül'e kadar 5388 insan yaşamını yitirecek, burada kalmayacak, 12 Eylül askeri yönetimi altında yüzlerce insan, işkencede, cezaevinde, darağacında, olmazsa sokakta öldürülecektir.”[97]

Bilmeyen yok: “Derin” -denilen- devlet kapsamında İtalya'da Gladyo,[98] Fransa'da Rüzgâr Gülü adını alan gizli ordular içinde en fazla desteklenen örgüt, Türkiye'deki Özel Harp Dairesi oldu...

Tekrarda yarar var: “Atom bombası, büyük bir kitlesel katliamla İkinci Dünya Savaşı'nı sona erdirirken, yeryüzünde var olacak yeni bir savaşın da habercisi olur. Bu savaş, sıra dışı taktiklerin uygulama alanı bulacağı Soğuk Savaş'tır. Amerika, bu savaş daha etkin yürütebilmek ve örtülü operasyonlar da yapabilmek için, yeni bir istihbarat örgütüne

gereksinim duyar. Kurulan yeni örgütün adı CIA'dir. Fakat trajikomik olan şey, bu yeni istihbarat biriminin kuruluş fikrinin Reinhard Gehlen adında bir Nazi subayına ait olmasıdır.

Gehlen, İkinci Dünya Savaşı sonlarında müttefiklerin eline geçene kadar, Hitler'in danışmanlarından biridir. Pek çok katliamı planlamış olan bu adam, komünizmle mücadelede tuhaf bir biçimde kadim düşmanları ABD'nin başarılı olacağına inanmaktadır. ABD'nin ilk işi, bu adamın tavsiyeleri doğrultusunda, Sovyetleri engellemek için stratejik konumdaki bazı ülkelerle işbirliği yapmak olur. Bu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Bu işbirliği doğrultusunda kurulan Özel Harp Dairesi ise, kaçınılmaz bir biçimde ülkenin kaderini değiştirecektir...

İkinci Dünya Savaşı sona ererken ABD ve İngiltere, Sovyetlerin varlığını kendileri için tehdit olarak algılamakta, bu ülkenin dünyayı istila edeceğine inanmaktadır. Bunu önlemek için ilk adım, 'Truman doktrini' adı altında Türkiye ve Yunanistan'a yardım sağlanmasıdır. 1947'deki bu ilk adımı, Avrupa'yı da etkisi altına almayı hedefleyen 1948'deki 'Marshall Planı' takip eder. Ancak bu arada 1947'de önemli bir şey olur: Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanı, ABD'yi ziyaret eder. Ve bu ziyaret sonrasında, bazı Türk subayların Amerika'ya gönderilerek, komünizme karşı gerilla eğitimi alması sağlanır.

Bu eğitimi alanlar içinde Alpaslan Türkeş, Turgut Sunalp, Daniş Karabelen gibi önemli isimler yer alır. Bu esnada ülke ordusunun sistemi de değişmeye, Amerikan sistemi uygulanmaya başlar. Fakat Türkiye, gösterdiği işbirliğine rağmen, NATO adıyla oluşturulan yeni organizasyonda kendine yer bulamaz. Patlak veren Kore savaşı fırsat biliniz ve çok uzak bir coğrafya olmasına rağmen Türkiye Kore'de, ABD'nin yanında savaşa girer. Savaş sonunda NATO'ya kabul edilen Türkiye'de, Özel Harp Dairesi'nin de kurulması sağlanır. İtalya'da Gladyo, Fransa'da Rüzgâr Gülü adını alan ve NATO üyesi olmayan bazı ülkelerde bile oluşturulan bu gizli ordular içinde, en fazla desteklenen örgüt, Sovyetlere sınır tek ülke olması nedeniyle Türkiye'deki Özel Harp Dairesi olur. Dairenin bütçesi doğrudan CIA tarafından karşılanır ve faaliyet planları bu doğrultuda oluşturulur...

Diğer gizli ordularda olduğu gibi Türkiye'deki kontragerillanın da görevi, sol partilerin iktidara gelmesini önlemek ve bu amaçla gerekirse demokratik muhalefeti de engellemektir. Bunu gerçekleştirebilmek için yapılan şey, organizasyonda ikinci bir unsur olarak sivillere de yer vermek olur. Daha sonraki yıllarda ses getirecek eylemlere imza atacak olan bu sivil kanat; doktor, öğretmen, polis gibi farklı meslek grupları arasından seçilir.

Özel Harp Dairesi'nin ilk uygulama laboratuvarı ise Kıbrıs olur. DP döneminde gerçekleşen 6-7 Eylül olayları da aynı işin bir parçasıdır. Olayların kışkırtılmasına sebebiyet verenler de, Atatürk Selanik'teki evinin bombalanmasını gerçekleştirenler de, Özel Harp Dairesi'ne bağlı sivil unsurlardır.”[99]

“Sonrası” mı? O da herkesin malumu...

Papa suikastına karışan Abdullah Çatlı, Oral Çelik ve Mehmet Ali Ağca ve yandaşlarının, ama özellikle Çatlı ile Çelik'in sıradan birer MHP'li değil, uluslararası arenada

faaliyet gösteren bir özel savaş örgütünün (“Gladio”) Türk üyeleri olduğunu vurgulayan Valeska von Roques, “Papa’ya suikast bir komplodur ve bu komplonun gerçek kaynağı Amerika Birleşik Devletleri’ndedir. CIA’nın, uzaktan da olsa olayla ilişkisi vardı” diyor ve sağcı teröristlerin oluşturduğu Türk gladiosuyla ilgili şu bilgileri veriyor:

“Gizli depolardaki NATO silahları ve patlayıcı maddelerini kullandılar. Önceleri Amerikan ordusunun elemanları tarafından eğitildiler, sonra da Amerikalıların eğitim kitaplarından yararlandılar. Batı Almanya’nın 1977’de kurduğu antiterör timi GSG9 da bilgilerini sağcı teröristlerle paylaştı. Örneğin Abdullah Çatlı Batı Almanya’da sekiz haftalık bir eğitim kursuna katıldı. Mehmet Ali Ağca’nın Roma’da tutuklanmasının ardından Oral Çelik ve Çatlı Fransız Gizli Servisi’nin koruması altında bu ülkede yaşamlarını sürdürdü. Hatta Fransız resmi makamları Çelik’e yeni bir kimlik verdi, İtalyan yargısının ‘teslim istemi’ni sürekli engelledi.

İsviçre Gizli Servisi ile CIA’nın Ankara’da konuşlanmış elemanları Çatlı’nın, tutuklanmış olduğu İsviçre’de yine özgürlüğüne kavuşmasını sağladılar. Türkiyeli sağcı terörist, aranmakta olan İtalyan teröristi Stefano delle Chiaie’nin eşliğinde Amerika Birleşik Devletleri’ne elini kolunu sallayarak giriş çıkış yaptı.[100]

Ardından da Susurluk’lu/ Yeşil’li Kürt illerindeki kirli savaş faciası... Ve Şemdinli...

Geçerken anımsatalım: Terörle Mücadele Yüksek Kurulu’nda, PKK’ya karşı izlenecek yeni stratejiler konuşulurken, istihbarat yeteneği yüksek, sınır ötesine sızarak örgütün lider kadrosunu imha edecek özel terör timlerinin kurulması da gündeme geldi. Teknolojik silahlarla donatılarak, bölgenin fiziki koşullarına göre savaşan özel bir terör timinin oluşturulması, kurulda ağırlıklı görüş olarak ortaya çıktı. Bu konuya daha farklı bir açılımı da Büyük Birlik Partisi Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu getirdi. Yazıcıoğlu, Başbakan Tayyip Erdoğan ile 10 Ekim 2007 tarihli görüşmesinde, dayanağını çıkarılacak özel bir yasadan alacak 50 kişilik bir birliğin oluşturulmasını ve tam yetkiyle donatılmasını önerdi. ASALA’ya verilen savaşta kullanılan Abdullah Çatlı modelinin legal hâlini öneren Yazıcıoğlu, “Ama bunun için piyasada suça bulaşmış insanları değil, bilinçle yetiştirilmiş özel yetenekli insanları seçelim. Aksi hâlde mafya doğar,” dedi...[101] Bu toprakların yakın tarihi, neden bir kısır döngü hâlinde tekerrür edip duruyor?

Sonra da Ergenekon...

Kaldı ki, Başbakan Tayyip Erdoğan “bile”, Ergenekon soruşturmasında sıkıntıların olduğunu belirterek ekliyor: “Devletin içinde bu süreci yavaşlatmaya çalışanlar var...”[102]

IV.4-) İTİRAZ-4: “DEVLET TERÖRÜ” OLMAZ MI?

“Doktorunu mirasçı yapan hasta kendine kötülük eder.”[103]

İtiraz-1, 2 ve 3’de değinmişim; ama ben yine de “devlet terör yapmaz” diyen anlayış(sızlığı)a birkaç şey daha nakledeyim:

Kim ne derse ve nasıl sunarsa sunsun; terör tekeli elinde tutan kapitalist devlet,[104] kapsamlı bir şiddet örgütlemesinden başka bir şey değildir.

İşte Güven Gürkan Öztan’ın deyişiyle, “Türkiye’de ‘insani olan’ın ortak paydası yerine kâh ‘milletin/ırkın yüceliği’, kâh İslâm’ın ‘din kardeşliği’ tercih edildi. Çoğunlukla da İslâm’ın Sünni yorumuyla Türklük ortaklaşa bir ‘milli hakikât rejimi’ yarattı ve bu rejim, dışlayıcı/baskıcı karakterini muhafaza ederek de devam ediyor. Her sıkıştığında ‘bekçilerini’, ‘kahramanlarını’ göreve çağırmakta da hiç tereddüt göstermiyor. İçselleştirilmiş ‘meşru şiddet’, artık kendini kahraman olarak görmek isteyenlerin tetiklerdeki parmaklarında,”[105] diye tarif ettiği milli hakikât rejiminin karakteristikleriyle karşımıza dikilen birkaç (“made in Turkey”) örnek:

* Kemalettin Rıdvan Yalın, gazeteci Hrant Dink’in ölüm yıldönümü sonrasında Beyoğlu’nda ayağından vuruldu. Polis tutanağına göre, önce havaya uyarı ateşi açıldı, daha sonra polis memuru M.G., taştan sakınmak üzere eğildiği sırada bir el ateş etti ve kurşun Yalın’ı buldu. Ancak Star TV ekranlarına yansıyan görüntülerde araçtan bir polis iniyor ve caddede bir el rastgele ateş ediyor![106]

* CHP Merkez Yönetim Kurulu’nun (MYK) hazırladığı rapora göre, 2 yılda 34 kişi polis müdahalesiyle hayatını kaybetti.... MYK raporunda yer alan araştırmaya göre, “ölenlerden 8’i polis takibinde, 16’sı polis cinneti ya da polisle çıkan tartışmada, 3’ü polisin yaptığı suçüstünde, 2’si suçlu takip eden polisin kurşununun hedefini şaşırmasıyla, 2’si maganda polisin kurşununda, 3’ü de gözaltında” hayatını kaybetti![107]

* Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah, “Polis hiç kimseyi dövmez” diyerek bir gaf yaptı. Oysa kamuoyu, ‘Polis Vazife ve Selahiyeti Hakkındaki Kanun’da değişikliklerin yapılmasından sonra yaşananları unutmamıştı:[108]

24 Kasım 2007:	Posta Gazetesi Yazışleri Müdürü Mehmet Çoşkundeniz, Etiler’de polis tarafından dövüldü.
21 Kasım 2007:	Avcılar’da bir parkta oturan 26 yaşındaki Feyzullah Ete, bira içtiği için bir polis tarafından dövüldü. Sivil bir polisin göğüsüne attığı tekme sonucu öldü.
14 Ekim 2007:	Sertan Çelik, Taksim’de müziğin sesini kısmadığı gerekçesiyle trafik polisince darp edildi.
7 Ekim 2007:	19 yaşındaki Ferhat Gerçek, Yenibosna’da Yürüyüş dergisi satarken çıkan arbede sonrası polis kurşunuyla vuruldu. Felç oldu.
18 Eylül 2007:	Polonyalı Dariusz Witek, Yabancılar Şubesi misafirhanesinde intihar etti. Kimse görmedi.
20 Ağustos 2007:	Nijeryalı Festus Okey, götürüldüğü Taksim Polis Merkezi’nde polis kurşunuyla öldürüldü.
10 Ağustos 2007:	Mehmet Nezir Çirik, Taksim Polis Merkezi’nde dövülüp Dolapdere’de yola atıldı. Çirik’in patlayan dalağı alındı.
29 Temmuz 2007:	Avukat Muammer Öz, Moda’da oturduğu sırada kimlik soran polislerce tartaklandı. Gözaltına alınan Öz’ün yüzüne göz yaşartıcı sprey sıkıldı. Dövülen Öz’ün burnu kırıldı.

26 Temmuz 2007:	Özgür Hayat Gazetesi YazıŖŖleri M¼d¼r¼ Serkan Tekpetek ŖŖŖhane’de zorla sokulduğu polis aracında ve g¼t¼r¼ld¼ę¼ bir yerde onu aŖkın polisçe d¼v¼ld¼, y¼z¼ne gaz sıklıdı, Karak¼y’de araçtan atıldı.
14 Haziran 2007:	¼mraniye’de, hırsızlık iddiasıyla g¼zaltına alınan Mustafa K¼kçe, 15 Haziran’da akmak Karakolu’ndan y¼r¼yemeyecek h¼lde ¼mraniye Adliyesi’ne çıkarıldı. ¼mraniye E Tipi Cezaevi’ne konulan K¼kçe, daha sonra kaldırıldığı hastanede öld¼.
10 Haziran 2007:	Transseks¼el ¼znur Dağ, Tarlabası’nda bir kadının sivil giyimli iki kiŖi tarafından d¼v¼ld¼ę¼n¼ g¼rd¼. M¼dahale eden Dağ da d¼v¼ld¼. Polislerin g¼zaltına almak istediği saldırganlar polis ıktı.
8 Haziran 2007:	İŖadamı Sezai Yakar, Cumhuriyet Caddesi’nde trafik polislerince durduruldu. Taksim Polis Merkezi’nde d¼v¼len Yakar’ın burnu kırıldı.
6 Haziran 2007:	Ŗaban Bakır, İstiklal Caddesi’nde polis, bir kiŖiye biber gazı sıkarken arada kalınca kendisine de ¼-d¼rt kez sprey sıkılıp d¼v¼ld¼.
5 Haziran 2007:	Esmeray, Beyoğlu emniyeti ¼n¼ndeki iki polis tarafından, ‘‘Geçmek yasak’’ diye d¼v¼ld¼.
30 Mayıs 2007:	¼mer Hayyam’daki evi basılan Resul Pekdoğan, d¼v¼ld¼.
22 Mayıs 2007:	Taksici Engin Topal, gaspılardan kaçıp sığındığı polisi, kendisine yardım etmedi diye 155’e Ŗik¼yet edince cop ve tekmelerle d¼v¼ld¼. Ali Baka itiraz edince o da dayaktan payını aldı.
26 Mayıs 2007:	Ferhat Yalçınkaya, Galatasaray’da g¼zaltına alındı. Polis aracında, cop, silah dipikleri ve kazma sapıyla d¼v¼l¼p Yedikule’ye atıldı.
21 Mayıs 2007:	Tarlabası’nda E.A. d¼rt polis tarafından hastanede d¼v¼ld¼.
1 Mayıs 2007:	İŖi Bayramı’nda gazeteci Demet Bilge Erg¼n ve B¼lent Erg¼n, polislerinin saldırısına uğradı. Bir kafeteryada oturan Masis K¼rkç¼ęil’e evik kuvvet polisi tokat attı.

* ‘‘Polis Ŗiddeti bu kez basını hedef aldı!/[109]

* Adana 6. Kolordu Komutanlığı Askeri Cezaevi’nde, 27 Temmuz 2005 tarihinde er Murat Polat’ın iŖkenceyle ¼l¼m¼ne neden oldukları, 6 askere de iŖkence yaptıkları ileri s¼r¼len biri yarbay, 2’si subay 30 asker hakkında açılan ve uyuŖmazlık mahkemesinin kararıyla Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi’ne g¼nderilen davanın g¼r¼lmesine baŖlandı. Tek tutuklu sanık olan er H¼seyin G¼ldaŖı ile yarbay Mustafa Soğukpınar’ın da hazır bulunduğu ilk duruŖmada 4 askerle birlikte ‘‘İŖkenceyle adam ¼ld¼rme’’ suçundan aęırlaŖtırılmıŖ m¼ebbet hapis istemiyle yargılanan G¼ldaŖı, komutanların s¼zl¼ emri ile emre uymayan mahk¼mları d¼vd¼klerini kabul ederek, ‘‘Komutanımız yarbay Mustafa Soğukpınar, ‘Ha dağda atıŖan ter¼rist, ha buradaki mahk¼mlar’ diyordu. Murat Polat da mahk¼m elbisesini giymeyip, saldırınca Erol, Mevl¼t ve Nihat’la birlikte copla vurduk. BaŖka mahk¼mları da d¼vm¼Ŗt¼k,’’ dedi... DuruŖmaya katılan diğer 3 er ise ¼len eri G¼ldaŖı’nın sopayla d¼vd¼ę¼n¼ ve kendilerinin mahk¼mlara Ŗiddet uygulamadığını ¼ne s¼rerek, ‘‘Ancak mahk¼mlara arama sırasında soyundurulup, ¼k, kalk yaptırılıyordu’’ dediler!/[110]

* 2 arkadaŖıyla birlikte araçla 25 Kasım gecesini KarŖıyaka’ya giden 20 yaŖındaki Baran Tursun, ‘dur’ ihtarına uymadığı için ensesine isabet eden polis kurŖunuyla ağır yaralandı. Ege ¼niversitesi Tıp Fak¼ltesi Hastanesi’ne kaldırılan Tursun, beyin ¼l¼m¼ gerekleŖtięi için bitkisel hayata girdi... Olay sırasında araçta bulunan ve olayın Ŗokunu ¼zerinden atamayan

Baran Tursun'un arkadaşı Emre Okçelik, ısrarla hiç bir uyarı yapılmadan ateş açıldığını dile getiriyor. Okçelik "Baran'ın yeni bir şirket kurmasını kutlamak için gezmeye çıktık. Uyarı lambası ya da megafonla bir ikaz olmadı. Yolumuz kesilmemişti. Yolumuza devam ederken tek bir mermi atıldı" diye konuştu!^[111]

Evet, özetin özeti Eren Keskin'in ifadesiyle, "Türkiye'de işkence ve kötü muamele bir devlet politikası olarak uygulanmakta"^[112]

Hem de bizi acı acı gülümseten bir cahillik/ anlayışsızlıkla!^[113]

Bunlar "suç" değil de, bunların adını koyarak itiraz etmek mi "suç"?

IV.5-) İTİRAZ-5: CEHALETİN "RESMİ TARİHİ"

*"Alınmış abdestim aldırırlarsa
Kılınmış namazım kaldırırlarsa
Sizde Şah diyeni öldürürlerse
Ben de bu yayladan Şaha giderim"^[114]*

"Kaşığıyla verip, sapıyla alan" bir tutumun olgun örneğini sergileyen Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş iddianamesinde, önce, "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. maddesi'nden...

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesi (İfade özgürlüğü)'nden..." söz edip; hemen ardından da ekliyor:

"Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17. maddesinde (Hakların kötüye kullanımının yasaklanması)...

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 18. maddesinde (Hakların Kısıtlanmasının Sınırları)..."

Sonra yine ekliyor:

"Ulusal alanda ise Anayasa'nın:

1. Maddesi.

2. Maddesi (Atatürk milliyetçiliğine bağlı... bir hukuk Devletidir").

3. Maddesi.

13. Maddesinde (Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması).

14. Maddesinde (Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması)..." vd'leri, vd'leri...

Tüm bunları da şöyle "toparlıyor": "Günümüz özgürlükçü demokrasilerinde istisnalar dışında düşüncüyü açıklama geniş bir biçimde korunmakta ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilmek suretiyle özgürlüğün sağladığı haklardan en geniş şekilde

yararlandırılmaktadır. Ancak şeref ve saygınlığı zedeleyici söz ve beyanlar, müstehcen içerikli söz, yazı ve resim ile açıklamalar, hukuk düzenini cebir yoluyla değiştirmeye yönelik, nefret, ayrımcılık ve şiddet yaratmaya yönelik ifadeler, düşünce özgürlüğü bağlamında hukuki koruma görmeyecektir.

Yine sert, kırıcı ve incitici olabilen, rahatsız edici söz ve düşünceler içeren eleştiriler, toplum düzeninin ve çoğulculuğun gereği olarak ifade özgürlüğü kapsamında koruma altında bulunmakta ise de; eleştiri yapılırken görüş açıklama niteliğinde bulunmayan küçültücü, aşağılayıcı ifadeler kullanılmamalı başka bir deyişle saygınlığı zedeleyici veya yok edici hâle getiren açıklamalardan kaçınılmalıdır...

“Türk Ulusu siyasi bir birliktir...

Anayasamızda Egemenlik Kayıtsız Koşulsuz Milletindir sözü de; Türk Milleti kavramının; çoğunluk-azınlık yada din ve ırk ayrımı yapılmadan yurttaşların tümünü kapsadığını göstermektedir.

Ancak bilindiği üzere, uzun zamandır Türk Ulusunun birliğini ve huzurunu bozmaya yönelik girişimler bulunmaktadır. Bu girişimlerden biride Ermeni soykırım iddiasıdır. Ermeni Diasporası; ‘tarihte yer alan 1915 olaylarını, sevk ve iskanı; Ermenilere yöneltmiş bir soykırım olarak’ adlandırmaktadır.

Buna karşın resmi olan ve tarihi belli gerçeklere dayandığı ifade edilen Türk Devlet tezine göre; ‘Osmanlı toplumunun bir parçası olan ve hatta Milleti Sadıka’ olarak adlandırılan Ermenilerin savaşta düşmanları ile birlik olduğu, Osmanlıyı arkadan vurduğu toplu katliamlar ile Doğu Vilayetlerinde zulüm yarattığı bu nedenle Osmanlı yönetimince zorunlu göçe tabi tutulduğu, bu göçün yine Osmanlıya ait güney coğrafyaya doğru gerçekleştirildiği çok cephede yürütülen savaşın koşulları, toplu göçün sıkıntıları, açlık, hastalık gibi önlenemez nedenlerle ölümler olduğu ancak asıl soykırımın, zorunlu göçün öncesinde bizzat Ermenilerce Türklere karşı yapıldığı’ belirtilmektedir...”

Cezalandırılmamı talep eden Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş’a göre “Türk Devlet Tezi”ne karşı çıkmak suçtur; ve ben bu “suçu” işlemiş bulunuyorum!

Ancak bana/ bize “tarihçilik” ve “resmi tarih” dersi vermeye kalkışan Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş’a benim de diyeceklerim var![115]

V-) DİYECEKLERİM VAR!

*“Bursa’da havlucu Recebe,
Karabük fabrikasında
tesviyeci Hasana düşman
fakir-köylü Hatçe kadına,
ırgat Süleymana düşman
sana düşman, bana düşman,
düşünen insana düşman*

*vatan ki bu insanların evidir,
sevgilim, onlar vatana düşman.”[116]*

Tarih mahkemelerin sorunu değildir; olamaz da...

Sadece mahkeme mi? Elbette değil; tarihi parlamentolar da oylayamaz; karar altına almaz...

Böyle düşündüğüm için de Mark Mazower’ın, “Tarihi resmiyet yazamaz... Tarihsel kavrayışa varma süreci resmiyetle yürümez”:[117] Jean-Luc Petit’nin, “Yasaya uygun bir tarih olmaz,”[118] uyarılarına ve Fransa’da “Sömürgeciliğe Övgü”, “Ermeni Soykırımı” gibi tarihe el atan yasaların kalkması için Marc Ferro, Rene Remond, Pierre Vidal-Naquet, Alain Decaux gibi 19 tarihçinin imzaladığı ‘Tarihe Özgürlük’ bildirisindeki şu ifadeler büyük değer biçerim: “Tarih ne din ne ahlâktır. Güncelin kölesi değildir. Özellikle de hukuki bir özne değildir. Tarihi, hiçbir dogmayı kabul etmez, hiçbir yasağa saygı göstermez ve hiçbir tabu tanımaz. Yasa koyucu ise, bu kuralları ihlâl edip tarihi özgürlüğünü kısıtlamakta ve yaptırım tehdidiyle tarihiye neyi araştırması ve bulması gerektiğini söylemektedir. Daha kötüsü, hukuka resmi tarih yerleştirip silahlı kuvvetlerin de tarihçilerin aleyhine dönmesine yol açmaktadır... Özgür bir devlette, ne parlamento ne de adli makamlar gerçek tarihi tanımlayamaz...”[119]

Evet, evet kanıma göre tarihi soru(n)lar parlamentolarda oylanamaz...[120]

Yeri geldi anımsatayım: Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink, Zaman Gazetesi yazarı Etyen Mahçupyan ve Belge Yayınları Sahibi Ragıp Zarakolu, ortak açıklama yayımlayarak Fransa’daki ‘Ermeni soykırımını inkâr yasa tasarısını’ ilkesel ve etik açıdan ‘gayrimeşru’ olduğunu söyledi... Açıklamada tasarının soykırımlara karşı mücadele gibi evrensel bir ilkedan hareket ediyor gözükse de ifade özgürlüğünü ortadan kaldırdığı belirtildikten sonra Türkiye’nin de kendi geçmişiyle yüzleşmediği için Ermeni sorunu noktasında ciddiye alınamayacağı vurgulandı. Açıklamada iki halkın birbirlerini duyma, anlama ihtiyacı içinde oldukları hatırlatılarak “Bunun vazgeçilmez önkoşulu ifade özgürlüğüdür. Üçüncü ülkelerdeki konuşmayı engelleyici yasalar psikolojik açıdan diyalogu güçleştirmekte, halklar arası ilişkiyi dar bakışlı siyasi taktiklerin parçası hâline getirmekte” denildi.[121]

Aynı konuda Ermeni kökenli Fransız şarkıcı Charles Aznavur, Fransız Meclisi’ni Ermeni soykırımının tanınmamasını suç sayan yasa teklifini kabul etmesi nedeniyle kınayıp, “Meclis bir karar alacaksa bunu bütün katliamlar için almalıdır, yalnızca Ermeniler için değil,” dedi.[122]

Bunlar böyleyken; “Fransız parlamentosu, ‘Ermeni soykırımını inkâr’ yasasını kabul ettiğinde, Türk basını parlamentoların tarih yazmaması gerektiğini haykırdı. Haklılardı: Tek sorun Türkiye’de 301 ve 305 gibi maddelerle bizim parlamentomuzun zaten ‘tarih yazmış’ oluşuydu,”[123] diyen Levent Yılmaz önemli bir noktaya dikkat çekmektedir...

Altan Öymen'in çok yerinde formülasyonu, "Beğenmediği düşüncelere karşı şiddet gösterme alışkanlığının geriletilmesi..."

Düşüncülere, yazarlara yönelen tehditlerin ortadan kaldırılması...

Bu gibi konular, tüm 'düşünce sahipleri'ni, aynı safta birleştirmesi gereken konular olarak görülmelidir.

'301, benim karşı olduğum yazarlara karşı işletiliyor', 'şiddet ve tehdit de şu sırada onlara yöneliktir' deyip başka tutumlar içine girmek, kimseyi bir yere götürmez.

Düşünce özgürlüğü, gerek hukuk, gerek toplumsal koşullar açısından, her ülke için ve herkes için çok önemli bir ihtiyaçtır. Bugün olmazsa yarın, herkese lâzım olur..."[124]

Konuya böyle baktığım için, burada Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş ile, üzerine vazife olmayanı yani tarihi tartışacak değilim; sadece bilgisi olsun diye görüş ve kanaatlerimi sıralayacağım...

Bunları mahkemede tartışmayacağım; ancak Levent Savaş, bir gün bir yerde bu soru(n)ları benimle "Cumhuriyet Savcısı" sıfatı dışında tartışmak isterse ben hazırım...

V.1-) TARİH NEDİR, NE İŞE YARAR?

"Tarihten aldığımız en büyük ders, tarihten ders almadığımızdır."[125]

Bana "tarih/ tarihçi" dersi vermeye kakışanlara söyleyeceğim ilk şey şudur: Sınıf mücadelesinin ürünü olan tarihe ben, bizimkilerin yani mağdurların, ötekileştirilenlerin, ezilen halkların, emekçilerin, madunların, kadınların tarafından bakarım...

Kimilerine göre Mısır'daki piramitleri Firavunlar yaptırmış olsa da, benim için Mısır'daki piramitleri yapanlar kırbaç altındaki kölelerdir...

Anlayacağınız benim baktığım yerden, asılsız-egemen "resmi tarih" söylencelerinin-hamasetinin zerrece önemi yoktur...

Bunun içindir ki "tarih/ tarihçi" deyince ben...

Antonio Gramsci'nin, "Tarih, bir toplum içinde yaşayan, çalışan, didinen insanlarla, ne kadarı olanaklıysa, o kadar çok insanla, tüm dünyanın insanlarıyla ilgilenen inceleme dalıdır"...

Pierre Bourdieu'nün, "Tarihin yaptığı şeyi tarih bozabilir. Tarih ancak insanlar başkaldırdıkları, direndikleri, tepki gösterdikleri zaman vardır"...

B. Brecht'in, "Tarih geçmişteki gibi büyük kararlarla, dramatik davranışlarla değil; önemsiz gibi görünen, tek tek kalmış gibi görünen kararlarla, davranışlarla değiştirilebilecektir günümüzde"...[126]

Mehmet Ali Gökaçtı'nın, "Geçmiş sırtta taşınan bir yük olmaktan çıkarabilmek için, tarihin tüm çıplaklığıyla ele alınması gerekiyor"...[127]

Gündüz Vassaf'ın, "Kurulan her yeni devlet, tarihi de yeniden kuruyor. Osmanlı İmparatorluğu döneminde aşağılanan bir kimlik olarak 'Türklük' Cumhuriyet'le birlikte kurucu unsur kimliğine yükseliyor: Tabii yeryüzünün, Çin ve Hindistan'dan, Avrupa'ya kadar tüm dil ve uygarlıklarının kaynağı olarak da; Orta Asya. 'Kurucu' öyle istiyorsa, 'tarihçi' öyle yazacaktır. Terzi tarihçi: 'Terziler vardır, müşterisini memnun etmek için kumaşı öyle diker, biçer ki, duruma göre onu olduğundan zayıf da gösterebilir, zarif ve görkemli de"...[128] saptamalarını önemserim...

Ayrıca da, "Bizim Tarihimiz Kimin Tarihi?"[129] sorusunu sorarken; Ayşe Hür'ün, "Tarih yoktur, tarihçi vardır," uyarısına kulak vererek, ulusal masalların, makyaj ve "ötekileştirme" mekanizmaları olduğundan şüphe duymam!

Yeri geldi belirteyim: Tarihi olgular ve sayılar olarak görenlerin, hukuku dava dosyalarına indirgeyenlerin, siyaseti denge sanatı sayanların, dış politikayı insansız bir oyuna çevirenlerin, tarihi gerçeklerin buharlaşmayı, yerli yerinde dururken; insan(lık)ın hayatında derin yaralar açtığını kavraması kolay değildir.

Onların, yani egemenlerin sırtını döndüğü ezilen, horlanan, tarihin dışına itilen insanlara sesini verecek olan şey gerçeği savunma ve ondan diyeti ne olursa olsun vazgeçmeme kararlılığıdır...

Bu nedenle şu postmodern zamanlarda, daha çok akla, duyguya, vicdana, insan olma bilincine muhtacız... "Resmi tarih" spekülasyonlarına takılıp kalan Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş'a anımsatayım...

Kendisinin de yabancı olmadığını zannettiğim Zeki Velidî Togan, "Tarih ancak ilmi haysiyetiyle şerefli bir ilimdir. Bu itibarla fevkalade hassastır. Bunun için de o vakaları zorlamayı sevmez. Aynı şahıslar tarihi zorlar, onu tahrif eder yahut vakaları tarafgirane bir suretle izah edebilir; fakat bir devletin, bir hükümet ve bir milletin ilmi müesseseleri bu yola girerse tarih tetkiki felce uğramış olur,"[130] derken; Lucien Febvre, kendi ana dilinden "L'historien qui sert une cause est un historien serf," diye haykırır... Bu tarihçi haykırışın Türkçesi ise şöyledir: "Bir davayı savunan tarihçi köledir"!

Sadece kısa bir not: Ben resmi ideolojinin kölesi değilim, benim "resmi tarih" yok...

V.2-) RESMİ GÖRÜŞ NEDİR?

"Tarihi tanımadan

Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş, iddianamesinde bir “resmi tarih tezi”nden söz ediyor; iyi de bu “resmi tarih tezi”nin hangi versiyonu?

“Ermeni Sorunu”nda[132] o kadar çok “resmi tarih tezi” var ki!

Mesela Murat Yetkin’in ifadesiyle, “Türk diplomatlara ‘Ermeni meselesi açıldığında derhâl o mekânı terk edin’ talimatının verildiği bir devekuşu politikasından bugünkü noktaya gelinmesi zaman aldı.”[133]

Yani önce “Görmezden gelin, yok deyin” noktasından bugün “mukatele”ye gelindi; örneğin İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi Mehmet Perinçek, Rus arşivlerinde 1915 Ermeni olaylarının “karşılıklı kırım” olarak nitelendirildiğini belirtiyor.[134]

Aklı başında herkese “Nereden nereye?!” dedirten bu güzergâha ilişkin işte kimi veriler...

Mesela... Frankfurt Hessen Eyaleti ADD Başkanı Mahmut Telli’ye göre, “- Ermeni sorununu kimler yarattı? - İngilizler, Fransızlar, Ruslar ve Avusturyalılar. Yani Batı...”[135]

Mesela... İlder Türkmen’e göre, “Ermeni sorununu tarihi konuşarak değil, tarihi geriye atarak çözebiliriz...”[136]

Mesela... Mustafa Şerif Onaran’a göre, “Ermeni sorunu bir siyaset oyunu olarak sürdürüldükçe, bu kısırdöngü sürüp gidecektir...”[137]

Mesela... İlber Ortaylı’ya göre, “1933 ile 1945 arasındaki havadan utanan ve şok geçirenler kaldıramayacakları bu suçu paylaşacak başka toplumlar arıyorlar...”[138]

Mesela... Tolga Yarman’a göre, “Çanakkale geçilseydi Batı, Ermenilerin yardımıyla Türkleri Anadolu’da sıkıştırıp Karadeniz’e dökeceklerdi.

Kimse inkâra yeltenmesin, bir soykırım, evet vardır. Bu; Batı emperyalizminin; her şey bir yana, kendi yüz binlerce fidanına, o arada askerleştirmek istediği on binlerce Ermeni yurttaşımıza kıymak pahasına, gerçekleştirilmesine mutlak surette ahdetmiş olduğu, ‘Türk soykırımıdır’...”[139]

Mesela... Yılmaz Çetiner’e göre, “Vaktiyle Amerika henüz sahnede yokken, İngiltere ve Rusya Ermenileri kışkırtırdı!.. Birinin amacı Türkiye’yi bölmekti, diğerrinin Doğu’dan Akdeniz’e, Musul petrollerine ulaşmaktı... Bu nedenle Ermeni çetelerine Rusya’dan, İngiltere’den her türlü silah, cephane, para yardımları gönderilirdi. İstanbul’da siyasetle, bürokraside ve ticaret hayatında Ermenilerin büyük rolleri vardı...”[140]

Mesela... Şükrü Elekdağ’a göre, “Osmanlı Devleti’nde bakanlık gibi üst görevlerde yer alan bürokraside ‘millet-i sadıka’ unvanı verilen Ermeniler ile Müslümanlar arasında hiç bir sorun yoktu. Ancak Osmanlı Devleti’nin çöküş döneminin ivme kazandığı, ‘Şark

Meselesi'nin alevlendiği ve devletin zaafa uğradığı XIX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, Ermeni toplumu içinde Osmanlı Devleti'ne ve Müslüman ahâliye karşı düşmanlık duyguları giderek yayıldı. Şark Meselesi, Avrupa devletlerinin Ermeni cemaatini tahrik etmeye yönelik olarak sürdürdükleri yoğun faaliyetlerdi..."[141]

"1915 olayları, bir dünya savaşı içindeki bir iç savaştan başka bir şey değil. Tüm Ermenilerin tehcire tabi tutulduğu iddiası da gerçeklerle uyuşmuyor..."[142]

"Bizim bakışımıza göre 1915 olaylarına ilişkin sorun, tarihsel ve hukuksal boyutları olan bir uluslararası ilişkiler sorunu niteliğini taşır. Çözümüne dair tüm adımların, taraflar arasında müzakere yoluyla saptanmış bir yol haritası çerçevesinde atılabileceği aşikâr..."[143]

"Lozan Antlaşması metnine Ermeniler ile ilgili hiçbir hüküm konmadı. Böylece, mesele Lozan'da hukuki ve siyasi olarak Türkiye'nin istediği biçimde sonlandı..."[144]

"Ermeni meselesi, günümüzde, tarihsel, hukuksal, siyasi ve kamuoyu oluşturulması (public relations) boyutları olan devasa bir uluslararası ilişkiler sorunu niteliği kazanmıştır. Bu itibarla bu dört boyutu dikkate alan uzun vadeli bir stratejik plan ile bunu uygulayacak iç ve dış kurumsal yapının ortaya çıkarılmasına acilen ihtiyaç vardır..."[145]

Vb'leri, vb'leri...

"Resmi tarih tezleri", egemen boyunduruğun hükümleriyle biçimlendirilmiş kararnamelerden, talimatlardan başka bir şey değildir!

Ya devlet tutumu/ politikası mı?

O da ayrı bir soru(n)! Örneğin "Türkiye'nin, Osmanlı Devleti'nin Ermenilere soykırım uyguladığı yönündeki iddiaları belgelediği ileri sürülen Mavi Kitap'a ilişkin Britanya'nın Lordlar ve Avam kamaralarına gönderdiği Türk tezlerini içeren mektup, intihâl (sanatsal ve akademik çalışmalarda kaynağını göstermeden alıntı yapmak) çıktı.

TBMM'nin 13 Nisan 2005'de yaptığı genel görüşmenin ardından, Başbakan Tayyip Erdoğan ve CHP lideri Deniz Baykal'ın da imzaladığı ortak bir mektup hazırlandı. İngiliz Lordlar ve Avam kamaralarına yönelik mektupta, Osmanlı Devleti'nin 1915-1916 arasında Ermenilere soykırım uyguladığını belgelediği ileri sürülen Mavi Kitap'ın 'mesnetsiz ve propaganda amaçlı' olduğu anlatıldı. Mektupta, iki kamaranın da bu kitabı 'güvenilir bulmadığının' açıklaması istendi.

Türkiye'nin gönderdiği, Türk tezlerini içeren beş sayfalık mektubun, 'Türk dostu' bilinen ABD'li tarihçi Prof. Dr. Justine McCarthy'nin hazırladığı 'Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Propagandası ve Bryce Raporu' adlı metinden intihâl olduğu ortaya çıktı. McCarthy'nin yazısı daha önce de Türk tezlerini belgelemek için 'Yeni Türkiye Yayınları' tarafından çıkarılan 'Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu' başlıklı kitabın girişinde yer almıştı..."[146]

Devlet tutumu/politikası -bu habere göre- "intihâl"ci olması yanında; tehditçi...

Mesela Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral Pace'e gönderdiği bir mektupta, "Ermeni soykırımı" tasarısının Temsilciler Meclisi Genel Kurulu'ndan geçmesinin, askeri ilişkilerde telafi edilemeyecek hasara yol açacağı mesajını verip, "ABD, ayağına kurşun sıktı" dedi.[147]

Bu noktada 'The Economist' de, "Kongre, Ermeni soykırımını tanırsa Türkiye, Irak sınırını kapatıp ABD'nin İncirlik'i kullanmasını engelleyebilir. Türk-Ermeni ilişkileri de zarar görür,"[148] diye uyarıyordu...

Evet, "Devlet talimatıyla üniversitelerde yapılan Ermeni araştırmalarını, Milli Eğitim talimatıyla okullarda öğrencilere yazdırılan, Ermenilerin Türklere yaptığı soykırım kompozisyonları tamamlıyor"ken;[149] Avrupa'nın gaz ihtiyacı için yapımı planlanan Nabucco Boru Hattı'na altıncı ortak olması için görüşmelere başlanan Gaz de France, Ermeni tasarısı nedeniyle beklemeye alındı.[150]

Kolay mı? Bakanlar Kurulu'nun 25 Nisan 2005'de gerçekleştirilen 6.5 saatlik toplantısında Ermeni savlarına karşı izlenecek strateji masaya yatırıldı. Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek, yeni bir iddialara karşı eylem planı hazırladıklarını belirterek "Ermeni meselesini tarihçilere bırakalım" anlayışını terk etme kararı aldıklarını söyledi.[151]

Bunun yanında Başbakan Erdoğan, "15 ülke, Ermeni soykırımı iddiaları için kabul kararı çıkardı. İçlerinde soykırım yapmış ülkeler de var. Biz de bu ülkeler için Meclis'ten karar çıkaracağız,"[152] derken; Hasan Celal Güzel de ekledi: "TBMM Dış İşleri Komisyonu'nda ABD'nin 'Kızılderili Soykırımı Kararı' kabul edilmeli; eğer sözde Ermeni Soykırımı Kararı ABD Temsilciler Meclisi'nde kabul edilirse, 'Kızılderili Soykırımı Kararı' da TBMM Genel Kurulu'nda görüşülerek karara bağlanmalıdır. Bakalım o zaman 'Soluk Benizliler' ne yapacaklar?!"[153]

Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş'a tekrar soruyorum: "Resmi olan Türk Devlet Tezi" bunlardan hangisidir? Ya da söz konusu olan bunlardan bir başkası mıdır? Veya hangi yasa ve müeyyide ile karar altına alınmıştır.

Buna konu olan bir TBMM kararı var mıdır; yoksa haberimiz olmayan bir başbakanlık kararnamesi mi söz konusudur?

Nedir bu "Resmi olan Türk Devlet Tezi"nin yasal kaynağı?

Açıklar mısınız? İddianız neye yaslanıyor?

V.3-) İKİ VUKUAT

"Kralların felsefe yapmaları ve felsefecilerin kral olmaları beklenmemeli, hatta istenmemelidir.

Çünkü erk sahibi olmak, mantığın özgür yargılamasına kaçınılmaz olarak zarar verir."[154]

Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş'ın, sözünü ettiği "resmi tarih tezi"nin iki vukuatı da konumuz açısından çok büyük önem arz ediyor.

Mayıs 2005'de İstanbul'da düzenlenen "Ermeni Konferansı" ve başına ge(tiril)enler herkesin malumudur![155]

Konferans öncesinde "İktidar ve muhalefet sözcüleri, 'Ermeni konferansı'na katılanları ve ev sahibi Boğaziçi Üniversitesi'ni 'hain' ilan edince organizasyon ertelendi." [156]

Düzenlediği 'Ermeni Konferansı'yla dolaylı dolaysız nice uyarı, tehdit ve tepkiye göğüs geren Boğaziçi yönetimi, Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in Meclis kürsüsünden yönelttiği ağır eleştiriyi görmezden gelmedi.[157]

O zaman ne demişti eski Adalet Bakanı Cemil Çiçek?

"Birçok derneklerimiz özgürlük yok diyorlar ya... Milleti arkadan hançerleme, iftira etme özgürlüğü var. Özerk kuruluşları da göreve davet ediyoruz. Hükümet olarak yetkimiz olsaydı, gereğini yapardık... Bu millete küfretme, bu milletin nüfus cüzdanını taşıyanların aleyhte propaganda yapma, ihanet etme dönemini artık kapatmak lazım..."

Evet, "Bu sözler, Türkiye'nin üç üniversitesinin hazırladığı, 45'e yakın öğretim görevlisinin tebliğ sunduğu 'Ermeni Sempozyumu' karşısında Türkiye'nin Adalet Bakanı'nın sarf ettiği sözlerdi. Henüz sempozyum gerçekleşmeden, ne tartışıldığı görülmeden, sempozyum katılımcılarını 'vatan haini' ilan ederek öncelikle yargısız infaz yapan bir bakanın Cemil Çiçek'in sözleri"ydi...[158]

Zikretmek istediğim vukuatın ilki bu; yani bilimsel bir "Ermeni Konferansı"na Adalet Bakanı'nın nasıl baktığı...

İkincisi de Türk Tarih Kurumu (TTK) Başkanı Yusuf Halaçoğlu'nun ortaya attığı "Dönme Meselesi"ne ilişkin tartışmalar...[159]

Bilindiği gibi Halaçoğlu, bazı Ermenilerin "Kürt Alevisi" kimliğini benimsediğini öne sürdü çalışmasını yaparken ABD arşivlerinde bulunan raporlardan yararlandığını açıkladı. Halaçoğlu, "Ermenilerin hangi Kürt aşiretinin adını aldığını oradan çıkardık," dedi ve ekledi: "Tüm çalışmaların sonucu şudur: 1921'e göre, 1 milyon 300 bin Ermeni hayattadır. Ermenilerin iddiası fostur. 300 bin Ermeni kaybı var. Ama savaş ve hastalıktan ölenler dahil. Tam sayı vereyim: 817 bin 873 Ermeni Türkiye'den göç etmiştir. 281 bin kişi Ermeni kimliği altında Türkiye'de yaşıyor. 150 bini İstanbul, 131 bini Anadolu'da. 95 bin Ermeni kadın ve çocuk, Müslüman olmuştur..."[160]

Ermeniler niye "Müslüman" olmuştur; onları buna zorlayan nedir?

Evet Türkiye Ermenileri Patriği Mesrob II, Halaçoğlu'nun açıklaması üzerine, "Adıyaman, Tunceli ve Karadeniz Bölgesi'nde (Hemşinliler) Müslüman Ermeniler'in bulunduğunu bilmeyen yok," dedi[161] demesine ama "Niye?" sorusu yanıtlanmadı...

Bu tarihi soruya verilecek tarihi yanıt, Çetin Yiğenoğlu'nun, "Tehcir, Anadolu'da yaşanan büyük kırılmalardan biridir; tapu tahrir defterlerini baz alarak yapılacak bir envanter çalışmasıyla yorumlanamayacak denli sofistikedir... 'Dönmelik' de büyük bir Anadolu gerçekliğidir... Birçok dinin doğup biçimlendiği bir coğrafyada din değiştirmek eskiden 'vakayı adiyedendi'... 'Kadim' zamanlardan beri böyleydi bu... Dolayısıyla şunu demek istiyorum: Çaldıran Savaşı sonrasında Türkmen Alevilere Sünni Yavuz'un yaşattıklarıyla 1915'te Ermenilerin yaşadıkları birbirine oldukça benzer..."[162] saptamasının da ötesine adımlar atmalıdır...

Şu örnekteki üzere görülmesi, kavranması gerek: Hosrof Köletavitoğlu, Hovhannes Cinozoğlu, Garabet Orunöz, Karabet Çekem, Karolin, Mamigonyan, Krikor Sahakoğlu, Melik Melkon Çelikoğulları, Minas Oflaz, Misak Vartikoğlu, Murat Bebiroğlu, Nadya Uygun, Natali Mihranyan gibi isimlerin de yer aldığı Türkiye Ermenilerinden bir grup 31 imzalı bildirimlerinde, 1915 Ermeni tehciri sırasında, bazı Ermenilerin ölümden kurtulmak için dinlerini değiştirdikleri vurgulayarak, "1915 olaylarında bazı Ermenilerin ölümden kurtulmak için dinlerini hatta kökenlerini değiştirmiş oldukları acı ama gerçek. Bugün Halaçoğlu'nun söyledikleri bir sır değil, bilinen bir gerçektir,"[163] dediler...

Pekâlâ 1915'de ne oldu da Ermeniler dinlerini hatta kökenlerini değiştirmek zorunda bırakıldılar?

V.4-) SERMAYENİN TÜRKLEŞTİRİLMESİ

*"Biz ki İstanbul şehriyiz,
Seferberliği görmüşüz :
Kafkas, Galiçya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi
bir de İttihatçılar
bir de uzun konçlu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi." [164]*

Yanıt açık ve çok kısa: Anadolu'da sermaye İttihat ve Terakki'nin ırkçı/ milliyetçi politikalarıyla Türkleştirildi...

Alev Alatlı'nın, "Yorumsuz"[165] kaydıyla, olduğu gibi naklettiği bir belgede şunlar kayıtlıdır: "XIX. yüzyılın son günlerinde, Kürtler, medeni dünyanın dikkatini Ermenilerin üzerine çullanarak ve onları katlederek çektiler. Batı dünyasındaki karmaşayı fırsat bilen Kürtler (ve Türkler) şimdi artık Ermeni ırkının kökünü kurutmak sorununu toptan hâletmeye niyetli görünüyorlar. Ermenilerin toptan katli, başlangıçta varsayıldığı gibi dinsel nefret sonucu değildir. Bu kıyımın baş nedeni ekonomik kıskançlıktır." [166]

Çok net değil mi?

Devam edelim: Derya Tulga, Osmanlı'nın istihbarat örgütü, Teşkilâtı Mahsusa'ya mensup Selahattin Tulga'nın torunu. Teşkilâtı Mahsusa Osmanlı'nın son döneminde Türk-İslâm sentezcilerinin hâkimiyetinde Enver Paşa tarafından kuruldu. Ünlü mensupları arasında Mehmet Akif Ersoy ve Saidi Nursi de vardı. Almanya'da yaşayan Türk tarihçi Le Monde'un "Ermeni Soykırımı" iddialarına ilişkin şunları dedi: "Topyekûn tehcir doğru bir karar değildi, isyancı Ermeniler ayrılmalı, onlar tehcir edilmeliydi.

Şöyle bir sorun vardır. Tehcir edilen Ermenilerin tapulu arazi ve mallarına el konmuştur. Kayseri'de, Çukurova'da, Ermenilerden kalan toprakların alınmasıyla, birçok ünlü sanayicinin atılım yapması gerçekleşmiştir."[167]

"Sermayenin Türkleştirilmesi" dediğim tam da bu; yani soykırım ile iktisat dışı cebir mekanizmalarının devreye sokulması; Marx buna, "ilkel sermaye temerküzünün bir biçimi" der...

Zaten Levent Yılmaz'ın, "Yusuf Halaçoğlu'na Açık Mektup"un da ibraz ettiği bir diğer belge de bunun kanıtıdır.[168]

Bu konuda özetin özetini Ahmet İnel şöyle formüle eder: Vakıflar, 301. madde, yerel dillerin tanınması, Ermeni meselesi ve daha bir dizi konudaki korkuların kökeninde, adı egemenlik kaybı ve bölünme endişesi olan, ama özünde mülkün ve iktidarın yitirilmesi kadim endişesi vardır"[169]

V.5-) BİRAZ DA TARİH

"Gelecek çağlara yararı dokunsun diye, geçmişini yargılamak ve şimdiki zamanı yönlendirmek görevi tarihe verildi." [170]

Osmanlı da aynı Rus Çarlığı gibi bir halklar hapisanesiydi. Anadolu'nun binlerce yıllık yerli bir halkı olan Ermeni halkı da bu halklardan biri olarak yüzyıllar boyunca Osmanlı boyunduruğuna maruz kaldı. İslâmi esaslara dayalı bir imparatorluk olan Osmanlı'da gayrimüslim tebaa özel türden baskılara maruz kalıyordu. Zimmi olarak adlandırılan ve mahkemelerde Müslümanlara karşı şahitlikleri bile kabul edilmeyen Hıristiyanlar, "örneğin, ibadetlerini Müslümanları rahatsız etmeyecek şekilde yapmak zorundaydılar.... çan çalmaları, yeni kilise yapmaları yasaktı. Kilise tamiri için ise devletten izin almak zorundaydılar. Ayrıca ata binmeleri, silah taşımaları, bir Müslüman ile karşılaştıkları zaman kaldırımında yürümeleri yasaktı. Elbiselerinin ve ayakkabılarının rengi, kumaşlarının kalitesi değişik olmak zorundaydı.... XVI. yüzyılda bir fermanla, yakalı kaftan, kıymetli kumaştan özellikle ipekli elbise, ince tülbent, kürk ve sarık taşımaları yasaklanmıştı. Ayrıca... hangi renk elbise giyecekleri de bildiriliyordu. Örneğin, Ermenilerin şapka ve ayakkabıları kırmızı, Rumların siyah, Yahudilerin mavi idi. Evlerini de değişik renge boyamak zorundaydılar. Hamamlarda takunya giymeleri yasaktı, peştamallarına çingirak takmaları gerekiyordu.... Müslümanların evlerinden daha yüksek ev yapmaları yasaktı.... Evlerin, Müslüman mahallelere bakan

taraflarına pencere yapmaları da yasaktı.... tüm bu yasaklara uymayanlar para ve hapis cezasına, hatta sert bir padişaha denk gelirlerse ölüm cezasına dahi çarptırılırlardı.”[171]

Yüzyılların esareti nedeniyle tüm ezilen halklarda, uygun şartlar oluştuğunda özgürlüğe doğru özlemin mayalanması elbette doğaldı ve bu uygun şartlar Osmanlı için esas olarak XIX. yüzyılda oluşmuştu. Esaret zincirlerinden kurtulmak ya da en azından bunu gevşetmek isteyen halklar bu dönemde egemen Osmanlı’ya karşı mücadeleye girişiyor ve talepler ileri sürüyordu. Osmanlı’yı paylaşma hırslarında olan Batılı kapitalist güçler de kendi çıkarlarına uyduğu müddetçe bu ezilen halkların hamisi rolüne bürünerek devreye girmekteydi. Çöküş sürecindeki köhnemiş Osmanlı egemen sınıfı ise ezilen halkların taleplerini baskı, şiddet ve entrikayla bastırmaya çalışıyordu. Ancak tarihin akışı, miadı dolmuş Osmanlı’nın aleyhineydi. Osmanlı, Avrupa’da sürekli toprak kaybediyor, özellikle Hıristiyan Balkan halkları birbiri ardına bağımsızlıklarına kavuşuyorlardı.

Diğer taraftan Balkanlar’daki Müslümanlar özellikle XIX. yüzyılın son çeyreğinde buradaki bağımsızlıkçı hareketlerin eziyetlerine maruz kalarak Anadolu ve İstanbul’a kitleler hâlinde göç etmek zorunda kalıyorlardı. Bu göçmenler maruz kaldıkları eziyetlerin de etkisiyle intikamcı bir ruh hâliyle dolu olarak göç etmişler ve yerleştikleri Ermeni bölgelerinde daha sonra gerçekleşen kırimda aktif rol almışlardır. 1878-1904 arası dönemde sadece Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelere yerleştirilen göçmen sayısının 850.000 olduğu belirtilmektedir.

Osmanlı, Balkan halklarının bağımsızlığa kavuşması ve devletleşmesinin bedelini esas olarak Ermenilere, kısmen de Anadolu Rumlarına ödettirecektir. Dağılma korkusuna kapılmış olan Osmanlı, planlı bir devlet operasyonu, Anadolu’nun İslâmi tahkimatını gerçekleştirme çerçevesinde Ermenilerin ve Rumların tasfiyesi yoluna gidecektir.

Bu arka plan üzerinde gelişen “Ermeni sorunu” resmi anlamda 1878 Berlin Anlaşması’yla başlasa da bu, meselenin yalnızca diplomatik veçhesinin milâdıdır. Bunun çok öncesinden beri Osmanlı Ermenileri çeşitli haksızlık ve baskılara maruz kalıyorlardı. Kürt ve Çerkezlerin köylere yaptıkları baskın, yağma ve öldürme gibi eylemler, vergilerin toplanmasında yapılan kanunsuzluklar, hükümet memurlarının yolsuzlukları, mahkemelerde Hıristiyanların hâlâ şahit olarak kabul edilmemeleri gibi hususlar, Ermenilerin başlıca şikâyet konularıdır. Ermenilerin Berlin Konferansı sırasındaki taleplerinin esasını özerklik talebi oluşturuyordu. Her ne kadar özerklik talebi Konferansta kabul edilmediyse de, Osmanlı, Ermeniler lehine birtakım reformlar yapmayı vaat etti. Ancak Abdülhamit, tüm sıkıştırmalara karşı oyalama taktiğine başvurarak reform vaadini yerine getirmede.

Çözümün Ermenilerin durumunu iyileştirmekten değil, onları ortadan kaldırmaktan geçtiğine inanan Abdülhamit, bu maksatla, 1890 yılında Kürtlerden oluşturulan Hamidiye Alaylarını kurdu. Günümüzdeki koruculuk sisteminin atası olan bu alaylar Ermenilere karşı kurulmuştu ve sonrasında birçok katliam gerçekleştirdiler. Ancak Ermenilere karşı büyük çaplı kıyımlar 1894-1896’da yaşanmaya başladı. 1895’te İstanbul’da dahi bir Ermeni katliamı düzenlendi. Tüm bu dönem boyunca Anadolu’da Ermenilerin yaşadıkları bölgeler ateşler

içindeydi. Bu iki yıl içinde 100.000 ila 300.000 kişinin katledildiği belirtilmektedir. Her ne kadar yabancı devletler kırımını engellemeye çalıştılsa da, bu çaba kararlı ve samimi değildi. Onlar gerçekte kendi çıkarlarını düşünüyorlar ve bu temelde kendi aralarında da çekişiyorlardı.

Ancak Abdülhamit'in imparatorluğun bekasını Pan-İslâmist bir stratejiye bağlaması ve Hıristiyan toplulukları tümüyle gözden çıkarması temelinde yürüyen bu ilk büyük kırım harekâtının o uluslararası konjonktürde Ermenileri bütünüyle silmesi mümkün olmadı. İmparatorluk emperyalistlerin çeşitli bakımlardan denetimi altındaydı ve Abdülhamit, işi olabildiğince az tepki çekecek şekilde, adım adım ve devletin resmi güçleri yerine, Hamidiye Alaylarında örgütlediği Kürtler ve çapulcular aracılığıyla yapıyordu. O süreçte “ayaklandılar bastırdık” mazereti yaratmak ve Ermenileri sindirmek için vergi artırımları, kişisel ve dinsel tacizler sıklıkla kullanılmış ve bu tacizler sık sık uluslararası sorun teşkil etmiştir.

“Devleti kurtarma” sorunu XIX. yüzyılda Osmanlı egemenlerinin temel takıntısı olmuştur. Daha sonra cumhuriyetin kurucusu olacak kadrolar da, önce Osmanlı kimliği altında, o olmayınca yeni bir kimlik (TC) altında bu takıntı doğrultusunda hareket etmişlerdir. Elbette “devleti kurtarma” bir sınıf olarak kendi egemenliklerini kurtarma anlamına geliyordu. O nedenle, sanılanın ve propaganda edilenin aksine Cumhuriyet ve Osmanlı arasında birçok önemli süreklilik noktası bulunmaktadır.

Daha sonra İttihat ve Terakki dönemine gelindiğinde Ermenilere yönelik kırımda önemli bir değişim gerçekleşecektir. Osmanlı, başlamış olan Emperyalist Savaşta Alman emperyalizminin fiili desteği ve yönlendiriciliği altında, diğer emperyalist odakların denetiminden kurtulacak ve dolayısıyla Ermenilere karşı kırımın çok daha radikal biçimde ve bir seferde gerçekleştirilebilmesinin koşullarına kavuşacaktır.

İttihat ve Terakki de aynı Abdülhamit gibi her ne pahasına olursa olsun “devleti kurtarma” dürtüsüyle hareket ediyordu ve bu yolda en büyük engel olarak görülen Ermenilerin temizlenmesi fikrine daha baştan yatkındı. Abdülhamit'in devrilmesi ve 1908 sürecinde Ermeni devrimci örgütleriyle yapılan tüm ittifak ve işbirliğine rağmen gerçekte Ermeni düşmanlığı İttihat ve Terakki bünyesinde çok yaygındı. İttihat ve Terakki hem kendisine biçtiği misyon, hem devraldığı siyaset kültürü, hem de kendisini yoğuran ideolojik hamur açısından Ermeni kırımına elverişli bir yapı arz ediyordu ve şartlar oluştuğunda bunu gözünü kırpmadan gerçekleştirdi.

Bu köklü Ermeni düşmanlığına rağmen İttihat ve Terakki daha başından beri bir Ermeni soykırımı programına sahip değildi. Onu tam olarak bu noktaya getiren esasen 1911 Trablusgarp ve 1912 Balkan Savaşı şokları olmuştur. Bu gelişmeler imparatorluğun dağılma ve çöküş sürecinin çok daha sarsıcı ve dramatik bir hız kazandığı anlamına geliyordu. Silsile hâlinde gelen bu kayıplar İttihat ve Terakki yönetiminin artık her şeyi göze almasının zeminini döşedi. O nedenle, 1914'te başlayan Emperyalist Savaş İttihat ve Terakki'ye bu darboğazdan kurtuluş için bir can simidi olarak görüldü (Osmanlı'nın savaşa istemeyerek, zorla sokulduğu yolundaki resmi tez tam bir palavradır). Emperyalist Almanya'yla yapılacak

ittifak sayesinde kötü gidişe bir dur denecek ve imparatorluk esasen Asya'daki Müslüman halklara doğru genişlemek suretiyle kurtarılacaktı. Bu strateji esasen Abdülhamit'in çizgisinin geliştirilmiş hâliydi ve Ermenilerin kaderi açısından da aynı sonuca götürüyordu.

İttihat ve Terakki bu yolda bilinçli ve planlı çalıştı. Her şeyin tamamen kaybedilebileceği ihtimali düşünülerek ayrıntılı hazırlık yapıldı. Ülkenin dört bir yanına, ileride topyekûn bir işgal olasılığına karşı silah, mühimmat ve çete-gerilla savaşı örgütçüsü yollanarak tahkimat yapıldı. Zaten komitacılıktan gelen İttihat ve Terakki liderleri için bu yatkın oldukları bir yöntemdi. Her yerde bu tür çete-gerilla birlikleri oluşturuldu. Kesin sayı bilinmemekle birlikte bir kaynağa göre bu çetelerde 30.000 kişi örgütlendi. Bunun için üç kaynaktan insan toplandı: Balkan hezimetini yaşayan göçmenler, mahkûmlar ve Kürt aşiretleri. Ancak tek amaç ilerideki işgal olasılığına hazırlanmak değildi. Hatta öncelikli amaç, böylesi bir olasılığın temel ayağı olacağı düşünülen Ermenileri ortadan kaldırmaktı. Zaten daha savaş başlamadan İttihat ve Terakki'nin birtakım temel kararları vardı, ki bunlardan birisi "içeride de imha edilecek eşhas"ın varlığı hakkındaydı.

Bunun yanı sıra bu çetelerin bir bölümü de Asya'ya Müslüman halkların arasına ayaklanma çıkarmak üzere yollandı. Ayrıca bu örgütlenme, daha sonra önderliğine Mustafa Kemal'in yükseleceği Anadolu'daki işgal karşıtı direniş hareketinin de iskeletini oluşturacaktır.

İttihat ve Terakki'nin gizli savaş örgütü Teşkilât-ı Mahsusa tarafından örgütlenen bu çeteler 1914'ten başlayarak ve asıl olarak 1915-1917 arasındaki Ermeni kırımının yürütülmesinde sahnenin ön planında olacaklardır. Doğu cephesinde Ruslara karşı alınan ağır Sarıkamış yenilgisi ve bu yenilgide Rus ordusundaki Ermeni subay ve gönüllü birliklerinin önemli rolü olduğuna dair kanı, İttihat ve Terakki'nin, kesin ve ayrıntılı soykırım planının yapılmasını hızlandırdı. 1914 sonu ve 1915 başında, uzun ve ayrıntılı tartışmalar sonucunda bu karar alınarak planlar kesinleştirildi. Görüntüde resmi bir tehcir (zorla göç) kararı alınacak, gerçekte ise çeteler ve jandarma vasıtasıyla imha harekâtı yürütülecekti. Kırım noktasına böyle gelindi.

Kırımın nedenlerini anlamak için son olarak işin iktisadi boyutuna da bir iki cümleyle değinmekte yarar var. Osmanlı'nın son döneminde iktisadi hayata daha ziyade egemen olanlar azınlıklardı. Ticaret ve zanaat büyük ölçüde bu kesimlerin elindeydi. Genel olarak denebilir ki, Ermeni, Rum ve Yahudi burjuvazisi Osmanlı'nın görece daha varlıklı kesimlerini oluşturuyordu. Çöküş ve dağılma sürecinde bu faktörün özel bir önem kazanması dolayısıyla daha Abdülhamit döneminde güçlerini kırmak maksadıyla Ermeni burjuvazisine yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştı. Daha sonraki İttihat ve Terakki iktidarının, devleti kurtarmanın temel bir yönü olarak milli bir burjuvazi yaratmayı kendine hedef koyması, azınlıkların mülksüzleştirilmeleri yolunda önemli bir dönemeç noktasıydı. Yerel planda palazlanma eğilimindeki yeniyetme Müslüman-Türk burjuvazisi de Ermeni ve Rum zenginliklerine gözünü dikmiş durumdaydı. Nitekim bu zenginliklerin gaspı daha sonra bu kesimlerin ilk birikimlerinin önemli bir kaynağını oluşturacaktır.

Ayaklanma diye gösterilen Van'daki olaylar bahane edilerek İstanbul'da Ermeni toplumunun önde gelenlerinden 235 kişinin tutuklandığı gün, kırımın resmi başlangıç tarihi (24 Nisan 1915) olarak kabul edilir. Tutuklamalar, işkenceler ve idamlar ülke çapında hızla yürürlüğe konur. Doğu vilayetlerindeki yüzbinlerce Ermeni'nin tehcir ve imhası ise Mayıs ayında başlar ve esas olarak Ağustos ayına kadar sürer. Kimi yerlerde sürgünden iki saat, kimi yerlerde 15 gün önceden haber verilmiş, ama genel olarak bu tarih beklenmeden sürgün başlatılmış, insanların hazırlık yapmasına fırsat verilmemeye çalışılmıştır. Kimi yerlerde insanların yanına eşya almalarına kısmen izin verilmiş, kimi yerlerde verilmemiştir. Bir emirle Müslümanlara da gözdağı verilerek, tek bir Ermeni'yi dahi korumaya kalkışacak olanın kendi evi önünde asılacağı ve evinin yakılacağı ilân edilmiştir. Yollarda sorumlu oldukları gruplara sınırlı da olsa yiyecek verenler olduğu gibi tamamen ölüme terk edenler de olmuştur. Bazı bölgelerde Ermeniler din değiştirmeye zorlanmış, Müslümanlığı kabul edenler sürgüne yollanmamıştır. Ancak daha sonra bunu katliamdan kurtuluş olarak gören Ermeni sayısının artmaya başlaması üzerine bu politikadan vazgeçilmiştir. Yine de katliamdan sağ kurtulup Suriye veya Lübnan'a varmayı başaranlar da tekrar Müslümanlığa zorlanmıştır.

Genellikle sürgün başlamadan önce bölge halkı erkek nüfustan arındırılmış, bunun yapılmadığı yerlerde ise tehcirin hemen başında veya yolda ilk iş olarak erkekler, kadın ve çocuklardan ayrılmış, ya kurşuna dizilmiş ya da değişik biçimlerde imha edilmişlerdir. Katliamlar esas olarak Teşkilât-ı Mahsusa ve jandarma birlikleri tarafından yapılmıştır. Müslüman halkın tutumu ise değişiklik göstermektedir. Kimi yerlerde Ermeniler korunmuş ve saklanmış, kimi yerlerde ise daha yola çıkmaları bile beklenmeden evleri yağmalanmış, konvoylara saldırılmış, katliamlar yapılmıştır. Yine de halkın Ermenileri koruma ve kurtarma girişimlerinin oldukça yaygın olduğuna dair birçok tanıklık ve rapor bulunmaktadır. Özellikle Dersim ve Mardin bölgelerinde 20-30 bin dolayında Ermeninin Kürtler tarafından kurtarıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sivil halk içinde konvoylara saldırılara katılanlar da az değildir. Bu saldırılar ve öldürmeler sadece yağma amaçlı olmamış, genç kızlar ve kadınlar seçilerek kaçırılmış ya da jandarmadan satın alınmışlardır. Bazı yerlerde göçe çıkartılanların elleri de bağlanmıştır. Karadeniz bölgesinde ise Ermeniler kayıklara bindirilerek denize dökülmüştür.

Göğü tanıkları sürgün yolu boyunca belli imha yerleri olduğunu, ama buralara götürülürken bile, her yerleşim yeri civarında, konvoyların saldırıya, yağmaya uğradığını, konvoyun ilerlemesini engelleyecek kadar bitkin ve hasta olanların öldürüldüğünü anlatmaktadırlar.

Doğu vilayetlerinde Mayıs-Temmuz arasında tamamlanan tehcir eylemini, Batı Anadolu'dan ve Trakya'dan sürülenler izledi. Sürgünlerin ilk hedefi Halep idi. Buraya sağ ulaşanlar toplama kamplarına konuyorlardı. Bir ölüm kampı olan bu kamplardan sağ çıkmak mucizeydi. Sağlık, barınak, yiyecek konusunda hiçbir yardım yapılmıyor, hatta yabancı konsoloslukların yardım girişimleri de engelleniyordu. Buralarda insanların ölüme terk edildikleri, bazılarının, ölenlerin cesetlerini yiyerek yaşamaya çalıştıkları biliniyor. Buradan çıkanlar ise Suriye'nin güneyine ve Arabistan çöllerine ölmeye gönderiliyorlardı. Diğer taraftan boşalan Ermeni köylerine göçmenler yerleştiriliyordu. Bu nokta önemlidir, çünkü

“tehcir” edilenlerin bir daha asla geri dönmeyeceklerinin bilindiğini gösterir. Tüm tehcir eylemi boyunca ne kadar insanın öldürüldüğü kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu sayının 800 binden az olmadığı anlaşılıyor.

Ermeni halkının uğradığı soykırım resmi tarih tarafından reddedilmekte, çarpıtma ve yalanlara dayalı tezler ileri sürülmektedir. Bu tezler birkaç esas prensibe dayanmaktadır. Kırımının boyutlarının küçük gösterilmesi, soykırım tezinin reddi, Ermenilere reva görülenin onlara müstahak olduğunun ve olduğu kadarıyla bunun sorumlusunun devlet güçleri olmadığına propagandası. Bu çerçevede ileri sürülen belli başlı iddiaları ele almamız gerekiyor.

Soykırım değildir iddiasına gelince...

Yaşananların bir soykırım olup olmadığına dair büyük ölçüde biçimsel ve hukuki bir tartışma yapılıyor. Doğrusu bu tartışma bütünüyle anlamsız olmasa da bu tür hukuki tanımlamaların temel bir önemi yoktur. Yaşananlara hangi adı takarsanız takın önemli olan gerçeğin kendisidir. O acı gerçek de şudur: Doğu Anadolu'nun tarihsel yerlisi olan Ermeniler halk olarak eşine az rastlanır bir vahşetle yok edilmiş, yaşadığı topraklardan kazınmışlardır. Bu, tarihte bir halka karşı işlenebilecek en büyük suçlardan biridir ve tevil götürür yanı yoktur. Biz tarihte yaşanan başka birçok benzer kırım örnekleri temelinde bunun bir soykırım (jenosid) olduğunu savunuruz, ama BM hukuku çerçevesinde yürütülen ayrıntılı tartışmalar bizim işimiz değil. Osmanlı devleti kendi bekası için, düşman addettiği bir halkı bilerek ve isteyerek ortadan kaldırmaya azmetmiş ve bunu büyük oranda başarmıştır.

Osmanlı yöneticileri ne yaptıklarının bilincindeydiler ve bunu itiraf edenler de olmuştur. Sadece tartışma konusu rakamlara bakmak bile ortada ne büyük bir katliamın olduğunu açıkça göstermektedir. Her ne kadar bugünkü resmi ideoloji savunucuları ölen Ermeni sayısını genelde 300 bin olarak veriyorlarsa da, daha erken döneme ait çeşitli Türk kaynaklarda bile bu sayının 800 bin olduğu belirtilmektedir. Bu rakamı başka birçokları gibi Mustafa Kemal bile telaffuz etmiştir. Yine Türk kaynaklarına göre o zamanki Osmanlı Ermeni nüfusunun 1.3 milyon olarak verildiğini hatırladığımızda, şimdiki inkârcıların bile bir halkın yüzde 25'inin “tehcir” yoluyla ortadan kaldırılmış olduğunu kabul ettikleri, yine Türk kaynaklara göre verilen 800 bin sayısını esas aldığımızda ise bir halkın yüzde 60'ından fazlasının ortadan kaldırılmış olduğu görülmektedir. Ermeni kaynaklarına göre ise Ermeni nüfusu 2.1 milyon, katledilenlerin sayısı ise 1.3-1.5 milyondur. Buradan da yüzde 60-70 gibi bir oran çıkmaktadır ki, bu, Ermeni halkının bütün hukuki tartışmaları anlamsız kılacak ölçüde vahşi bir kıyıma uğratıldığını göstermektedir.

İnkârcıların, “soykırım değildir” iddiası, yaşananların bir “tehcir” ve Müslüman Türk-Kürt halkıyla Ermeni halkı arasında “karşılıklı kıyım” olduğu iddiasıyla tamamlanmaktadır. Ortada bir tehcir, yani zorla göç ettirme elbette vardır, ancak bu tehcir bir tehcirden ibaret değildir. Tehcir bir imha aracı olarak kullanılmıştır. Tehcir sırasında insanlar ya öldürülmüş ya öldürülmelerine göz yumulmuş, ya da aç ve susuz bırakılarak ölüme terk edilmiştir.

İnsanlar hayatta kalmanın olanaksız olduğu yerlerde toplama kamplarına götürülmüş ve acımasız çöl koşullarına mahkûm edilmiştir.

“Karşılıklı kıyım” tezi bir başka çarpıtmadır. Ermenilerin tehcir öncesinde uzun yıllar boyunca maruz kaldıkları zulüm ve haksızlıklar karşısında yer yer mukabelede buldukları doğrudur, ancak bu tür saldırılar bir yandan esaret altındaki bir halkın kurtuluş mücadelesinin ifadesi, bir yandan da mağdurların kendini savunması ve karşılık vermesi niteliğinde olduğu gibi, bunlardan kaynaklanan ciddi ölçekli bir Müslüman Türk nüfus kaybı yoktur. Yakın zamana kadarki en tarafgir Türk kaynaklar bile bunu iddia edememektedirler. Onlar başka bir çarpıtmayla sadece dünya savaşı süresince Osmanlı cephelerinde genel olarak kaybedilen Müslüman Türk nüfusa dikkat çekmekte, meseleyi saptırmaktadırlar. Gerçekte savaşta kırılan çok sayıda Müslüman Türk nüfusun da sorumlusu, aynı Ermeni halkının kırımında olduğu gibi, kendi egemenliklerini sürdürmek ve büyütmek için savaşa giren Osmanlı egemen sınıfıdır.

Bu “karşılıklı kıyım” tezinin önemli bir boyutu devleti temize çıkarmaktır. Bununla savaş koşulları altında halklar arasında bir etnik boğazlaşma yaşandığı ima edilerek devletin rolü karartılmaya çalışılmaktadır. Bu tür bir karşılıklı toplu kıyım yaşanmış olsaydı bile, bu, durumu eşitlemezdi, çünkü burada devlet açıkça bir taraf olarak sahnededir. Bu noktanın karartılmasına izin verilmemelidir.

Ermeniler ihanet ettiler, bizi arkadan bıçakladılar iddiası: Buna cevap vermeden önce bir noktaya dikkat çekelim: bu iddia kırıma ilişkin dolaylı bir itirafıdır, zira bu, “evet kırım oldu, ama onlar da hak etmişlerdi!” anlamına gelmektedir. Bu iddiayı savunanlar yüzlerce yıllık esaret zincirini taşımış olan Ermeni halkının ulusal-demokratik taleplerini “ihanel” olarak görmektedirler. Ermeniler “ihanel” etmediler, ama “ihanel” etselerdi de bu onlar aleyhine bir sav olamazdı, çünkü esaret altındaki her halk gibi Ermeni halkının da kendi özgürlük ve bağımsızlığı için mücadele etme hakkı vardır. Gerçekte ihanet edenler başta İttihat ve Terakki yönetimi olmak üzere, reform beklentilerini karşılamayarak Ermeni halkını oyalayıp aldatan Osmanlı egemen sınıfı olmuştur. Ermeniler Abdülhamit döneminde maruz kaldıkları onca katliama rağmen imparatorluktan ayrılma eğilimine girmemiş, beklentilerinin yerine getirileceği umuduyla 1908 devrimi içinde şevkle yer alarak İttihat ve Terakki ile çalışmış, ona aktif destek vermişlerdir. Ancak devrim sonrasında bir kez daha hayal kırıklığına, hatta 1909 Adana katliamına uğradılar. Buna rağmen ta kırıma kadar umutların tümüyle söndüğü söylenemez. Ancak bu geç safhadan sonra bazı gönüllülerin bir çare umuduyla Rus ordusuna katılmaları başladı. Osmanlı ordusunun Rus ordusu karşısında aldığı yenilgilerde, Rus ordusundaki gönüllü Ermeni birliklerinin (bunlar Osmanlı Ermenileri değil Rusya Ermenileri’ydi) rolü olduğuna dair propaganda, Ermeni düşmanlığını daha da körükledi ve İttihat ve Terakki’nin karanlık mahfillerinde kırım kararının somut olarak alınmasında bir bakıma son nokta oldu.[172]

Buraya kadar ifade edilenlere eklenmesi gereken “son” birkaç noktaya gelince:

i) Ermeni tehcirinin yaşandığı 1915'te hükümette olan Sadrazam Said Halim Paşa, Adliye Nazırı İbrahim Bey ve Maarif Nazırı Ahmed Şükrü Bey, "Tehcir Kanunu'nun ordunun emniyetini sağlamak üzere çıkarıldığını; yaşanan kitlesel ölümlerinse uygulama yanlışlığı olduğunu" söylüyor.

Ordunun emniyetinin tehlikede olduğunu gösteren kanıtlar olup olmadığı sorulunca ise Ahmed Şükrü Bey "Bilginin ordu tarafından verildiğini ve Meclis'e böyle bir kanıt sunulmadığını" belirtiyor.[173]

ii) Tehcir'den kastedilen şeyin Ermenilerin imhası olduğu, birçok belgede dile getirilir. Bu konuda Ana dava iddianamesinde önemli belgelere yer verilir. Bunların arasında, Dahiliye Nezareti kalemi mahsus müdürü İhsan Bey'in verdiği ifade önemlidir, İhsan Bey, Kilis kaymakamı iken Dersaadet'ten Halep'e gönderilen Abdu'lahad Nuri Beyin, tehcirin imha maksadına müstenid bulunduğunu kendisine söylediğini aktarır. Nuri, "Ben Tal'at Bey ile temas etdim imha emirlerini bizzât aldım. Memleketin selâmeti bundadır," diyerek İhsan Bey'i ikna etmeye çalışmıştır.[174]

1916 Şubatı'nda III, Ordu komutanı olarak atanan Vehip Paşa, Aralık 1918'de Ermenilerin tehciri ve öldürülmelerini soruşturmakla görevli Tedkik-i Seyyiat Komisyonu'na yazılı olarak verdiği ifadede, "Ermenilerin katl ve imhası ve katillerinin yağma ve gasbı İttihat ve Terakki merkezi umumisinin neticeyi mukarreratı"dır, der. Paşaya göre, "*Mukarrer bir program ve mutlak bir kasd tahtinde yapılan iş bu mezalim evvelen İttihad ve Terakki murahasslarıyla hey'eti merkeziyelerinin ve saniyen kanun ve vicdanı bir tarafa alarak cem'iyetin arzu ve meramina alet olan rüesayi hükümetin enir ve tensib ve ta'kibile yapılmış(tır).*"[175] Paşa, devlet görevlilerinin, bu cinayetleri görmeleri ve işitmelerine rağmen hiçbir tedbir almadıklarını ve hatta cinayetleri teşvik ettiklerini ekler ve bunun eylemin planlanmış olduğunun en önemli göstergesi olduğunu söyler.[176]

Vehip Paşa'nın idarecilerin doğrudan sorumluluklarına ilişkin aktardıklarını destekleyen ve doğrulayan en önemli kanıtlardan birisi, aşağıda bazı örneklerini vereceğim, meseleyi sıradan bir göç ettirme eylemi olarak anlamak isteyen vali ve kaymakamların görevden alınmaları ve öldürülmeleri gerçeğidir, idarecilerin, tehciri Ermenilerin katli olarak anlamaları ve bu doğrultuda eylemde bulunmaları gerektiğini gösteren en önemli kanıtlardan bir başkası da Trabzon İttihat ve Terakki Milletvekili Hafız Mehmed Emin'in kendi gözleriyle şahit olduğu Ermenilerin kayıklara doldurularak boğulmaları olayları ile ilgili olarak aktardıklarıdır. Kendisi iyi bir ittihatchi olan Mehmed Emin Bey, 11 Aralık 1918'de, Osmanlı Meclisi'nde konu üzerine yapılan tartışmalar sırasında, "Bunu bendeniz bu vakayii, yani asıl bir Ermeni vakasını gördüm," der ve ekler: "Ordu kazasında bir Kaymakam vardı. Ermenileri kayığa doldurarak Samsun'a göndermek bahanesi ile denize döktürdü. Vali Cemal Azmi aynı muameleyi yaptığını işiddim... Buraya [İstanbul] gelir gelmez meşhudatımı Dahiliye Nazırına söyledim... Fakal Vali hakkında bir şey yaptırmadım. Belki üç sene uğraştım fakat olmadı. Manatıkı harbiye dediler, şöyle dediler, hulasa olmadı."[177]

Ana dava iddianamesinde aktarılan Talat Paşa'ya ait bir dizi telgraftan anlaşılan, Talat Paşa'nın idarecilerden istediği, öldürmelere engel olmak veya soruşturma yapmak değil; öldürmeler sonucu, yolları dolduran cesetlerin temizlenmesidir. Telgraflarda; Talat Paşa, yollarda kalan cesetlerin temizlenmesi doğrultusunda verilen emre uymayanların kesin olarak cezalandırılacaklarını bildirmektedir. Örneğin 21 Temmuz 1915'te Diyarbakır, Mamuretülaziz, Urfa ve Zor vali ve mutasarrıflarına yollanan şifreli bir telde, "yollarda kalan envât defn etdirilerek ecsâdın dere ve göl ve nehirlere atdırılmaması ve yollarda terk ettikleri eşyâ'nın yakılması" istenir. Yine "Ma'mûretülazîz valisi tarafından Malatya mutasarrıfına şifre ile verilen" bir emirde, "tebligatı ekîdeye rağmen yine yollarda pek çok ecsâdın bulunduğu ihbar" edildiği ve "bunda terâhî gösteren me'mûrînin şiddetle tecziyeleri Dahiliye Nezâreti Celflesi'nden" bildirildiği söylenir.[178]

Alınan tehcir kararının imhaya yönelik olduğuna ilişkin daha doğrudan başka kanıtlar da mevcuttur. Ana dava iddianamesinde yayımlanan, İttihat ve Terakki Merkez Komite üyesi Bahaettin Şakir'in, 21 Haziran 1915 tarihinde, Harput İttihat ve Terakki Parti Sekreteri Resneli Nâzım'a yolladığı telgraf, buna örnek olarak verilebilir. Şakir telgrafında şöyle der: "*Oradan sevk edilen Ermeniler tasfiye olunuyor [temizleniyor] mu nefy [sürgün] ve tagrîb olduğunu [uzaklaştırıldığını] bildir[diği]niz eşhâs-ı muzırre [zararlı şahıslar] imha ediliyor mu yoksa yalnızca sevk ve i'zâm mı olunuyor [gönderiliyorlar mı?] vâzihan [açık açık] bildiriniz kardeşim.*"[179] Bu telgraf sadece Ana dava iddianamesinde tekrar edilmedi, Mamuretülaziz ve parti sekreterleri gibi diğer bazı davalarda da önemli bir belge olarak kullanıldı.

Benzer telgraf örnekleri, 5 Şubat 1919'da başlayan Yozgat davasında da okunmuştur. Sadece dokuzuncu oturumda (22 Şubat 1919) okunan telgraf sayısı on ikidir ve bu telgraflarda, tehcirin; imha, katliam anlamına geldiği ifadeleri yer alır. Örneğin, Boğazlıyan Müfreze Kumandanı Mustafa'nın 22 Temmuz (5 Ağustos) 1915'te, Beşinci Kolordu Kumandan Vekili Halil Recayi'ye çektiği telde, "Bu gece kasaba ve kuradan elde edilen muzir Ermenilerden" bir gurubun "müretteblerine sevk" edildiği ifadesi yer alır.[180] Halil Recai aynı günkü cevabi telinde, "müretteblerine sevk" in ne anlama geldiğinin izah edilmesini ister.[181] Jandarma Komutanı yine aynı gün verdiği cevapta, "Mezkûr Ermeniler(in) muzır olduklarından dolayı... katl edildikleri"ni bildirir.[182] Yine aynı davanın 6 Mart 1919 tarihli on ikinci oturumunda okunan Boğazlıyan Jandarma Komutanı Hulusi'ye ait, bir telgrafta da aynı dil kullanılır. Telgrafta, "*sevkıyat yani mahv manasına*" denmektedir.[183]

Başta Alman subayları olmak üzere, Alman konsolosluk ve büyükelçilik raporlarında da, İttihatçı önderlerin, tehcir emrini düşünülmüş bir plan gereği vermiş oldukları ve amacın Ermenilerin imha edilmesi olduğu yolunda ifadelere bolca rastlanır.[184] Tehcirin imha olarak planlandığı konusunda, Talat Paşa'ya ait en açık ifadeyi İstanbul Başkonsolosu Mordtmann aktarır. Mordtmann telgrafında, Talat'ın kendisine, tehcire ilişkin "*Söz konusu olan... Ermenilerin imha edilmesidir,*" dediğini aktarır.[185] Ayrıca, Alman Subay Stange'ye ait, 23 Ağustos 1915 tarihli "çok gizli" kaydıyla yollanan raporun özel öneminin altı çizilmesi

gerekir. 1914-15 yıllarında Bahaettin Şakir ile birlikte Teşkilât-ı Mahsusa bünyesinde görev yapan Stange, gözlemlerine dayanarak, Ermenilerin sürgün ve imhalarının savaş nedeniyle ve askerî gerekçelerle yapılmadığını; söz konusu olan şeyin, bazı olayların bahane edilmesiyle, “uzun zamandan beri düşünülmüş bir planın” hayata geçirilmesi olduğunu yazar. Stange, “sürgün ve imha kararının İstanbul’daki Jöntürk Komitesince alındığını”, Erzurum’da Bahaettin Şakir’ce koordine edildiğini[186] söyler.[187]

iii) ‘Ermeni Meselesi Hâllolunmuştur’[188] başlıklı yapıtında Taner Akçam, “Bu belgelerin ışığında 1915’te yaşananların, 1948 soykırım tanımına uymadığı yolundaki bir tezin artık inandırıcı olmadığını rahatlıkla ileri sürülebiliriz,” diyor![189]

iv) Buna elbette itiraz edenler de var!

Yani “Türkiye’de, birtakım akademisyenler, ‘eğer soykırım söz konusu ise belgesini getir’ gibi bir anlayışa sahipler. Soykırımın, bir veya birkaç belge ile ispatlanabileceği gibi bir mantık yürütmesine sahipler. Oysa soykırım konusu ile uğraşan sosyal bilimciler, soykırımın bir veya birkaç belge ile ispatlanacak bir şey olmadığını bilirler. Yani bizim için belgeler, bir resmi tamamlayan parçalar gibidirler. Bizler, onlarca ve yüzlerce belgeyi yan yana getirerek, soykırım tanımının bu belgeler topluluğundan çıkartılabilecek sonuç olduğunu söyleriz. Bu anlamda soykırım, birkaç belge ile ispatlanan bir şey değil, bir sonuç çıkarmadır.

Tüm bunları şunun için anlatıyorum: Talat Paşa’nın, Ermeni meselesinin ‘esaslı bir suretde hâl ve faslı ile külliyen izalesi’ ifadesiyle neyi anlatmak istediği ve bu ifadeyle sonuçta ortaya çıkan tablo arasındaki bağlantı üzerine elbette tartışabilirsiniz ve tartışılmalıdır; ama bu ifadeyi ‘soykırım kanıtı’ olarak sunmak, konuyla ciddi olarak uğraşan hiçbir akademisyenin yapmayacağı bir iştir. Geriye birşey kalıyor: Tehcir, savaş sırasında ortaya çıkan bir ihtiyaca değil, üzerinde uzun uzun düşünülmüş bir başka soruya ‘Şark Sorunu’na esaslı bir cevap olarak gündeme getirilmiştir.”[190]

“Belge... belge...” diyenlere geçerken bir not daha aktaralım:

“Talat Paşa tarafından 13 Mayıs 1331 (26 Mayıs 1915) tarihinde Başbakanlık makamına gönderilen bir yazı Ermeni meselesinin ‘tamamiyle ortadan kaldırılması’ için alınması gereken tebdirlere ilişkindir. Mektupta aynen şu ifadeler yer almaktadır: ‘Devlet-i Aliyye’nin fihrist-i mesâil-i hayatiyyesi arasında mühim bir fasıl iştigâl olan bu gailenin *esâslı bir suretde hâl ve faslı ile külliyen izâlesi* esbâbının tehyye ve ihzârı tasavvur ve mülâhaza edilmekde iken...’

Son derece önemli bir belge olmasına ve ‘Türk Resmi’ tezini işleyen hemen hemen her kitapta atıfta bulunulmasına rağmen, orijinal metin hiçbir yerde tam olarak yayımlanmamıştır (sadece bir yerde geniş Türkçeleştirilmiş özet mevcuttur). Belge oldukça uzundur. Talat Paşa, özetle ‘biz Ermeni meselesi olarak bilinen ve ülkemizi dış müdahaleye açık hâle sokan ve bölünmenin eşiğine getiren sorunu esaslı bir surette hâl ederek tümüyle ortadan kaldırmayı düşündüğümüz bir sırada savaş çıktı bazı geçici tedbirler aldık, şimdi artık meseleyi yeniden ele almakta fayda vardır’, anlamına gelecek sözler söylemektedir.

Türkiye’de yaygın kanı, Ermeni tehcirinin, savaş nedeniyle gündeme getirilmiş bir uygulama olduğudur. Bu anlayışa göre, savaş sırasında Ermenilerin Ruslarla işbirliği yapmasından korkan Osmanlı yönetimi tehcire karar vermiştir. Ben bunun son derece yanlış olduğunu söylüyorum. Eylemi yapanların, asla ve asla tehciri zorunlu bir savaş tedbiri olarak düşünmediklerini, aksine daha köklü bir sorunu, ‘Şark sorunu’ olarak bilinen sorunu çözmek amacıyla, uzun süre üzerinde düşündükten sonra gündeme getirdiklerini iddia ediyorum.

Bunu zaten ben söylemiyorum. İttihatçıların kendileri söylüyorlar, ‘esaslı bir suretde hâl ve faslı ile külliye izalesi’ ifadesi de, konuşmamda kullandığım Ermeni meselesi, ‘Merkezi Umumiyece ariz ü amik (etraflıca) düşünülerek karar verilmiş bir mesele(dir ve) bu teşebbüsün [tehcirin] Şark meselesini hâlledeceği’ ifadeleri de tamamıyla onlara aittir...”[191]

v) Ve nihayet tüm bunlarda İttihat ve Terakki’nin rolüne gelince: Diyarbakırlı Ali Emiri Efendi’nin 1918 yılında yazdığı ‘Osmanlı Vilâyat-ı Şarkiyyesi’ başlıklı eseri yayımlandı.[192]

Kitapta Emiri Efendi’nin İttihatçılara çok ağır eleştirileri var; “tehcir”deki “facialar”ı şiddetle eleştirir. İttihatçıları “idaresiz, siyasetsiz, tecrübesiz, cahil, katil” diye eleştirir.[193] Bunları aktaran da Taha Akyol’dur...[194]

VI-) TOPARLARSAM!

*“Bildiğim tek şey,
hiçbir şey bilmediğimdir.”[195]*

Evet; Ermenilerin bir soykırımı maruz kaldığını düşünüyorum.

Bunun için de;

‘The Economist’in, “Türkiye’nin, Birinci Dünya Savaşı’nda Ermenilerin, daha yakın dönemde de Rum, Alevi ve Kürtlerin maruz bırakıldığı korkunç muameleyle yüzleşmesi gerek...”[196]

Venedik Üniversitesi Ermeni Çalışmaları Bölüm Başkanı Prof. Boğos Levon Zekıyan’ın, “Bu memlekette Ermenilere çok zulüm edildi. Ama eminim ki bir gün yeniden beraberce yaşayabilecekler. ‘1915’te ne olmuştur?’ diye tartışmaya gerek yok. Tehcir bile deseniz, bir nüfusun sosyal ve kültürel yapısını oluşturan 2 bin okul, dernek, kilise yapılarından çok az bir şey kaldı geriye. Söz konusu ‘silinme’ İttihat ve Terakki’nin tebaasına karşı örgütlediği bir faaliyetti. Travma yalnız Ermenilerde değil, Türklerde de var...”[197]

Lenny Ben-David’in, “Türkler ve Ermenilerin ortak tarihe daha objektif bir açıdan bakmasının vakti geldi: İki toplum da katliam tarihini inkâr etmekten vazgeçmeli. Ulusal efsaneler kolay kolay sarsılmasa da, uluslar geçmişe baktıklarında sadece siyah-beyazı değil, gri alanları da görebildiğinde olgunlaşır...”[198]

Ermenistan eski Başbakanı Vazgen Manukyan'ın, "Soykırımları halklar değil, hükümetler yapar. Bunu kabul etmek, Türk halkı için bir ayıp değil..."[199]

Saime Tuğrul'un, "Bugüne kadar tabu olan kelimeleri telaffuz etmek, milli gururumuzu zedeleyen olayları ortaya çıkararak tartışmak, geçmişin karanlık sayfalarını yeniden açarak adlandırmak, geçmişimize bir başka türlü sahip çıkmamızı sağlar..."[200]

Taner Akçam'ın, "Hrant'ın ölümüne göz yaşı döküp, 1915'e ilişkin İttihatçı katillerin tezlerini tekrar etmek, Hrant'ın[201] niçin öldürüldüğünü anlamamaktır..."[202] saptamalarına bir kez daha -bıkıp usanmadan- kafa yorulmalı diyorum... Böyle düşünüyorum... Bunun için yazıp çiziyorum... Konuşuyorum...

VI.1-) ÖZEL BİR NOT

*"Bakkal Karabet'in ışıkları yanmış.
Affetmedi bu Ermeni vatandaş
Kürt dağlarında babasının kesilmesini.
Fakat seviyor seni,
çünkü sen de affetmedin
bu kararı sürenleri Türk halkının alınına."*[203]

"Kafa yorulmalı diyorum... Böyle düşünüyorum... Bunun için yazıp çiziyorum... Konuşuyorum..." dedim...

Tüm bunların, Cumhuriyet Savcısı Levent Savaş tarafından, "Diaspora Ermenileri'nin görüşleri"ni savunduğum yollu yorumlanmasına gelince...

Savunduğum kendi görüşlerimdir;[204] çünkü ben Çorumlu'yum...

Hani şimdilerde Çepni denilen, eskiden Ermeni Puşiyen Mahallesi olan toprakların çocuğuyum; Kiropi'lerin hemşehrisiyim, komşusuyum...[205]

Kemal Tahir'in 'Büyük Mal'ında anlattığı yağma, talan, katliam coğrafyasının insanıyım...[206]

Dedem Kaleli Niyazi'nin "Gökgözlüler buralardan sürüldüğünden beri bu yerlerin besli bereketi kesildi!" sözünün tanıyım...

Hrant Dink'in Türk kardeşiyim...

Yani bir Şeyh Bedreddin, Pir Sultan, Nâzım Hikmet gibi "Yüzakımız" olan Kütahya Mutasarrıfı (Valisi) şair Faik Ali Bey (Ozansoy)[207] gibi, ben de Righteous Turks"lerden biriyim...

Rıfat Bali'nin anlattığı gibi, "... 'Dürüst Türkler' sıfatı, 'Righteous Turks' sıfatının Türkçeleşmiş hâli.

‘Righteous Turks’ sıfatı ise İsrail Devleti’nin Holokost (Yahudi soykırımı) sırasında kendi hayatlarını tehlikeye atarak Yahudilerin hayatlarını kurtaran Yahudi olmayan kişilere verdiği ‘righteous gentile’ veya ‘Righteous Among the Nations’ payelerini emsal olarak üretilmiş bir sıfat. ‘Righteous Türk’ sıfatı 1915 yılında yaşanan Ermeni kıyımı sırasında hayatlarını tehlikeye atarak Ermenilerin hayatlarını kurtaran Türkler’ için kullanılmakta. Ancak günümüzde kimi gazeteciler bu sıfatı tarihsel bağlamı içinde kullanmayı günümüze uygulamakta ve 1915 yılında yaşanan ‘büyük felaket’i ‘soykırım’ olarak tanımlayarak ‘resmi Türk tezi’ne itiraz eden gazeteci, yayıncı, üniversite öğretim üyesi ve sivil toplum aktivistlerini de ‘Dürüst Türk’ olarak tarif etmekte...”[208]

Bu sorun ile neden ilgilendiğim konusunda bu kadarı yeter mi?

İsterseniz bunlara, bunların hepsinin toplamı olan radikal sosyalistliği de ekleyin...

Bu konuda son söz de Henri Barbusse’den, “Yalnızca kendi halkının davasını görebilen kişi kendi halkına da ihanet ediyor demektir. Zira bu halkın da diğerleriyle beraber karmakarışık bir hâlde içine düşeceği katliamları hazırlamış olmaktadır. Değişme için çalışmayan kötülük için çalışıyor demektir. Enternasyonalist olmadan, özgürlükten yana olunamaz.”

Özgürlükten yanayım; kendim için değil; herkes için; sizin ve çocuklarınızın da muhtaç olduğu hepimizin özgürlüğünden yanayım...

“İşte bu kadar!” demeden önce izin verin, “Sessizlerin sesi” olma cüretinden ötürü Bülent Ersoy’a da teşekkür edeyim;[209] gerçekleri her zamankinden daha da gür bir sesle haykırmak zorunda olduğumuz bu kesitte...

2 Mart 2008 09:04:27, Ankara.

NOTLAR

[1] Atalay Girgin, “Edebiyat Hayata Biçim Verebilir mi?”, Sözcelem, No:1, Ocak-Şubat-Mart 2008, s.35.

[2] “... ‘Ermeni tabusu’na ilk yumruğu vuranların başında geliyor Ragıp Zarakolu ve bugün artık aramızda olmayan Ayşenur Zarakolu. Elbette bu ilk olmaktan dolayı da bedelini ağır ödemişler. Hâlâ daha ödemeye devam ediyorlar. Zaten tarih boyunca bazı olguları erken görmenin bedeli hep ağır olmuştur; tıpkı ‘Dünya dönüyor’ diyen Galileo’nun Engizisyon Mahkemesi’nde yargılanması gibi. Ayşenur ve Ragıp Zarakolu’nun ‘tabu yıkma’ pratiği bir gerçeği daha öğretiyor insana; hayatta her şeyin bir bedeli vardır, yeter ki sen fazlasıyla ödemeyi göze al!” (Celal Başlangıç, “Tabu’ya İlk Yumruk!”, Radikal, 3 Ekim 2005, s.4.)

[3] Guizot.

[4] İnsancıl Dergisi, Yıl:14, No:2003/12, Aralık 2003.

[5] Uzun Yürüyüş, No:81, Şubat-Mart 2007.

- [6] Kaldıraç Dergisi, No:85, Ocak 2008; www.mavidefter.org...
- [7] Devrimci Demokrasi, Yıl:3, No:70, 1-16 Ağustos 2005; Devrimci Demokrasi, Yıl:3, No:71, 16-31 Ağustos 2005.
- [8] Uzun Yürüyüş Dergisi, No:67, Ocak-Şubat 2005.
- [9] Yıldırım Türker, "Hepimiz İyi Çocuğuz!", Radikal, 19 Şubat 2007, s.4.
- [10] "Hrant'ı Öldüren Madde Onu İzliyor", Cumhuriyet, 13 Ekim 2007, s.4.
- [11] Erdal Şafak, "Mülkün Temeli", Sabah, 2 Aralık 2007, s.5.
- [12] TESEV araştırmasının sonuçları özetle şöyle:
- * 32 hâkim ve savcıya göre adalet, yurttaş, toplumsal barış, devlet, demokrasi gibi kavramlar yargılama sırasında karşı karşıya gelebilir.
  - * 26'sına göre insan hakları devlet açısından tehdit oluşturabilir.
  - * 19'una göre devlete karşı işlenmiş suçlarla devlet görevlileri tarafından işlenmiş suçlara karşı yaklaşımda farklılık var. 14'ü bunun böyle olması gerektiğini savunuyor.
  - * 27'si karar verirken temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmaları göz önüne almıyor...
- [13] Konuya ilişkin bkz: "Ergenekon'da 6 Tutuklu Daha", Evrensel, 27 Şubat 2008, s.3.
- [14] İsmail Şefik Aydın, "Bu Ülkede Savcılar Var!", 16 Şubat 2008, www.toplumsalhaber.com
- [15] Hukuk(suzluk) hakkında bkz: Hasan Hüseyin Evin, "Kapitalist Devlet ve Yasaları Kime Çalışıyor?", Evrensel, 24 Aralık 2007, s.8; Uluğ İlve Yücesoy, "Yargı da Piyasaya Düşüyor... Paran Kadar Adalet!", Müdahale Dergisi, No:3, Ocak 2008, s.38-40; "Askeri Mahkeme Şemdinli'yi Tahliye Etti", Yeni Şafak, 15 Aralık 2007, s.11; Çetin Aşçıoğlu, "Kabahatler, Toplum Düzeni ve Yaptırımlar", Cumhuriyet Bilim Teknik, Yıl:21, No:1089, 1 Şubat 2008, s.16; "Hukuk Ayaklar Altında", Cumhuriyet, 13 Şubat 2008, s.9; Mustafa Talat Kutlu, "Yargı ve Konformizm", Evrensel Hayat, 9 Aralık 2007, s.8; Levent Köker, "Modern Hukuk Devleti Anlayışının Eleştirisi Bağlamında Neumann ve Habermas", Toplum ve Bilim Dergisi, No:110, 2007, s.36-46; Osman Can, "Yargı ve Demokratik Meşruiyet", Radikal İki, 9 Aralık 2007, s.1-4; Neval Oğan Balkız, "Çelik Ağa Giren Yalnız Yargı Olmayacak", Radikal, 14 Aralık 2007, s.11; "Çiçek: Yargı Yargıya Kalırsa Kast Olur", Radikal, 25 Kasım 2006, s.7; Yusuf Ziya Cansever, "Şemdinli Sanıklarına Tahliye", Cumhuriyet, 15 Aralık 2007, s.8; Taha Akyol, "Hukuk ve Vicdan", Milliyet, 29 Şubat 2008, s.17.
- [16] "Üç Şemdinli Sanığına Tahliye", Radikal, 15 Aralık 2007, s.8.
- [17] "Bu İşkencenin Sanıkları Tutuksuz", Radikal, 15 Aralık 2007, s.5.
- [18] Bahri Karataş, "... 'Cilve Yaptı' İndirimi", Radikal, 8 Kasım 2007, s.5.
- [19] Halit Çelenk, "Yargı Siyasallaştırılıyor...", Cumhuriyet, 7 Aralık 2007, s.2.
- [20] Ahmet İnel, "Yargıçlar Hükümeti", Radikal İki, 27 Ocak 2008, s.3.
- [21] Spinoza, Etik, Bölüm III. Önerme 39.
- [22] Halil Doğru, "Şahsi Sorumluluk, Anayasa ve Yargı Bağımsızlığı Üzerine", Radikal, 11 Şubat 2008, s.9.
- [23] "Mezopotamya'daki 'Hamurabi Yasası' ya da Romalıların ünlü '12 Levha Yasaları', hukukun 'tedvini'nin (yasalaştırılması) tarihte bilinen ilk ünlü ve önemli örnekleri olarak anılır. Bu gelişmeye karşın, ilk ve orta çağlarda, hukukun geniş ölçüde yasalardaki düzenlemeler dışında

oluştugu ve uygulandığı gözlenir. İslâm dünyasında, bu arada Selçuklu ve Osmanlı ülkesinde şeriat adı verilen düzen; Batı'da Hıristiyan kökenli 'kanonik hukuk', çoklukla, -yasama yetkisi olan organca yasa biçiminde yapılan düzenleme olmadığı anlamında- 'yazılı olmayan hukuk' olarak anılır.

Bu kapsamda, ilginç olan bir gelişme şudur: Roma'nın (Bizans) ünlü İmparatoru Justinianus, uygulamada olan 3 milyon satırlık bir malzemeden oluşan Roma hukukunu, -sonradan corpus iuris civilis adıyla anılan külliyyatın yasa niteliğindeki digesta bölümünde- 150.000 satıra indirtmiş ve 'bundan böyle yargıçlar sadece bu metne bakarak karar vereceklerdir' buyruğu ile buna uymayanların cezalandırılacağını söylemiştir.

Ne kadar ilginçtir ki, aradan yüzyıllar geçtikten sonra, XIX. yüzyılda Almanya'da yapılan 19.000 maddeden oluşan ünlü Prusya Genel Yasası'nda da yargıçlara, 'önceki hukukun tamamen iptal edildiği' ve 'hukuk bilginlerinin görüşlerine -hukuk öğretisine- ve önceki yargı kararlarındaki çözümlere başvurmanın da yasak olduğu' buyruğu verilmiştir.

Yukarıdaki tarihi gelişmeyle ilgili kısa özetin amacı, hukuk uygulanması bakımından uygulamacılara ve bu arada, doğal olarak en başta yargıçlara, hukuk düzenini yasalar koyarak oluşturmaya 'soyunan' yasa koyucuların nasıl baktıklarını göstermektir.

Ama, bu amacı izlerken ölçüyü kaçırıp yargıçları, kendilerinin 'şifre görevlisi' yerine koymaya da kalkmamalıdır. Bu ölçüsüzlüğü gösteren iyi bir örnek Montesquieu'nun yargıcın görevinin 'yasadaki kuralın doğru olarak tekrarından ibaret' bulunduğu ya da 'yargıcın, yasa koyucunun ağzı' olduğu biçimindeki yargılarıdır.

Bugünkü yargıcın, böyle bir nitelemeyi asla kabul etmemesi gerekir." (Aydın Aybay, "Yasa ve Hukuk", Cumhuriyet, 24 Ekim 2007, s.2.)

[24] Demokritos.

[25] Bu konudaki görüşlerim için bkz: Avrupa Birliği ve "Çokkültürcülük Yalanı, Ütopya Yayınevi, Ankara-2006, 444 sayfa, Temel Demirer, vd'leri. (Kolektif)... Avrupa Birliği ve Sosyalistler: Akıntıya Karşı, Ütopya Yayınevi, Ankara-2000, 384 sayfa, Temel Demirer, vd'leri. (Kolektif)... Yeni Dünya Düzeni Avrupa Birliği ve Türkiye, Dev. Maden-Sen Yayınları, 64 sayfa, Ankara-1996, Temel Demirer, vd'leri. (Kolektif).

[26] "301. Madde Konusunda Sabrımız Tükeniyor", Radikal, 12 Şubat 2008, s.8.

[27] Mesut Hasan Benli, "Good Morning, 301", Radikal, 26 Şubat 2008, s.7.

[28] "Gül: 301 Sorunu Ortadan Kalkacak", Radikal, 5 Şubat 2008, s.6.

[29] Erdoğan: Bizim 301'de Avrupa'daki Gibi Olacak", Taraf, 10 Şubat 2008, s.11.

[30] Victor Hugo.

[31] TCK 301 için bkz: Murat Belge, "301", Radikal, 21 Ekim 2007, s.11; Perihan Mağden, "301 Kere Maşallah", Radikal, 12 Şubat 2008, s.24; "301 Değiş(m)iyor, Peki Ya Diğerleri?", Atılım, Yıl:2, No:2008 3 (192), 19 Ocak 2008, s.4; Hüseyin Gülerce, "301: Maksat Bağcı Dövmek...", Zaman, 11 Ocak 2008, s.23; "TCK'nın 301... MHP: Değişmesin DTP: Tümünden Kalksın", Radikal, 8 Ocak 2008, s.7; "Işıl Karakaş: 301. Madde Değişmeli", Radikal, 24 Ocak 2008, s.8; Oral Çalışlar, "AKP'nin 301'le İlişkisi Durumu Özetliyor...", Cumhuriyet, 11 Ocak 2008, s.4; Haluk Şahin, "En İyisi 301. Maddeyi Atlamak", Radikal, 11 Ocak 2007, s.6; Elif Görgü, Şarkı Söylerken '301 Kapsamına Girer mi' Diye Düşünüyoruz...", Evrensel Hayat, 23 Aralık 2007, s.3; Kamil Tekin Sürek, "301 Reformu", Evrensel, 28 Aralık 2007, s.5; 301'den Bir Dava da Orhan Miroğlu'na", Radikal, 31 Ocak 2007, s.7.

- [32] “Yargıtay Başkanı 301’e Sahip Çıktı”, Radikal, 21 Şubat 2008, s.7.
- [33] Bahadır Kaleağası, “Ulusal Onur ve Çıkar Sorunu: TCK 301”, Radikal, 20 Ekim 2007, s.11.
- [34] Mahmut Gürer, “Avrupa Birliği 301’de Israrlı”, Cumhuriyet, 31 Ekim 2007, s.11.
- [35] Suay Karaman, “301. Madde ve Ardındakiler”, Cumhuriyet, 2 Şubat 2008, s.17.
- [36] Sami Selçuk, “Avrupa Birliği ve Türk Ceza Yasası’nın 301. Maddesi”, Radikal, 26 Kasım 2007, s.11.
- [37] İsmet Berkan, “Kabak Tadı Veren Bir Konu: 301”, Radikal, 8 Ocak 2008, s.3.
- [38] Abdullah Gül, aktaran: Erdal Güven, “Gül: 301 Değil Zihniyet Önemli”, Radikal, 16 Ocak 2008, s.6.
- [39] “TCK 301, 404 Gibi Yapıştı”, Radikal, 7 Ekim 2007, s.7.
- [40] “Her şeyden şüphe edilecektir.”
- [41] İsmail Saymaz, “İrkçi Avukatın Cüretine Bak!”, Radikal, 26 Şubat 2008, s.1-7.
- [42] Ümit Kardaş, “301. Madde Turnusol Kağıdıdır”, Radikal İki, 16 Aralık 2007, s.5.
- [43] Uluğ Nutku, İnsan Felsefesi Çalışmaları, Bulut Yay., 1998, s.69-70.
- [44] Faik Akçay, “TCK 301 Değişikliği Çözüm Değil, Tümünden Kaldırılmalı”, Radikal, 21 Ocak 2008, s.9.
- [45] Mehmet Merdan Hekimoğlu, “İlk Gününden Bugüne Türkiye’nin Üzerinde Dolaşan Kâbus: 301. Madde”, Birgün, 8 Aralık 2007, s.8.
- [46] “Türklük İbaresini, Irka Yöneliktir”, Cumhuriyet, 12 Aralık 2007, s.6.
- [47] W. Goethe.
- [48] Demet Bilge Ergün, “Özgürlükçü Yorum”, Radikal, 30 Mart 2007, s.6.
- [49] İsmail Saymaz, “Bir ‘Ağır Eleştiri’ Kararı, İki 301 Sanığı”, Radikal, 17 Ocak 2008, s.8.
- [50] “... ‘İşkence Var’ Dedi Dava Açıldı”, Cumhuriyet, 20 Şubat 2008, s.19.
- [51] “Düşünüyorum öyleyse varım.”
- [52] Düşünce ve ifade özgürlüğü konusunda bkz: “Herkes Fikir ve Vicdan Özgürlüğü”, Atılım, Yıl:2, No:2008 6 (195), 9 Şubat 2008, s.15; “İfade Özgürlüğü Yoksa, Hayat Fakirdir”, Radikal, 23 Mart 2007, s.10; Hayrettin Ökçesiz, “Düşünce Özgürlüğüne İki Kaldıraç”, Cumhuriyet Bilim Teknoloji, Yıl:20, No:1031, 22 Aralık 2006, s.14; “İfade Özgürlüğü Türbana Feda”, The Wall Street Journal, 30 Ocak 2008; “Prof. Dr. Atilla Yayla: ‘Bu Adam’ Sözüne Hapis Cezası”, Radikal, 29 Ocak 2008, s.8; “Yayla: Konuşmak Giderek Zorlaşıyor”, Radikal, 31 Ocak 2007, s.7.
- [53] Hüsnü Öndül, “İfade Özgürlüğü Sorunu”, Evrensel, 18 Ekim 2007, s.5.
- [54] Yücel Sayman, “Aydın”, Evrensel, 20 Ocak 2008, s.2.
- [55] İsmail Soysal, Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlılıkları Cilt:II, TTK Basımevi, 1991, s.193.
- [56] “Avrupa Değil Ankara, AİHM Değil Yargıtay”, Radikal, 16 Temmuz 2004, s.7.
- [57] Adnan Keskin, “... ‘Düşünce’nin Sınırı Genişledi”, Radikal, 30 Eylül 2004, s.5.
- [58] “En Özgür Düşünce”, Radikal, 5 Şubat 2005, s.9.
- [59] “Basın Özgürlüğü Kışkırtmayı İçerir”, Hürriyet, 23 Ağustos 2006, s.20.
- [60] H. Gökhan Özgün, “Düşünce Kutsal mıdır?”, Radikal, 28 Aralık 2007, s.7.
- [61] Semih İdiz, “Düşünce Özgürlüğü Sorunu Derinleşiyor”, Milliyet, 31 Ocak 2008, s.13.

[62] Hikmet Uluğbay, “Çağımız Emile Zola’sını Bekliyor”, Cumhuriyet, 18 Ekim 2006, s.9.

[63] Gündüz Vassaf, Tarihi Yargılıyorum, İletişim Yay., 2007, s.28.

[64] Yeri geldi anımsatalım: “Muş’un Bulanık Cumhuriyet Başsavcılığı, ‘Kürdistan’ kelimesini kullandığı için hakkında soruşturma başlatılan insan hakları savunucusu Eren Keskin’in görüşlerini düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirerek, Keskin hakkında takipsizlik kararı verdi. Bulanık Cumhuriyet Başsavcılığı, ‘Devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma’ iddiasıyla hakkında soruşturma başlatılan Keskin hakkında, kovuşturulmaya gerek olmadığına karar verdi.

Keskin’in Bulanık Belediyesi tarafından 17 Eylül 2006 tarihinde düzenlenen bir panelde, ‘Kürdistan’a gelmeden Kürt sorununu anlamak gerçekten mümkün değil. Şöyle görüyorlar burada; PKK bir devlet gibi olmuş, herkes aynı şeyi söylüyor. Bunu bir gerçek kabul ederek çözüm bulmaya çalışılmalı’ şeklindeki sözlerini düşünce özgürlüğü kapsamında ele aldı. ‘Şüphelinin eyleminin her ne kadar kabul edilebilir olmasa da düşünce açıklamaktan ibaret olduğu, fiilin elverişlik unsurunun bulunmadığı’ belirtilen savcılık kararında, kovuşturulmaya gerek olmadığı görüşüyle takipsizlik kararı verildiği kaydedildi.” (“Savcı: Kürdistan Suç Nedeni Değil”, Gündem, 9 Ağustos 2007, s.10.)

[65] F. Begassi.

[66] Milan Kundera.

[67] İsmet Berkan, “Hrant Dink’i Öldürdük”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.3.

[68] Hrant Dink’in katli ve davası için bkz: Murat Belge, “Hrant Dink Cinayeti”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.11; Oral Çalışlar, “Dink Davasının Siyasi Önemi”, Cumhuriyet, 13 Şubat 2008, s.6; Celâl Üster, “Sevgili Kardeşim! Sireli Yeğpayris!”, Radikal Kitap, Yıl:6, No:361, 15 Şubat 2008, s.4; Tefvik Taş, “Hrant’ı Öldürenlerin Anatomisi”, Evrensel Hayat, 20 Ocak 2008, s.8; Uğur Hüküm, “Hrant, Umut Bin Yapraklı Çiçektir”, Cumhuriyet, 20 Ocak 2008, s.10; Perihan Mağden, “Hrant Dink’in Öldüğü Gün”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.26; Mıgırđıç Margosyan, “Hrant Meselesi”, Agos, No:616, 18 Ocak 2008, s.10; Oral Çalışlar, “Benim Hrantım...”, Cumhuriyet, 18 Ocak 2008, s.4; “Hrant Dink Mezarda Onlar Hâlâ Koltuklarında”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.9. Mehmet Ali Gökaçtı, “Ermeniler Vardı; Hrant da...”, Radikal Kitap, Yıl:6, No:358, 25 Ocak 2008, s.33; Erdal Doğan, “19 Ocak 2007’den 19 Ocak 2008’e”, Radikal, 16 Ocak 2008, s.11; Timur Soykan-Demet Bilge Ergün, “Dink Cinayetinde Bir ‘Büyük Abi’ Daha”, Radikal, 18 Ocak 2008, s.8; Ender İmrek, “Hrant’ın Ardından”, Evrensel, 19 Ocak 2008, s.6; Ali Bayramoğlu, “Vekil ile Müvekkil: Yasin Hayal ile Fuat Turgut ve Adalet”, Yeni Şafak, 27 Şubat 2008, s.2.

[69] Önder Yılmaz, “Dink Cinayeti ‘Basit’ miş!”, Milliyet, 13 Ocak 2008, s.5.

[70] “... ‘Ya Sev ya da Öl’ Zihniyeti”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.9.

[71] İsmail Saymaz, “Baba Dink Konuştu, Ceza Oğula”, Radikal, 12 Ekim 2007, s.6.

[72] Oral Çalışlar, “Hrant’ı Öldürenlerden Hesap Sormak...”, Cumhuriyet, 19 Ocak 2008, s.4.

[73] Fethiye Çetin, “Hrant Davasında Savcılardan Deliller Saklanıyor”, Radikal, 1 Ekim 2007, s.6.

[74] “Kamu Görevlisi Yargılanmıyor”, Radikal, 30 Ekim 2007, s.6.

[75] “İhmal Çok Suçlu Yok!”, Radikal, 19 Ocak 2008, s.8.

[76] Ayşe Sayın, “Emniyetçiler Birbirlerini Suçladı”, Cumhuriyet, 28 Şubat 2008, s.5.

[77] “Kanın Sesi Ancak Adaletle Susar”, Radikal, 20 Ocak 2008, s.4.

[78] Yurdağul Şimşek, “Valilik Dink’e ‘Bilgi’ Vermiş!”, Radikal, 5 Nisan 2007, s.6.

[79] Unutulmasın “Hrant gücünü, onun ölümünü isteyenlerin, onu en salyaly dilleriyle hedef gösterenlerin bildiği hiçbir Şeyden almıyordu. Parası yoktu. Emrine koŐuŐturan adamları yoktu. Kúçük hesapların buzlu sularında kulaç atmıŐlıđı yoktu. Muktedirlerle mutlu ilişkileri yoktu.

Kúrsüsü, postu, makamı, unvanı yoktu.

O, gücünü yetimhanede geçen çocukluğundan alıyordu.

Ermeni oluŐundan alıyordu.

Kalkansızlığından alıyordu.

Kolay incinebilir oluŐundan alıyordu.

İnsana olan o iŐiltılı inancından alıyordu.

Sınırsız ve koşulsuz sevgisinden alıyordu.

Dünyayla aÇık dalaŐına girmekten çekinmeyiŐinden alıyordu.

Çocuklara has katıksız cesaretinden alıyordu.

Delik pabuçlarından alıyordu...” (Yıldırım Türker, “Bugün Davamız Var!”, Radikal, 11 Şubat 2008, s.4.)

[80] The Rules of Life, Richard Templar, Pearson: Prentice Hall, Great Britain, 2006.

[81] Demet Bilge Ergün, “Deliller Zarar Gördü”, Radikal, 19 Aralık 2007, s.7.

[82] Timur Soykan-Demet Bilge Ergün, “Malatya’da EŞi Bulunmaz Skandal”, Radikal, 8 Aralık 2007, s.6.

[83] Timur Soykan-Demet Bilge Ergün, “Malatya’da Silah Bilmecesi”, Radikal, 9 Aralık 2007, s.10.

[84] “Malatya’da ‘Susturulmanın’ Kaydı mı Var?”, Radikal, 20 Aralık 2007, s.8.

[85] “Malatya Polisi Delilleri ‘Yaktı’...”, Radikal, 10 Ocak 2008, s.8.

[86] “Katliam Sonrası Skandallar Dizisi”, Radikal, 10 Ocak 2008, s.8.

[87] Theodor W. Adorno, Minima Moralina (1. Basım), çev. Orhan Koçak ve Ahmet Doğukan, Metis Yay., 1998, s.111.

[88] Bu konudaki görüşlerim için bkz: “Derin” Milliyetçiliğin Siyasal İktisadı, Ütopya Yayınevi, Ankara-2006, 384 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Mafya Narkoekonomi ve Susurluk/ Şemdinli, Ütopya Yayınevi, Ankara-2006, 379 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Kara Para Kirli Savaş (Türkiye’de Mafya Ve Devlet), Özgür Üniversite Yayınları, 171 sayfa, Ankara-1996, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Milliyetçilik, Yurtseverlik ve Sol, Editör: Fikret Başkaya, Özgür Üniversite Kitaplığı: 65, Maki Yay., 2007, 212 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)

[89] Karanlık ilişkiler ağı hakkında bkz: İlker T. Őahinođlu, “Ergenekon Operasyonu: Aktörleri, Nedenleri, Sonuçları”, Devrim Yolunda Kurtuluş, No:4, Şubat 2008, s.12-19; M. Özlem, “Aysbergin Görünmeyen Yüzü: Ergenekon”, Sosyalist Demokrasi, Yıl:3, No:62, 14 Şubat 2008, s.4; Baha Okar, “Ergenekon Operasyonu: Gladyo’ya Karşı mı, yoksa Gladyo Operasyonu mu?”, Müdahale, No:4, Şubat 2008, s.14-17; “Ergenekon’da Belgeler de ‘Faili Meçhul’...”, Atılım, Yıl:2, No:2008 6 (195), 9 Şubat 2008, s.4; Kenan Alpay, “Ergenekon; Kemalizm ve Darbe Geleneğidir!”, Haksöz, No:203, Şubat 2008, s.7-9; Emre Aköz, “Ergenekon Dilsizleri”, Sabah, 17 Şubat 2008, s.6; Adnan Keskin, “İŞte Ergenekon İtirafları”, Taraf, 16 Şubat 2008, s.10; Toygun Atilla, “Adı: Ergenekon Terör Örgütü”, Hürriyet, 25 Ocak 2008, s.16; “Ağar Susurluk’tan Yargılanacak”, Hürriyet, 15 Şubat 2008, s.21; “Mehmet Ağar’a Susurluk Sürprizi”, Yeni Şafak, 15 Şubat 2008, s.13; “Ağar:

Kargadan Korkan Darı Ekmez”, Yeni Şafak, 17 Şubat 2008, s.14; “Ağar Susurluk’tan Yargılanacak”, Radikal, 15 Şubat 2008, s.7; Yıldırım Türker, “Ergenekon’un Ahlâkı”, Radikal, 28 Ocak 2008, s.4; Fatih Polat, “Derin Bağlar”, Evrensel, 5 Aralık 2007, s.7; Fatih Polat, “Özel Güvenlikte Derin İlişkiler”, Evrensel, 26 Ocak 2008, s. 3; Valeska von Roques, Papa’ya Komplo, Çev: Ahmed Arpad, Yordam Kitap, 2008; Ertuğrul Mavioğlu, “Papa’yı ‘Bizim Çocuklar’ Vurdu!”, Radikal Kitap, Yıl:6, No:360, 8 Şubat 2008, s.26-27; Feza Kürkcüoğlu, “29 Yıl Önce, Kahramanmaraş’ta 111 Kişinin Öldürüldüğü Bir Katliam Yaşandı”, Birgün pazar, 16 Aralık 2007, s.10.

[90] Avni Özgürel, “Vatan Elden Gidiyor Çetesi!..(1)”, Radikal, 30 Ocak 2008, s.11.

[91] Avni Özgürel, “Vatan Elden Gidiyor Çetesi (2)”, Radikal, 6 Şubat 2008, s.11.

[92] Avni Özgürel, “Osmanlı’dan Günümüze Çeteleşme”, Radikal, 27 Ocak 2008, s.11.

[93] Oral Çalışlar, “Rahip Santoro’yu Polis Neden Dinledi?”, Cumhuriyet, 22 Şubat 2008, s.4.

[94] Oral Çalışlar, “Siyasi Cinayetlerle Hesaplaşmak”, Cumhuriyet, 21 Ocak 2008, s.4.

[95] Alpay Kabacalı, Türkiye’de Siyasal Cinayetler, Güner Yay., 2007.

[96] Öner Yağcı, “Türkiye’de Siyasal Cinayetler”, Cumhuriyet Kitap, No:939, 14 Şubat 2008, s.3.

[97] Muzaffer İlhan Erdost, “Onlar Öldürüldüler”, Cumhuriyet Kitap, No:931, 20 Aralık 2007, s.14-15.

[98] İngiltere’nin 1976’da NATO’daki müttefikleriyle birlikte İtalya’da seçimleri kazanması beklenen komünistlerin iktidara gelmesini önlemek için bir darbe düzenlemeyi düşündüğü ortaya çıktı. İtalyan bir araştırmacı tarafından açığa çıkartılan gizli belgelere göre, İngiliz Dışişleri Bakanlığı’nın SSCB’ye yakın duran Komünist Parti’nin iktidarını “potansiyel bir felaket” olarak gördüğü, diğer NATO üyelerinin de benzer görüşü paylaştığı belirtiliyor. (“Komünistlere Darbe Planı”, Cumhuriyet, 15 Ocak 2008, s.11.)

[99] Mustafa Eroğlu, “Gizli Tarih Öyküsü”, Radikal Kitap, Yıl:6, No:351, 7 Aralık 2007, s.28.

[100] Osman Çutsay, “Cinayetler Aydınlanacak mı?”, Cumhuriyet, 30 Ocak 2008, s.7.

[101] Ebru Toktar, “Derin Savaş Teklifi”, Akşam, 12 Ekim 2007, s.17.

[102] “Erdoğan: Çete Devlette”, Radikal, 18 Şubat 2008, s.5.

[103] Publilius Syrus.

[104] Bu konudaki görüşlerim için bkz: Küreselleşme ve Terör (Terör Kavramı ve Gerçeği) I. Kitap, Ütopya Yayınevi, Ankara-2001, 364 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Küreselleşme ve Terör (Terörizm, Saldırganlık, Savaş) II. Kitap, Ütopya Yayınevi, Ankara-2001, 334 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Gericilik Küreselleşirken Faşizm!.. Yeniden Mi?.., Ütopya Yayınevi, Ankara-2000, 299 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Terör Ne? Terörist Kim? (ABD Emperyalizmi ve Latin Amerika), Cilt:1, Ütopya Yayınevi, Ankara-2000, 284 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Terör Ne? Terörist Kim? (Avrupa Asya ve Ortadoğu), Cilt:2, Ütopya Yayınevi, Ankara-2000, 384 sayfa, Temel Demirer, vd’leri. (Kolektif)... Sokak’takine Notlar, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yayınevi, Ankara-1997, 456 sayfa, Temel Demirer.

[105] Güven Gürkan Öztan, “... ‘Milli Hakikât Rejimi’ni Yıkma Zamanı”, Radikal, 16 Ocak 2008, s.11.

[106] İsmail Saymaz, “İddia: Polis Uyarı Ateşi Yapmadı”, Radikal, 21 Ocak 2008, s.4.

[107] “İki Yıllık Polis Raporu: Müdahalelerde 34 Kişi Öldü”, Milliyet, 9 Aralık 2007, s.14.

[108] “Avukatlar, Transseksüeller, Gazeteciler, Parkta Oturanlar...”, Radikal, 25 Aralık 2007, s.8.

[109] “Polis Şiddeti Bu Kez Basını Hedef Aldı”, Radikal, 25 Aralık 2007, s.8.

[110] Nazan Erdem, “Yarbayımız Döv Dedi”, Sabah, 29 Aralık 2007, s.18.

[111] Şahin Doğan-Emine Uyar, “Polis Vazife Başında”, Evrensel, 27 Kasım 2007, s.3.

[112] Eren Keskin, “Türkiye’de İşkence ve Kötü Muamele Bir Devlet Politikası Olarak Uygulanmakta”, Genç Kurtuluş, No:3, Ocak-Şubat 2008, s.12-13.

[113] “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın DTP hakkında açtığı kapatma davasında beş yıl siyaset yasağı istenilen Emek Partisi (EMEP) Adana İl Sekreteri Halil İmrek’in Osmaniye’deki 2006 Nevruz kutlaması sırasında yaptığı konuşma nedeniyle açılan dava dosyasında komik hatalar var. İmrek’in Nevruz efsanesini anlattığı konuşması hakkındaki polis tutanaklarında ‘Demirci Kawa’, Demirci Kova; Zalim Kral Dehak da ‘Zalim DEHAP’; nevrüz kutlu olsun anlamındaki ‘Newroz Piroz be’, ‘Newroz Firoz be’ ve ‘değerli emekçiler’ de ‘değerli EMEPçiler’ olmuş. DTP’nin PKK diye kısaltıldığı belirtilirken, İmrek’in avukatı Servil Aracı tutanaklardaki hatalar nedeniyle müvekkilinin haksız bir şekilde yargılandığını savunuyor.” (Mesut Hasan Benli, “Nevruz’daki Polis Kaydı: Demirci Kova DEHAP’ı Öldürür”, Radikal, 7 Aralık 2007, s.9.)

[114] Pir Sultan.

[115] Bu konudaki görüşlerim için bkz: Temel Demirer, “Resmi Tarih Yalanı ve Gerçek(ler)”, Yeni Demokrat Gençlik, No:124/2007-07, Temmuz 2007; Devrim Yolunda Kurtuluş, No:1, Ağustos 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:49, Ağustos-Eylül 2007; www.sosyalistmezopotamya.org; www.gelawej.org; www.pirsultan.net; www.ozguruniversite; www.minidev.com; www.kimokur.com; www.doguyakasi.com; www.esmerdergisi.com; www.ateshirsizi.org...

[116] Nâzım Hikmet.

[117] Mark Mazower, “Türkiye Mitleri Bir Kenara Bırakmalı”, Financial Times, 1 Şubat 2007.

[118] Jean-Luc Petit, “Yasaya Uygun Bir Tarih”, Cumhuriyet, 18 Ekim 2006, s.9.

[119] “Fransa’da Çağrı: İktidar Tarihi Rahat Bıraksın”, Radikal, 17 Aralık 2005, s.12.

[120] Bkz: Ali Akel, “Tarihi Yargılamak Meclis(ler)e Düşmez”, Yeni Şafak, 19 Ekim 2007, s.15; “Ermeni Soykırımı İsveç’te de Tartışılıyor”, Gerçek Demokrasi, 13 Ekim 2007, s.10; “Ermeni Soykırımı Kanada’da Ders Oluyor”, Milliyet, 28 Ocak 2008, s.20; “Erdoğan: Ermeni İddiaları Tarihçilerin İşi”, Yeni Şafak, 7 Ekim 2007, s.9.

[121] “Dink, Mahçupyan ve Zarakolu: Gayrimeşru”, Radikal, 11 Ekim 2006, s.7.

[122] Uğur Hüküm, “Aznavur da Eleştirdi”, Cumhuriyet, 20 Ekim 2006, s.10.

[123] Levent Yılmaz, “Akıl Tutulması-1: Parlamentolar Tarih Yazamaz!”, Radikal, 30 Ocak 2007, s.11.

[124] Altan Öymen, “Düşünce Özgürlüğü Her Ülkede Gerekli, Herkes İçin Gerekli...”, Radikal, 11 Mart 2007, s.9.

[125] Hegel.

[126] B. Brecht, aktaran: Ünsal Oskay, Kahraman ve Tragedya Açısından Lukacs, Brecht ve Benjamin, Yazko Çeviri, No:18, Mart-Nisan 1984, s.96.

[127] Mehmet Ali Gökaçtı, “Tarihi Tersyüz Etmek”, Radikal İki, 17 Şubat 2008, s.7.

[128] Gündüz Vassaf, Tarihi Yargılıyorum, İletişim Yay., 2007, s.20.

[129] Gündüz Vassaf, “Bizim Tarihimiz Kimin Tarihi?”, Radikal, 24 Şubat 2008, s.22.

[130] Zeki Velidî Togan, Tarihte Usul, s.18.

[131] E. H. Carr.

[132] “Ermeni Sorunu” konusunda bkz: Bir Zamanlar Ermeniler Vardı!, Editör: Abdullah Onay, Birikim Yay., 2008; Halil Berktaş, “Nâzım, İttihatçılar, Ermeniler (1)”, Taraf, 10 Ocak 2008, s.12; Halil Berktaş, “Nâzım, Ermeni Kıyımı, Bir Kolej hikâyesi(2)”, Taraf, 16 Ocak 2008, s.12; Nurhan Kavaklı, “The New York Times Gazetesi: 1915 Ermeni Olaylarının Yansımaları”, Toplumsal Tarih, No:162, Haziran 2007, s.44-48; Vartkes Yeghiayan, Malta Belgeleri: İngiltere Dışişleri Bakanlığı “Türk Savaş Suçluları” Dosyası, çev: Jülide Değirmenciler, Belge Yay., 2007; Ara Toranyan, “Türkiye Tarihiyle Yüzleşmeli”, Libération, 18 Mayıs 2006; Jasper Gerard, “Ermenileri Artık Bütün Dünya Hatırlıyor”, The Observer, 21 Ocak 2007; “Ermeni Sorunu Bir Kimlik Meselesi”, Der Tages Spiegel, 22 Nisan 2005; Elif Şafak, “İnkâr Duvarında Çatlak”, The Washington Post, 25 Eylül 2005; Jürgen Zimmerer, “İnkârla Nereye Kadar?”, Die Tageszeitung, 4 Haziran 2005; David L. Phillips, “Türk-Ermeni Açmazı”, Boston Globe, 16 Nisan 2005; “Ermeni Tartışması”, Radikal, 24 Mayıs 2005, s.8; Çetin Yiğenoğlu, Üç Bin Yıllık Kavga-Ermeniler Ne İstiyor, Cumhuriyet Kitapları, 2007; Thomas Wieder, “Ermeni Kütüphanesi”, Le Monde, 27 Mayıs 2005; Mustafa K. Erdemol, “İngiltere: Soykırım Değil”, Cumhuriyet, 11 Mart 2006, s.11; İsmail Saymaz, “Ortak ‘Soykırım’ Komisyonu”, Radikal, 17 Mart 2006, s.9; “... ‘Soykırım’ Tavsiyesi”, Milliyet, 28 Aralık 2005, s.21; Hayko Bağdat, “Türkiye Ermeni Toplumunun Son On Yılı”, Birikim, No:225, Ocak 2008, s.7-8; Emin Çölaşan, “Ermeni Vukuatı!!!!”, Hürriyet, 24 Nisan 2005, s.5; Namık Kemal Zeybek, “Ermeni Soykırım Teşebbüsü”, Radikal, 19 Ekim 2007, s.11.

[133] Murat Yetkin, “Ankara Gerilim Konusunda Ortak Zemin Arıyor”, Radikal, 14 Nisan 2005, s.6.

[134] Mehmet Perinçek, “Soykırım Değil ‘Karşılıklı Kıırım’...”, Milliyet, 8 Mayıs 2006, s.19.

[135] Mahmut Telli, “Ermeni Sorun ve Mavi Kitap”, Hürriyet, 2 Nisan 2005, s.18.

[136] İlder Türkmen, “Ermenistan’a Anlaşalım Diyeceğiz”, Radikal, 11 Nisan 2005, s.6.

[137] Mustafa Şerif Onaran, “1915 Ermenileri”, Cumhuriyet Kitap, No:794, 5 Mayıs 2005, s.24.

[138] İlber Ortaylı, “... ‘Soykırım’ Üzerine”, Milliyet, 1 Mayıs 2005, s.16.

[139] Tolga Yarman, “Soykırımcı Batı Emperyalizmi”, Cumhuriyet, 19 Nisan 2005, s.6.

[140] Yılmaz Çetiner, “Ermenileri Silahlandıran Rusya ve İngiltere idi...”, Milliyet, 16 Ekim 2000, s.21.

[141] Şükrü Elekdağ, “Ermeni Meselesinin Doğuşu”, Cumhuriyet, 26 Nisan 2005, s.9.

[142] Şükrü Elekdağ, “Tasarlanmış Katliam Yok”, Radikal, 5 Mayıs 2004, s.9.

[143] Şükrü M. Elekdağ, “...’Mavi Kitap’ ve Türk-Ermeni Sorunu”, Radikal, 8 Aralık 2006, s.13.

[144] Şükrü M. Elekdağ, “Ermeni Sorunu Lozan’la Sona Erdi”, Cumhuriyet, 1 Mayıs 2005, s.9.

[145] Şükrü Elekdağ, “Ermeni Soykırım İddiası...”, Cumhuriyet, 7 Eylül 2007, s.2.

[146] “Meclis’in ‘Soykırım’ Mektubu İntihâl mi?”, Radikal, 16 Mayıs 2005, s.7.

[147] “Büyükanıt ‘Ermeni Tasarısı’na Kızdı: ABD Ayağına Kurşun Sıktı”, Radikal, 15 Ekim 2007, s.5.

[148] “Soykırım Tasarısı Neye Yarar?”, The Economist, 5 Ekim 2007.

[149] Murat Çelikkın, “Soykırım Diyene 10 Yıl Hapis”, Radikal, 5 Mayıs 2005, s.4.

[150] “Nabucco’da Fransız’a Soykırım Vetosu”, Radikal, 6 Nisan 2007, s.13.

[151] “Ermeni Savlarına Karşı Yeni Politika”, Cumhuriyet, 26 Nisan 2005, s.5.

[152] “... ‘Soykırım’da Yeni Fikir”, Radikal, 19 Mayıs 2005, s.6.

[153] Hasan Celal Güzel, “Kızılderili Soykırımı Kararı”, Radikal, 21 Ekim 2007, s.8.

[154] I. Kant.

[155] Ermeni konferansının açılışında konuşan Sabancı Üniversitesi Rektörü Prof. Tosun Terzioğlu, “Bazen bir eşiğe gelirsiniz. Sizi ‘Orada ejderhalar var’ diyerek korkuturlar. Biz bugün o eşiği geçtik,” dedi. (“Biz Ejderhaları Yendik”, Radikal, 25 Eylül 2005, s.6.) Ayrıca Ermeni Konferansı konusunda bkz: Gündüz Vassaf, “Ermeni Konferansı”, Radikal, 5 Haziran 2005, s.23; Hasan Bülent Kahraman, “Ermeni Konferansı ve Bilimsellik”, Radikal, 25 Mayıs 2005, s.9; Emin Çölaşan, “Ermeni Konferansı!”, Hürriyet, 27 Mayıs 2005, s.5; Erdal Güven, “Ermeni Konferansı”, Radikal, 29 Mayıs 2005, s.10; Erol Katırcıoğlu, “Ermeni Konferansı ve Demokrasimiz”, Radikal, 24 Eylül 2005, s.13; Seçil Karal Akgün, “Ermeni Sorunu: Konferansın Ardından...”, Cumhuriyet, 2 Mayıs 2005, s.2; Seçil Karal Akgün, “Ermeni Sorunu: Konferansın Ardından... -II-”, Cumhuriyet, 3 Mayıs 2005, s.2; Toktamış Ateş, “Ermeni Konferansı”, Cumhuriyet, 31 Mayıs 2005, s.3; Orhan Bursalı, “Ermeni Konferansı ve Üniversite”, Cumhuriyet, 26 Mayıs 2005, s.6; Nuray Mert, “Ermeni Konferansı”, Radikal, 27 Eylül 2005, s.6; “Gazi’de ‘Ermeni’ Sempozyumu”, Cumhuriyet, 22 Kasım 2005, s.8.

[156] “Ermeni Konferansı Ertelendi”, Radikal, 25 Mayıs 2005, s.7.

[157] Erdal Güven, “BÜ: Başka Çaremiz Yoktu”, Radikal, 26 Mayıs 2005, s.6.

[158] Murat Çelikkın, “Vatan Haini”, Radikal, 26 Mayıs 2005, s.4.

[159] “Dönme Meselesi”ne ilişkin tartışmalar için bkz: Tefik Taş, “Teşekkür Ederim Sayın Halaçoğlu, Kaldıraç, No:83, Kasım 2007, s.35-37; Hakkı Özdal, “Halaçoğlu ve ‘Yeni’ Türk Tarih Tezleri”, Tiroj Dergisi, Yıl:5, No:28, 15 Eylül-15 Kasım 2007, s.4-5; Yusuf Halaçoğlu, “Korkusuzca Tartışmak Yararlı”, Radikal, 27 Eylül 2007, s.11; Yusuf Halaçoğlu, “Gerçekten de Belgeler Zehirlidir”, Radikal, 7 Kasım 2007, s.13; Levent Yılmaz, “Belge Zehirli Bir Meyvedir”, Radikal, 17 Ekim 2007, s.11.

[160] Yusuf Halaçoğlu, “Ermeni Listesi ABD Arşivinden”, Akşam, 2 Eylül 2007, s.13.

[161] Sefa Kaplan, “Müslüman Ermeniler Olduğunu Biliyoruz”, Hürriyet, 31 Ağustos 2007, s.6.

[162] Çetin Yiğenoğlu, “... ‘Ermeni Meselesi’nin İçyüzü ve Emperyalizm...”, Cumhuriyet Kitap, No:917, 13 Eylül 2007, s.8-9.

[163] Sefa Kaplan, “Madem Terörün Kaynağı Ermeni Dönmeleri Açıkla”, Hürriyet, 28 Ağustos 2007, s.6.

[164] Nâzım Hikmet, Kuvâyi Milliye, Adam Yay., s.23.

[165] Alev Alatlı, “Yorumsuz (3)”, Zaman, 29 Kasım 2007, s.22.

[166] Ermeni Arşivlerinden: Kürtler: Kişilik ve Adetleri-ar191603/Mart, 1916/ Youel B. Mirza-The Kurds: Their Character And Customsar, 1916-03; The American Review of Reviews, The Kurds: Their Character and Customs, from Armeniapedia.org

[167] Safile Usul, “Soykırım Değil, Kıyımdı Eşkıya Soygun İçin Yaptı”, Vatan, 20 Nisan 2005, s.5.

[168] “Sayın Halaçoğlu,

Ölümden zor ‘dönen’ kişilerin listesini, meşakkatli araştırmalarla elde etmiş olmalısınız; araştırmayı ‘niye’ yaptınız diye sormayacağım, ama yetkin araştırmacılığınızdan ben ve benim gibi belge fakiri tarihçiler de faydalanmak isteriz. Aşağıdaki sorulara ‘belge’lerle yanıt vermenizi isteyebilir miyiz?

Sorumuz: Dahiliye Nazırı Talat Paşa böyle bir telgraf çekmiş midir? Bu telgraf ne anlama gelmektedir?

DH. ŞFR, 59/239

Bâb-ı Âli

Dâhiliye Nezâreti

İskân-ı Aşâyir ve Muhâcirîn Müdüriyeti

Umûm : 813

Şifre

Erzurum, Adana, Ankara, Bitlis, Haleb, Hüdâvendigâr, Diyârbekir, Sivas, Trabzon, Ma’mûretülazîz, Konya, Edirne Vilâyetleriyle Urfa, İzmit, Canik, Karesi, Kayseri, Karahisâr-ı Sâhib, Eskişehir, Niğde, Kütahya, Mar’aş Mutasarrıflıklarına ve Tekfurdağı, Adana, Cebel-i Bereket, Kozan, Yozgat, Ankara, Erzurum, Bitlis, Haleb, Mar’aş, Antakya, Hüdâvendigâr, Gemlik, Bilecik, Diyârbekir, Sivas, Merzifon, Tokad, Samsun, Ordu, Trabzon, Konya, Ma’mûretülazîz, İzmit, Adapazarı, Eskişehir, Sivrihisâr, Kayseri, Develü, Niğde, Karahisâr-ı Sâhib, Urfa Tasfiye Komisyonları Riyâsetine

Ermenilerden metrûk emvâl-i menkûlenin tûl müddet muhâfazasıyla ziyâ’dan vikâyesi ve memleketimizde İslâm mü’esseselerinin teksîri zımnında müslümanlardan mürekkeb olmak üzere şirketler teşkîliyle emvâl-i menkûlenin şerâ’it-i münâsebe ile kendilerine i’tâsı şirketlerin te’mîn-i bekâsı için şirket mü’essis ve hey’et-i idâresiyle mümessillerinin erbâb-ı nâmus ve iktidârdan intihâbına dikkat olunması hisse senedâtına esnâf ü zürrâ’dan iştirâk ettirilebilmek için senedlerin yarım veya bir liralık olmak üzere ihrâcı sermâyenin ecnebi ellere düşmemesi için nâma muharrer olması ve buna makîs şerâ’it-i sâ’irenin ittihâzıyla İslâm ahâli beyninde de hayat-ı ticâretin inkişâfına ihtimâm ve bu bâbdaki teşebbüsât ve netâyic-i icrâ’ât ve mu’âmelâtdan peyder pey nezârete de ma’lûmât i’tâ buyurulması.

Fî 24 Kânûn-ı Evvel, sene [1]331

Dâhiliye Nâzır İmza” (Levent Yılmaz, “Yusuf Halaçoğlu’na Açık Mektup”, Radikal, 1 Eylül 2007, s.11.)

[169] Ahmet İnsel, “Mülkü Yitirme Endişesi”, Radikal İki, 24 Şubat 2008, s.5.

[170] Leopold von Ranke-1824.

[171] Taner Akçam, İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu, İletişim Yay., s.55-56.

[172] Deniz Morali, “Ermeni Sorunu: Gerçekler Direngendir”, Marksist Tutum, 24 Nisan 2005.

[173] Osman Selim Kocahanoğlu, “İttihat-Terakki’nin Sorgulanması ve Yargılanması (1918-1919)”, Temel Yay., 1998.

[174] Takvim-i Vekayi, 3540.

[175] Vehip Paşa’nın 5.12.1334 (1918) tarihinde, “Emniyet-i Umumiye Dairesinde Tahkilt-i Seyyi’at Komisyonu Riyaseti’ne” verdiği yazılı ifadeden. Bu ifade, Kudüs Ermeni Patrikanesi’nde, Karton 7, Dosya H, no. 171 -182 kaydıyla bulunmaktadır. Vehip Paşa’nın bu ifadesi Ana dava yanı sıra Trabzon ve Harput davalarında da son derece önemli bir rol oynamıştır. Trabzon davasının 29 Mart 19)9 tarihli ikinci oturumunda İfadenin tümü okunmuş, Harput davası karar suretine alınmıştır.

[176] Vehip Paşa’nın 5.12.1334 (1918) tarihinde, “Emniyet-i Umumiye Dairesinde Tahkilt-i Seyyi’at Komisyonu Riyaseti’ne” verdiği yazılı ifadeden. Bu, Kudüs Ermeni Patrikanesi’nde, Karton 7, Dosya H, no. 171 -182 kaydıyla bulunmaktadır. Vehip Paşa’nın bu ifadesi Ana dava yanı sıra Trabzon ve Harput davalarında da son derece önemli bir rol oynamıştır. Trabzon davasının 29 Mart 19)9 tarihli ikinci oturumunda İfadenin tümü okunmuş, Harput davası karar suretine alınmıştır.

[177] M.M.Z.C., Devre 3, İçtima Senesi 5, Cilt 1, 11 Kanunuevvel 1334 (1918), Yirmidördüncü İnikad, s. 300.

[178] Takvim-i Vekayi 3540, birinci oturum (İddianame), 27 Nisan 1335.

[179] Takvimi Vekâyi 3540, 27 Nisan 1919 tarihli birinci oturum.

[180] Kudüs Ermeni Patrikanesi Arşivi, Karton 17, Dosya H, no. 616.

[181] Kudüs Ermeni Patrikanesi Arşivi, Karton 21, Dosya M, no. 511.

[182] Kudüs Ermeni Patrikanesi Arşivi, Karton 21, Dosya M, no. 511. 9. Oturumla ilgili olarak bak.; Renaissance, Yeni Gün, ikdam 23 Şubat 1919.

[183] Kudüs Ermeni Patrikanesi Arşivi, Karton 21, Dosya M, no. 506. Renaissance 7 Mart 1919.

[184] Sadece iki örnek: Grosses Hauptquarteer 194, Türki 41/1, Metternich’ten, Dışişleri Bakanı Jagov’a, 1 Temmuz 1916 tarihli telgraf ve PA-AA/R 14094, ScheubnerRichter’in 4 Aralık 1916 tarihli raporu.

[185] PA-AA/Bo.Kons./ cilt 169. Başkonsolos Mordtmann’in 30 Haziran 1915 tarihli raporu.

[186] PA-AA/ Bo.Kons./ cilt 170, Stange’nin 23 Ağustos 1915 tarihli raporu.

[187] Taner Akçam, Osmanlı Türk Belgelerine Göre İttihat ve Terakki’nin 1915’te Ermenilere Yönelik Politikaları”, Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar Dergisi, No:5, Bahar 2007, s.195-198.

[188] Taner Akçam, Ermeni Meselesi Hâllolunmuştur, İletişim Yay., 2008.

[189] Efnan Atmaca, “Amaç Ermenileri Yok Etmektir”, Radikal Kitap, Yıl:6, No:358, 25 Ocak 2008, s.34-35.

[190] Taner Akçam, Haluk Şahin, “Taner Akçam’ın Yanıtı (2)”, Radikal, 8 Ekim 2005, s.6.

[191] Taner Akçam, Haluk Şahin, “Taner Akçam’ın Yanıtı (1)”, Radikal, 7 Ekim 2005, s.6.

[192] ilahiyat@İslâmiyat.com.tr, Yayına hazırlayanlar Doç. Dr. Kenan Ziya Taş, Sadettin Baştürk ve Serkan Sarı.

[193] Ali Emiri Efendi, Osmanlı Vilâyât-ı Şarkıyyesi, s.29, vd.

[194] Taha Akyol, “Diyarbakır’da Ermeni Meselesi”, Milliyet, 21 Kasım 2005, s.19.

[195] Sokrates.

[196] “Modern Türkiye Tarihiyle Hesaplaşmalı”, The Economist, 18 Ekim 2007.

[197] İsmail Saymaz, “Sempozyumda Mutlu Son”, Radikal, 18 Mart 2006, s.6.

[198] Lenny Ben-David, “Tarih Siyah-Beyaz Değil”, The Jerusalem Post, 4 Eylül 2007.

[199] Semih İdiz, “Ermanistan Liderini Arıyor - 3: Erivan’da ‘SOYKIRIM’ İddiasının Ağır Gölgesi”, Milliyet, 17 Şubat 2008, s.18.

[200] Saime Tuğrul, “Toplumsal Yas Çalışması”, Radikal İki, 5 Haziran 2005, s.4.

[201] Hrant’ın kaleminden: “Sonuçta bu ülkenin bir yurttaşayım ve ısrarla herkesle eşit olmak istiyorum. Ermeni olduğum için kuşkusuz bundan önce birçok olumsuz ayrımcılıklar yaşadım. Sözcüme 1986 yılında Denizli 12. Piyade Alayı’na kısa dönem askerlik (8 aylık) için gittiğimde, devremdeki tüm arkadaşlarıma yemin töreninden sonra erbaş rütbesi taktılar ve bir tek beni ayırıp er olarak bıraktılar. İki çocuk sahibi koca bir adamdım, umursamamam gerekiyordu belki. Üstelik bir tür rahatlık dahi sağlamıştı. Nöbet ya da daha zorlu görevler de verilmeyecekti. Amma velâkin fena koymuştu bu ayrımcılık. Tören sonrasında herkes ailesiyle mutluluğunu paylaşırken, teneke barakanın arkasında, tek başıma iki saat boyunca ağladığımı hiç unutamıyorum. Alay komutanımın odasına çağırıp, ‘Üzülme, bir sorunun olursa gel bana’ deyişi hâlâ belleğimde bir yara...” (Aktaran: Banu Güven, “Fasit Daire, Faşist Daire”, Radikal Cumartesi, 19 Ocak 2008, s.4.)

[202] Taner Akçam, “İttihat ve Terakki’ci Gelenek”, Radikal, 9 Şubat 2007, s.11.

[203] Nâzım Hikmet, “Akşam Gezintisi” Memleketimden İnsan Manzaraları, Adam Yay.

[204] Bu konudaki görüşlerim için bkz: Temel Demirer, “Milli Mantık(sızlığı)n Yarattığı Ermeni Felaketi”, Kaldıraç, No:75, Şubat 2007; www.mesop.net; www.pirsultan.net... Temel Demirer, “Bunların Ardında Ne (mi?) Var! Vartabed, Gökçen ve Dink...”, Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:51, Kasım-Aralık 2007; Halkın Birliği, Yıl:4, No:52, Ocak 2008; www.mesop.net; www.halkinbirligi.net; www.minidev.com; www.network54.net... Sibel Özbudun-Temel Demirer, “1.500.001’inci Ahbarik: Hrant!”, Gelawej.org sitesi; www.mesop.net; http://www.minidev.com/kulturler/kulturler_ermeni.asp; Sosyalist Demokrasi, No:47, 10 Şubat 2007; Kurtuluş, No:9, Mart-Nisan 2007; Tîroj, Yıl:4, No:25, 15 Mart-15 Mayıs 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:42-43, Ocak-Şubat 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:44, Mart 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:45, Nisan 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:46, Mayıs 2007; Devrimci Halkın Birliği, Yıl:3, No:47, Haziran 2007... Sibel Özbudun-Temel Demirer, “Hepimiz Ermeniyiz, Hepimiz Kürdüz!”, Kaldıraç, No:76, Mart 2007... Sibel Özbudun-Temel Demirer, “Türk(ie) Azınlık(lar)ı veya ‘Mesela!’”, Kurtuluş, No:10, Temmuz-Ağustos 2007...

[205] Ali Rıza Battal’dan bir zamanlar Çorum’da yaşamış Ermeni ailelerinden söz etmesini istiyoruz. Ali Rıza Battal devam ediyor:

“Vallahi Nalbant Agop’u hatırlıyorum. Esas işi nalbantlık olmakla beraber, evinde ürettiği kaçak rakıların satışından da gelir sağlardı. Onun dışında üç çocuklu bir aile vardı ama isimlerini çıkaramıyorum. Zengin bir Ermeni ailesiydi. Sığır ve güvercin beslerlerdi.”

Sohbete, Köy Hizmetleri’nden emekli Erhan Özbaşaran (58) katılıyor:

“Çepni’ye çok eskiden Ermeni Puşıyan Mahallesi derlermiş... Ali Rıza Ağabey’in bahsettiği aile 35 yıl öncesine kadar Çorum’daydı. Aristokrat bir Ermeni ailesiydi. ‘Kıropiler’ olarak bilinirlerdi. Babaları Kıropi, oğul Abraham... Kızlardan birinin adı Ojeni, diğerininki Hayganoş... Üçüncü kız ile

annelerinin isimlerini ben de hatırlayamıyorum. 3 bin dönüm arazileri vardı. Besledikleri çok sayıdaki sığırdan süt, yoğurt ve peynir üretirlerdi. Çok da güzel yaparlardı bu işi... Hele bir yoğurt yaparlardı ki bıçakla kes, ye...”

Söze giren Ali Rıza Battal:

“Ürettikleri yoğurt, süt ve peynirleri Çorum dışına sattıklarını biliyorum. Ürünleri güzel olunca!

Çorum dışından da talep görüyordu demek ki...”

Erhan Özbaşaran devam ediyor:

“Hayırsever bir aile oldukları bililir. Eskiden sokaklarda ‘idare’ denilen gazyağı lambaları yakılırdı. Bu Kiropiler, o idarelerin eksilen gazyağlarını tamamlarmış...”

“Otel odasında son bulan bir hayat”

“Peki, sonra ne oldu? Nereye gitti bu Ermeni ailesi?” diye soruyoruz... Erhan Özbaşaran yanıtlıyor:

“Kiropiler hakkında son anımsadıklarım, kendi istekleri ile bütün mal varlıklarını satıp, İstanbul ya da Ankara’ya göç etmeleri... Sulh ile gittiler elbette... Hafızam beni yanıltmıyorsa, ömrünün son yıllarını Ankara, Ulus’taki Yenişehir Palas’ta geçiren Kiropi’nin kızı Ojeni, yine bu otelde 70’li yıllarda vefat etti.” (“Nalbant Agop ve Kiropiler”, Çorum Haber, 2 Ağustos 2007, s.8.)

[206] 1915 olaylarıyla Anadolu’nun Müslüman-Türk önde gelenlerinin ekonomik kalkınması arasındaki bağlantıyı en kapsamlı ele alan romanlardan biri Kemal Tahir’in 1970’te yayımlanan Büyük Mal’ıdır. Yazarın Yediçınar Yaylası ve Köyün Kamburu romanlarıyla birlikte bir üçleme oluşturan bu romanı, Çorum’daki eşraf ve mütegalibenin kurdukları sömürü düzeni ve aralarındaki ilişkilerin 1930’lardaki durumu üzerinedir. Eşrafın önde gelenlerinden Sülük Bey, Dersim isyanları sırasında bir müfettiş tarafından sorgulanır. Sülük Bey müfettiş tarafından sorgulanmayı beklerken, sorgulama sırasında ve ardından kapsamlı bir biçimde 1915’te Çorum’da meydana gelen “Ermeni kırımını” ve bunda oynadığı rolden bahsedecektir. Bu anlatımların en çarpıcısı, Sülük Bey’in büyük bir özgüvenle, övünerek olan biteni Pomak polis memuruna anlattığı bölümdür. Sülük Bey’in anlatımına göre, kırımdan bir ay önce Enver Paşa’nın fedailerinden Yakup Cemil Çorum’a gelmiş ve hükümetin yakında tehcir kararı çıkartacağını, karar çıkınca Çorumluların Ermenileri yok etmekte Teşkilât-ı Mahsusa milislerine yardım etmelerinin beklendiğini bildirmiştir. Sülük’ün ağzından dinlediğimiz Yakup Cemil’in açıklamaları çarpıcıdır: “Hükümetimiz bunlara ‘Sür emri’ çıkaracaktır. Hükümet kısmı, hükümet olduğunda ancak ‘sür emri’ çıkarabilip ‘Vur emri’ çıkaramamaktadır. Gerisi burada sizin gibi yiğit Türklere ve de dini bütün Müslümanlara kalmıştır... Göreyim seni, dünyanın yüzünden Ermeni adını silesin, bu dünyada, padişahımızın, gayret nişanını göğsüne takıp salınsın ve de öteki dünyada cennetin baş köşesindeki gaziler köşküne yanlayıp keyfine bakasın.”

Bu anlatım sırasında okurun ya da yazarın vicdanı işlevini yüklenen Pomak Polis, Sülük’ün daha fazla konuşmasını sağlayan yorumlar yapar. Bazen “Yok imiş efendim, bu Yakup efendinin her kim ise dini, hem imanı... Olur mu efendim karıyı çocuğu kesmek zagonunda hükümetin?”, bazen “Vay ki yaman!... Demek efendim, aldınız silahsız herifleri götürdünüz kestiniz koyun gibi... Yazık... Girdiniz günaha, vah ki hepten...”, bazen “Dokundunuz mu karıya kıza, körpe oğlancıklara azdan çoktan?” demektedir. Pomak Polis sordukça Sülük anlatır. Seferberlik ilan edilince silahları toplanan Çorumlu Ermeniler kolayca sürülmüş, bolca ırza geçilmiş, yolda tüm Ermeniler katledilmiştir.

Anlatılan en çarpıcı olay ise, kumar nedeniyle varını yoğunu kaybetmiş eşraftan Hacı Kenan ile ilgilidir. Kenan'ın babasının ortağı olan Kirkor Çorbacı, sürgünü haber alınca, tüm malını Kenan'a bağışlamış ve karşılığında sadece kızı Agavni'yi kurtarmasını istemiştir. Oysa Kenan, Kirkor daha sonra bir yolunu bulup döner de malını geri ister diye, çetecilerle anlaşarak onun yolda öldürülmesini sağlamıştır. Sülük'ün anlatımında vurgulanan bir diğer önemli nokta ise, kimsenin ne Osmanlı ne de cumhuriyet dönemlerinde hesap sorması, hatta konu açılınca yetkililerin “Çok yaşa! Şanlı vatan hizmetidir. Başkaca hiçbir iş görmeden elverir” diyerek sırtını sıvazlamalarıdır.

Müfettişin sorgusu sırasındaki ikinci anlatımda ise, zor karşısında sıkışan Sülük, aslında kırma Kenan'ın zoruyla girdiğini anlatacak, bu işi bütün devlet büyüklerinin desteklediğini görünce de öğrenmeye başladığını söyleyecektir. (Erol Köroğlu, “Suskunluğun Farklı Kırılma Noktaları Olarak Türk Edebiyatından Unutma ve Hatırlama Örnekleri”, Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar Dergisi, No:5, Bahar 2007, s.259-260.)

[207] Ermeni tarihçi Arsak Alboyacıyan'ın 1966 yılında Beyrut'ta yayınladığı “Kütahya Ermenileri Anı Kitabı”nın bir bölümü, Stepan Stepanyan imzalı bir yazıya ayrılmıştı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Kütahya Mutasarrıfı (Valisi) olan, Süleyman Nazif'in kardeşi, şair Faik Ali Bey'in (Ozansoy) Ermeni tehciri sırasındaki vicdanlı tutumunu anlatıyordu. Yazar Stepanyan ona olan “gecikmiş vicdan borcunu” ödediğini belirtiyordu. Türkçe'si Toplumsal Tarih Dergisi'nin 23'üncü sayısında yayınlanan bu ilginç yazının bazı bölümlerini şöyleydi:

“Ermeni tehciri Ermeni ve yabancı görgü şahitlerince hayli işlenmiş bir konu olup oldukça geniş yankılar uyandırmıştır. Bir gerçek de sözü geçen kıtal suçuna bir ulusun tamamının ortak edilemeyeceği, dahası hemfikir olmakla bile suçlanamayacağıdır.

Kim cesaret edebilirdi? Hele böyle bir zamanda hükümet tedbirlerine ve emirlerine karşı gelmeyi hangi devlet memuru düşünebilirdi? Fakat işte bir vali (mutasarrıf) çıkıp ülke sathında Ermeni tehciri konusunda merkezden gelen emirlere karşı cesaretle direnerek görevini kaybetmek ve durumunu tehlikeye sokmak pahasına dikildi.

Bu yürekli ve saygıdeğer insan, Kütahya Sancağı Mutasarrıfı olup adını tehcirin kanlı sayfasına altın harflerle kaydetmemiz gereken Faik AliBey'di.

O yıl 1915 Nisan 11-24 tarihlerinde Adapazarı'ndan benim de içinde bulunduğum on üç kişilik bir kafileyi tevkif edip sürgüne gönderdiler. (...) Ereğli'ye ulaştığımızda bizi şehre sokmadan gelecek ilk katarla, tabii gözaltında yukarıya doğru göndermek üzere doğruca tren istasyonuna götürdüler, istasyon civarı bir çadırkente dönüşmüştü. (...) O gece ilk işim bizimkilere acele yola çıkıp onları bekleyeceğim Ereğli'ye hareket etmeleri için telgraf çekmek oldu. Cevap-mektup gecikmedi. İşte bu mektupla tanımaya başlayacağız Faik Ali Bey'i. Bayan Stepanyan'ın (eşim) mektubunun son bölümünden bir alıntı sunuyorum:

Telgrafımı alır almaz, Mutasarrıfa müracaat etmişler. Kültürlü ve çok efendi bir insanmış. Benim durumumu anlatıp telgrafımı, fikrini öğrenmek üzere takdim etmişler. ‘Buradan ayrılmayın’ demiş Mutasarrıf, ‘çünkü yukarısı Ermeniler için sefalet ve ölüm demektir. Eşinize gelince maalesef onu resmen geri getiremem, fakat ona kaçıp buraya gelmesini, sonrasını merak etmemesini yazınız.’

Sultaniye ve Ereğli'de yaşayıp gördüklerimden sonra Kütahya mutasarrıfının tavsiyesine nasıl karşı durabilirdim? Bizimkilere cevabımı beklemelerini telledim ve altı günlük bir serüven sonucu bu cevabı kendi ellerimle ulaştırmayı başarabildim.

1.000 AİLEYİ KURTARDI

Hemen mutasarrıfı ziyaret edip gelişimi bildirmeyi uygun gördük. Ben, Bayan Stepanyan ve Bayan Şuşanik öğleye doğru dairesine gittik. Ermeni öğretmen hanımların geldiğini haber verdiklerinde, çalışma odasının kapısında hürmetle karşıladı bizi. Beni tanıştırap birkaç saat önce geldiğimi söylediklerinde ‘gelmeyi başardığınıza çok sevindim’ diyerek oturmamızı rica etti. Daha sonra yolumun üzerindeki istasyonlarda Ermeni göçmenlere rastlayıp rastlamadığımı ve durumlarını sordu.

- Yapılanlar insanlık vicdanına karşı, ama elimizden bir şey gelmez, dedi ve kısa bir sessizlikten sonra ekledi.

- Sizin burada bundan böyle korkma nedeniniz yok. Hiç kimse sizi rahatsız edemez, bu konuda korkunuz olmasın.

Faik Ali Bey tanınmış bir Türk yazarı ve devlet çevrelerince saygı gören Süleyman Nazif’in kardeşi olup kendi de Türk edebiyatının kabiliyetli şairlerindendi ve o zamanlar henüz 38-40 yaşlarındaydı.

Bu ilk görüşmede Faik Ali Bey bende kültürlü, efendi ve vicdanlı, aynı zamanda hür fikirli ve kararlı bir insan izlenimi bırakmıştı. Sonraları kendisini daha yakından tanıyıp o fırtınalı günlerde Ermenilere yürekten yaklaşımına ve bin civarında aileyi kurtarmasına tanıklık ettiğimde bu izlenimim daha da güçlendi. Sözü geçen ailelere gelince, bunların 450’si yerliler olup, diğerleri onun önerisiyle gönüllü olarak köy ve kentlere yerleştirilmişlerdi. Bu uzak görüşlü düzenleme bir yandan bu insanlara geçim kolaylığı sağlamak bir diğer yandan da şehirde Ermeni kalabalığının fazla göze batmaması içindi. (...)

Ve işte Kemal Bey’in (mutasarrıf vekili) anlattıkları:

Genel Ermeni tehciri henüz hükümette gizli proje iken, Süleyman Nazif kardeşine bu konuda yazar ve Kütahya Mutasarrıfı olarak pasif de olsa kesinlikle bir barbarlığa katılmamasını, aile şerefine leke sürmemesini öğütler. Faik Ali Bey hassasiyeti kadar pratik zeka sahibi ve uzak görüşlü bir insan olarak şehrin Türk ileri gelenleriyle İttihat yöneticilerini davet ederek Kütahya Ermenileriyle ilgili düşüncelerini ister. Hepsi de maksattan habersiz gayet iyi şahadette bulunurlar. Faik Ali Bey hepsinden aldığı yazılı şahadetleri imzalatıp çekmeceye atar.

Tehcir başlayıp da her tarafta Ermenilerin mal ve mülklerini yok pahasına elde eden Türklerin büyük servetlere sahip olduğunu gören Kütahya’daki İttihatçılar mutasarrıfa müracaat edip vatan haini ulusun bir bölümü olan Kütahya Ermenilerinin de yerlerinden çıkarılmasını isterler.

- Daha bundan birkaç ay önce devlete sadık tebaa ve dürüst hemşeriler olduğuna imza verdiğiniz Kütahya Ermenileri şimdi mi vatan hainleri oldular? diyerek çekmecesinden çıkardığı imzalı evrakı kendileri gösterir Faik Ali Bey.

- O zaman hükümeti aldattıysanız eğer, suçlu olursunuz. Yok eğer şimdi suçsuzlara iftira ediyorsanız yaptığınız kesinkes vicdansızlıktır, diyerek İttihat’tan gelen heyeti yolcu eder. (...)

TALAT PAŞA’YLA KONUŞMA

Kasım ayının yarısıydı. Bir cuma öğle sonrası nedenini anımsayamadığım bir iş için Bayan Stepanyan ile Faik Ali Bey’in evine ziyarete gitmiştik.

Faik Ali Bey dışarıya çıkmaya hazırlanıyordu.

- Telgrafhaneye gidiyorum, dedi. Mecburum, Talat Bey (Paşa) çağırmış. Sanırım sorun Ermeni tehciri. Bu konuda kesin çatışma olacak. Sonucu duymak için dönüşümü bekleyiniz ve galibiyetle dönmem için dua ediniz.

Bize çok uzun gelen bir zaman heyecan içinde bekledik. Sonunda geldik Faik Ali Bey. Yüzü ve gözleri neşeyle parlıyordu.

Gözünüz aydın olsun, dedi. Kütahya'da bulunan Ermeniler kurtuldu.

Ve görüşmelerini kısaca anlattı.

Talat ona her yerde olduğu gibi Kütahya'dan da Ermenilerin çıkartılarak Mezopotamya'ya gönderileceğini söylemiş.

Faik Ali Bey de Kütahya Ermenileri için böyle bir işlemin vicdanına ters düştüğünü söyleyip Ermeniler lehinde tüm kanıtları, onun görüşüne sunmuş. Talat ısrarla bu düzenlemelerin tüm Ermenileri kapsadığını Kütahya'da ayrıcalık tanınmayacağını belirtmiş.

Bunun üzerine Faik Ali Bey son kozunu oynamak zorunda kalıp şu sözleri söylemiş:

- Bu durumda ben bu cinayeti işleyemeyeceğime göre, istifamı kabul buyurun ve halefimi tayin edin ki emirlerinizi uygulasin.

- Hayır hayır diye cevaplamış Talat, madem öyle sen al Ermenilerini de yerine otur.

Faik Ali Bey sürgünden işte böyle koruyabildi yerli ve göçmen Kütahya Ermenilerini.

Faik Ali Bey'i, onun gösterdiği Ermeni dostluğunu, daha doğru ifade etmek gerekirse insancıl yönünü, oldukça ayrıntılı resimlerle size anlatmaya çalıştım. Bunu yapmak, anılarımı bölüm bölüm yazmak benim vicdan borcum, gecikmiş bir vicdan borcumdu." ("Vicdanlı Türk Valisi Faik Ali Bey", GazetePazar, 14 Haziran 1998, s.11.)

[208] Rıfat Bali, "1915 Ermeni Tehcirinin 'Dürüst Türkleri'nden Biri: Başmüfettiş Hasan Bey", Toplumsal Tarih Dergisi, No:170, Şubat 2008, s.70-71.

[209] Popstar Alaturka Şarkı Yarışması'nda sınır ötesi operasyona dair sözleri nedeniyle hakkında 'Halkı askerlikten soğutmak'tan soruşturma açılan Bülent Ersoy, barış çağrısından geri adım atmadı, "Ölüm yerine çözüm demek suçsa beni assınlar" dedi. ("Ölüm Yerine Çözüm Demek Suçsa Beni Asın", Radikal, 28 Şubat 2008, s.9.)

Bülent Ersoy, "Şehitler ölmez vatan bölünmez. Hep bunu söylüyoruz zaten. Çocuklar gidiyor, kanlı gözyaşları, feryatlar, cenazeler. Bu sözler klişeleşmiş. Ben sizlerle aynı fikirde değilim. Niye bunlara oyuncak oluyoruz? Neden köklü bir çözüm bulunamıyor? Ama neden hep boşa kürek sallıyoruz? İşte beni bu 'ama'lar rahatsız ediyor," diyor. (Oral Çalışlar, "Bülent Ersoy ve Savcılık Soruşturması...", Cumhuriyet, 27 Şubat 2008, s.4.)